

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

1989

30 LAT NA RZECZ EKOROZWOJU

2019

GŁÓWNE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE

NFOŚiGW – 30 LAT NA RZECZ EKOROZWOJU POLSKI 1989–2019

NFOŚiGW – 30 lat na rzecz ekorozwoju Polski 1989-2019

Wydanie pierwsze

Opracowanie: NFOŚiGW

Projekt graficzny, redakcja i korekta: Drukarnia Sil-Veg-Druk

Warszawa 2019

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana, przechowywana jako źródło danych, przekazywana w jakiegokolwiek elektronicznej, mechanicznej, fotograficznej lub innej formie zapisu bez pisemnej zgody NFOŚiGW.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

ul. Konstruktorska 3A

02-673 Warszawa

tel.: +48 22 45 95 100

e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl

www.nfosigw.gov.pl

facebook.com/NarodowyFunduszOchronySrodowiskaiGospodarkiWodnej

twitter.com/nfosigw

instagram.com/nfosigw/

Wydrukowano na papierze ekologicznym.

30 LAT NA RZECZ EKOROZWOJU 1989–2019

GŁÓWNE ŹRÓDŁO FINANSOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE

HENRYK KOWALCZYK MINISTER ŚRODOWISKA

Skuteczne i efektywne wspieranie działań na rzecz środowiska ze szczególnym uwzględnieniem działań służących absorpcji środków zagranicznych, obsługiwanych przez Narodowy Fundusz” – tak brzmi misja Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Realizuje ją z powodzeniem od 30 lat, kiedy to po raz pierwszy powierzono mu zarządzanie pieniędzmi z systemu opłat i kar za korzystanie ze środowiska. Dziś mechanizm ten jest podstawą dla systemu opłacania działań na rzecz ochrony środowiska.

Kiedy powstawał NFOŚiGW, w Polsce mówiło się o kryzysie ekologicznym. Miliardy złotych i setki tysięcy zadań później wiemy, że działalność Narodowego Funduszu realnie wspiera zrównoważony rozwój Polski. To ważny filar finansowania proekologicznych inwestycji w naszym kraju, które poprawiają stan środowiska w Polsce, a tym samym jakość życia wszystkich jej mieszkańców. Wśród tych projektów trzeba wymienić ochronę wód, ziemi, powietrza, przyrody, gospodarkę komunalną i gospodarkę odpadami, w końcu też edukację ekologiczną. Dziś trudno znaleźć przestrzeń, w której nie ma środków pochodzących z NFOŚiGW.

Ze zdobytą wiedzą i doświadczeniem Narodowy Fundusz podejmuje się kolejnych wyzwań. Jednym z nich jest program Czyste Powietrze, którego budżet wynosi aż 103 miliardów złotych. Środki te, od 2018 r., przez 10 lat będzie przeznaczał m.in. na termomodernizację domów jednorodzinnych oraz wymianę źródeł ciepła, co przełoży się na zmniejszenie tzw. niskiej emisji. Dzięki temu, wszyscy będziemy mogli oddychać czystszy powietrzem.

Z okazji pięknego jubileuszu składam wyrazy uznania dla byłych i obecnych członków Zarządu i pracowników Narodowego Funduszu. To na Waszych barkach spoczywa odpowiedzialność za wspomaganie zrównoważonego rozwoju Polski. Biorąc pod uwagę, że NFOŚiGW stawia się za wzór dla wielu gospodarek, możecie być z siebie dumni.

Gratuluje Państwu wytrwałości, pomysłowości i nieustępliwego zapału do wypełniania misji NFOŚiGW. Proszę przyjąć serdeczne życzenia wielu sukcesów zawodowych i płynącej z nich satysfakcji. Jednocześnie życzę realizacji wszelkich zamierzeń oraz pomyślności na kolejne 30 lat działalności.

Henryk Kowalczyk

PROF. DR HAB. ROMAN NIŻNIKOWSKI
PRZEWODNICZĄCY RADY NADZORCZEJ NFOŚiGW

Troska o środowisko leżała w zainteresowaniu lokalnych władz praktycznie zawsze, bez względu na okres w pięknej historii naszego kraju. Pierwszy spektakularny sukces został odnotowany jeszcze w 1886 r., kiedy to w Warszawie oddano do użytku pierwszą w regionie, nowoczesną, jak na tamte czasy, funkcjonującą do dziś, sieć kanalizacyjną i wodociągową tej rangi, co funkcjonujące w Hamburgu czy Berlinie, a nie utworzone jeszcze przez długi czas w miastach takich jak Moskwa i Petersburg. Wybudowana w Warszawie instalacja, w tamtym czasie od razu przyczyniła się do poprawy warunków higienicznych i obniżenia zagrożenia epidemiami. Była to zdecydowana działalność na rzecz środowiska prowadzona przez urząd lokalny, a więc przez odpowiednik samorządu terytorialnego funkcjonującego obecnie. Taki model „opieki nad środowiskiem” samorządów lokalnych funkcjonuje w większości państw świata, które służą społeczeństwom w dbałości o środowisko naturalne i człowieka.

Pierwsza próba zinstytucjonalizowanej opieki nad środowiskiem została podjęta w Polsce w 1989 r., kiedy utworzono Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. To prawdopodobnie jedyna tego typu instytucja na świecie. Rozwinęła się wspaniale dzięki odpowiedniemu

dostosowaniu prawodawstwa, umożliwiającego generowanie środków na finansowanie programów i przedsięwzięć doskonalących jakość środowiska, w którym żyjemy. W efekcie, w Polsce funkcjonuje struktura zarządzająca środowiskiem, co stanowi wyjątek na skalę międzynarodową, a sukcesy odnoszone w tej dziedzinie stanowią przykład dla innych państw, poważnie myślących o ochronie środowiska naturalnego.

Zgodnie ze strategią działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej finansowane są działania dotyczące wykorzystania naszych złóż naturalnych pod ziemią, ochrony jej powierzchni oraz przestrzeni ponad nią – do bardzo dużych wysokości. Wymaga to pracy wielu specjalistów, których w 1989 r. było zaledwie 20, a obecnie jest ich prawie 700.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej działa na podstawie Ustawy Prawo Ochrony Środowiska, jak również umów i porozumień zawartych, przede wszystkim z Ministerstwem Środowiska, Ministerstwem Inwestycji i Rozwoju oraz Ministerstwem Energii. Jest realizatorem wielu programów zagranicznych z różnorodnych źródeł dofinansowania, jak ISPA, PHARE, Fundusz Spójności i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Programy

Operacyjne Infrastruktura i Środowisko, Norweski Mechanizm Finansowy (NMF) i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG), instrument finansowy LIFE.

W ramach POIiŚ 2014–2020 NFOŚiGW realizuje „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”. W ostatnim okresie, w ramach targów POL-ECO SYSTEM w Poznaniu, wspólnie z Ministerstwem Środowiska oraz Bankiem Ochrony Środowiska i wojewódzkimi funduszami stworzył EkoSferę – specjalną strefę konferencyjno-wystawienniczą, promującą wszystkie instytucje skupione wokół Ministerstwa Środowiska. Ponadto Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest odpowiedzialny za wdrażanie programu Czyste Powietrze, przeprowadził ogólnopolską akcję „100 tysięcy drzew na 100-lecie niepodległości Polski 1918–2018” oraz zaangażował się jako przyszły operator Funduszu Niskoemisyjnego Transportu. Znaczącym faktem było podpisanie w październiku 2018 r. podczas targów POL-ECO SYSTEM w Poznaniu trzech umów, z beneficjentami o numerach 999, 1000, 1001, o dofinansowanie w ramach POIiŚ 2014–2020, co wyraźnie wskazuje na ogromne zaangażowanie

zarówno kadry, jak i kierownictwa Narodowego Funduszu w działalność na rzecz środowiska. Biorąc pod uwagę fakt, że w 1989 r. takich umów podpisano 33, należy odnotować ogromny wzrost aktywności organizacyjnej. W trakcie 30-letniej działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wspierającej najważniejsze projekty proekologiczne, realizowano strategię, w myśl hasła: „Zainwestujmy razem w środowisko”.

30 lat działalności Narodowego Funduszu, obfitującej w wiele nagród i wyróżnień, zarówno dla instytucji, jak i członków Zarządu, jest efektem niezwykle skutecznego działania. Poświęcenie i zaangażowanie osób pracujących w NFOŚiGW, jak również realizujących różnorodne przedsięwzięcia beneficjentów, wskazuje na trafność powołania tej instytucji i wyjątkową potrzebę jej dalszego funkcjonowania oraz rozwoju. Wszystkim tworzącym tę piękną historię działalności na rzecz ochrony środowiska należy pogratulować i życzyć dalszych sukcesów.

Roman Wisniewski

PIOTR WOŹNY
PREZES ZARZĄDU NFOŚiGW

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – będąc „rówieśnikiem” i zarazem współuczestnikiem polskiej transformacji ustrojowej – obchodzi w 2019 r. jubileusz 30-lecia. Nasza instytucja formalnie rozpoczęła działalność 1 lipca 1989 r., gdy weszły w życie przepisy z 27 kwietnia 1989 r., nowelizujące Ustawę o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz Prawo wodne. Było to wydarzenie – nie waham się stwierdzić – przełomowe, gdyż została wówczas utworzona unikatowa instytucja finansów publicznych wspierająca, w trudnym okresie polskiej transformacji, poprawę środowiska naturalnego.

Przez trzy dekady Narodowy Fundusz, stanowiąc filar systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej, konsekwentnie wspiera największe, najważniejsze, strategiczne i innowacyjne przedsięwzięcia proekologiczne w Polsce. Tym samym, odgrywa jedną z głównych ról w realizacji polityki ekologicznej państwa, będąc jego finansowym narzędziem.

Bilans trzydziestolecia NFOŚiGW jest imponujący. Od początku istnienia nasza instytucja na poprawę stanu środowiska w Polsce wydatkowała łącznie 96 mld zł. Ponad połowę z tej kwoty stanowiły środki krajowe (50 mld zł), a pozostałą część – wsparcie zagraniczne (46 mld zł), przede wszystkim z unijnych Programów Operacyjnych Infrastruktura i Środowisko, w tym w bieżącej perspektywie 2014–2020.

W swojej 30-letniej historii Narodowy Fundusz zawarł blisko 32 tys. umów, w tym 28,8 tys. realizowanych ze środków krajowych. Przez 30 lat istnienia wypracowaliśmy unikatowy i efektywny system finansowania inwestycji w sferze ochrony środowiska. Wspieramy jednak nie tylko przedsięwzięcia inwestycyjne, lecz także edukacyjne, eksperckie, badawczo-rozwojowe i naprawcze, dzięki którym środowisko naturalne w Polsce i polskie społeczeństwo wiele zyskuje.

„Tyle wart jest nasz rok, ile zdołaliśmy okazać ludziom serca, bliskości, współczucia, dobroci i pociechy” – powiedział niegdyś kardynał Stefan Wyszyński. Tyle warte są jubileusze instytucji publicznych, ile potrafiły one w czasie swojego dotychczasowego istnienia zrobić na rzecz dobra wspólnego. Przez ostatnich 30 lat NFOŚiGW zrobił wiele dla poprawy środowiska naturalnego w Polsce i dla poprawy jakości życia Polaków. Teraz przed Narodowym Funduszem kolejne wielkie wyzwanie w postaci programu Czyste Powietrze. NFOŚiGW musi sprostać społecznym oczekiwaniom i być liderem działań administracji rządowej w obszarze walki ze smogiem. To nowe wielkie zadanie dla Narodowego Funduszu. Życzę Polakom, aby NFOŚiGW jako czterdziestolatek, mógł z dumą powiedzieć o sobie, że sprostał i temu zadaniu.

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej
30 lat

OCHRONA ŚRODOWISKA ORAZ JEJ FINANSOWANIE DO POWSTANIA NFOŚiGW

Idea ochrony środowiska ma swoje początki w drugiej połowie XIX wieku. W Europie wyrosła ona z ruchu będącego reakcją na dynamiczny proces industrializacji i rozrastania się miast oraz coraz większy stopień zanieczyszczenia powietrza, a także wody. Sposobami ochrony środowiska są: racjonalne kształtowanie środowiska i gospodarowanie jego zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przeciwdziałanie zanieczyszczeniom, utrzymywanie i przywracanie elementów przyrodniczych do stanu właściwego, recykling, czyli segregowanie odpadów w celu ich ponownego użycia, który aktualnie przechodzi na wyższą formę funkcjonowania, czyli gospodarkę o obiegu zamkniętym.

Zielony patriota w niepodległej Polsce

Dorobek naszego państwa od początku uzyskania niepodległości w 1918 r. obejmował działania w zakresie kształtowania środowiska oraz postaw obywateli i przedsiębiorców. Toczyła się wówczas szeroka dyskusja o kierunkach rozwoju polskiej ochrony środowiska. Dużą wagę przywiązywano do edukacji ekologicznej, w myśl maksymy: „Dobry patriota to zielony patriota”. Niektórzy twierdzili, że w przedwojennej Polsce z zapałem walczone nie tylko z bolszewikami i opozycją, ale też z niszczeniem przyrody. W II Rzeczypospolitej istniała już nowa, prekursorska dziedzina prawa administracyjnego. Polski model ochrony środowiska, koncentrujący się w tym okresie na ochronie przyrody, dobrze mieścił się w nowoczesnych trendach europejskich i stanowi znaczący element polskiego dorobku prawnego okresu międzywojennego.

W okresie od zakończenia działań wojennych do końca lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku trudno mówić o polityce ochrony środowiska czy jakichkolwiek działaniach systemowych w tym obszarze, szczególnie tych, które nawiązywały do gwałtownego uprzemysłowienia ówczesnej gospodarki.

Działania naukowców (prof. Władysław Szafer) oraz organizacji społecznych (Liga Ochrony Przyrody) pozwoliły jedynie na kontynuację rozwoju sieci parków narodowych i innych form ochrony przyrody. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska, obowiązująca do 2001 r., była jedną z najnowocześniejszych w Europie (wprowadzała m. in. system opłat za korzystanie ze środowiska i wód oraz kary za przekraczanie wyznaczonych norm). Niestety do 1989 r. była często omijana, szczególnie w sferze przygotowania nowych inwestycji przemysłowych oraz niszczenia środowiska i przyrody przez funkcjonujące już (często przestarzałe) technologie.

Lata 80. XX wieku

Na początku lat osiemdziesiątych XX wieku mieliśmy do czynienia z poważnymi zagrożeniami życia i zdrowia mieszkańców Polski, wywołanymi zanieczyszczeniem środowiska. W wielu rejonach kraju występowały trwałe przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczenia powietrza, a także gleby i wody. Strefy te nazwano obszarami ekologicznego zagrożenia. Zgodnie z szacunkami GUS-u, na początku lat osiemdziesiątych wyróżniono 27 obszarów ekologicznego zagrożenia, obejmujących ok. 10% powierzchni kraju. Na obszarze tym żyła 1/3 ludności Polski. Najgorsze warunki panowały na Górnym Śląsku. Szczególnie narażone na te zagrożenia były dzieci, bawiące się na podwórkach, gdzie gromadziły się toksyczne pyły. Wyjątkowo groźne były strefy skażone ołowiem, powodującym wyraźnie rejestrowaną w szkołach, ociążałość umysłową młodego pokolenia. Podobne zagrożenia zdrowia występowały wokół huty aluminium w Skawinie, w pobliżu Celwiskozy, w Jeleniej Górze i w innych miejscach. Zagrożenia te zaczęto ujawniać już od 1979 r., kiedy ukazały się pierwsze niezależne raporty. Organizujące się ruchy ekologiczne prowadziły szeroko zakrojoną kampanię przeciw-

ko dalszym projektom uprzemysłowienia Polski, takim jak: elektrownia atomowa w Żarnowcu, kopalnia i huta metali na Suwalszczyźnie, odkrywkowa kopalnia węgla brunatnego pod Poznaniem, fabryka tlenu aluminium pod Kielcami.

Droga do Okrągłego Stołu i co dalej?

Powstały niezależne ekspertyzy i raporty, krytykujące te i inne inwestycje. Niejako ukoronowaniem tych prac była koncepcja przyszłego ekorozwoju Polski (opracowana w 1985 r. przez prof. Stefana Kozłowskiego), jedna z pierwszych na świecie teorii tego typu. Publikowane informacje kształtowały i upowszechniały nowe idee i postawy społeczne, a hasła ekologiczne weszły na trwałe do programów solidarnościowych. Podczas organizacji obrad Okrągłego Stołu, w pakiecie zagadnień wymagających zmian, znalazły się problemy techniczne, prawne oraz finansowe

ochrony środowiska i gospodarki wodnej, które omawiał zespół partnerów strony opozycyjno-solidarnościowej oraz partyjno-rządowej, zwany „podstolikiem ekologicznym”.

Niektóre z ustaleń Okrągłego Stołu miały wymiar strategiczny dla nowej organizacji zasad działania służb ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz sposobu jej finansowania. W tym zakresie na czoło ustaleń wysuwa się powołanie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W pierwszej fazie swojej działalności funkcjonował on jako państwowy fundusz celowy, udzielający finansowego wsparcia największym inwestycjom i projektom proekologicznym. W ten sposób wzmocniono zasadę „zanieczyszczający płaci” i stworzono podstawy sprawnie funkcjonującego do dziś mechanizmu finansowania przedsięwzięć proekologicznych z funduszy zasilanych głównie przez opłaty z tytułu wprowadzania zanieczyszczeń do środowiska naturalnego.

Św. Jan Paweł II, Encyklika Evangelium Vitae, 1995:

Świadomość istnienia więzi między Bogiem a ludzkością nadaje pełniejszy sens znaczeniu więzi pomiędzy ludźmi a środowiskiem naturalnym, które – jako dzieło Boga – zostało nam powierzone, byśmy go strzegli z mądrością i miłością.

POCZĄTKI NFOŚiGW – OKOLICZNOŚCI UTWORZENIA I DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI

To ważna data dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), ale też dla środowiska naturalnego i rozwoju ekologii w Polsce. NFOŚiGW faktycznie rozpoczął działalność 1 lipca 1989 r., zgodnie z zarządzeniem 11. Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z 30 czerwca 1989 r. o nadaniu statutu Narodowemu Funduszowi.

NFOŚiGW powstał jako fundusz celowy, a od 2010 r. funkcjonuje jako państwowa osoba prawna. Jego głównym celem jest udzielanie finansowego wsparcia największym krajowym lub ponadregionalnym przedsięwzięciom służącym ochronie środowiska i gospodarce wodnej.

Już w pierwszym roku działalności Narodowy Fundusz podpisał 33 umowy o dofinansowanie, najwięcej w obszarze ochrony wód. Pierwszym Prezesem instytucji został Lesław Puczniewski.

HISTORIA NFOŚiGW DO WEJŚCIA POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ (1989–2004)

We wrześniu 1990 r., również na podstawie ustaleń Okrągłego Stołu, powstał Bank Ochrony Środowiska (BOŚ SA), który wspiera działania NFOŚiGW. Narodowy Fundusz jest jego głównym akcjonariuszem. BOŚ rozpoczął działalność w 1991 r. Dwa lata później, aby realizować zadania o zasięgu regionalnym, w lipcu 1993 r. powstały wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW), niezależne jednostki współpracujące z Narodowym Funduszem. Od tej pory, NFOŚiGW wraz z funduszami wojewódzkimi oraz BOŚ są głównymi ogniwami polskiego systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Początkowo działalność NFOŚiGW była możliwa dzięki środkom pozyskiwanym z kar i opłat za korzystanie ze środowiska. Zmieniło się to w 1994 r., gdy na mocy porozumienia, zawartego pomiędzy Ministrem Środowiska a Prezesem Zarządu, w strukturę NFOŚiGW włączone zostało Biuro Programu Stra-

27 kwietnia 1989 r. na podstawie ustaleń Okrągłego Stołu i nowelizacji Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska z 1980 r. utworzono Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

tegia Zarządzania Środowiskiem, gospodarujące zagranicznymi środkami finansowymi.

Niezależnie od statutowych zadań, NFOŚiGW zawsze aktywnie włączał się w działania pomocowe w przypadku nadzwyczajnych zagrożeń i klęsk żywiołowych. Tak było np. podczas powodzi tysiąclecia w 1997 r., kiedy to Narodowy Fundusz udzielił pomocy finansowej na usuwanie skutków powodzi.

W trosce o efektywne i sprawne zarządzanie finansami w 1998 r. opracowane zostały procedury przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie ze środków Narodowego Funduszu.

W styczniu 1999 r. NFOŚiGW rozpoczął wdrażanie projektów pomocy przedakcesyjnej ISPA (Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej) i PHARE (Program Pomocy Polsce i Węgrom w Restrukturyzacji Gospodarki) w obszarze ochrony środowiska. W kolejnych latach były to projekty w ramach Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a od 2007 r. w ramach Programów Operacyjnych Infrastruktura i Środowisko.

Rys. 1. Ustawa powołująca NFOŚiGW z 27 kwietnia 1989 r.

HISTORIA NFOŚiGW PO AKCESJI POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ (2004–2015)

W latach 2004–2009 NFOŚiGW, we współpracy z Ministerstwem Środowiska, przygotowywał, oceniał i koordynował realizację projektów współfinansowanych ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG).

Kolejnym projektem realizowanym przez NFOŚiGW był Sektorowy Program Operacyjny *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw* (SPO-WKP *Unia dla przedsiębiorczych – Program Konkurencyjność*), skierowany do przedsiębiorstw zainteresowanych zwiększeniem swojej konkurencyjności w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego. Inwestycje dla ochrony środowiska w ramach tego programu realizowane były poprzez działanie 2.4 SPO-WKP, w którym NFOŚiGW był w latach 2005–2009 Instytucją Wdrażającą. Był to pierwszy instrument pomocy finansowej Unii Europejskiej dla polskich przedsiębiorców na rzecz realizacji projektów proekologicznych, współfinansowany równocześnie ze środków NFOŚiGW.

POIŚ 2007-2013 I LIFE+

W 2007 r. rozpoczęła się realizacja Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013 (POIŚ), w którym NFOŚiGW powierzono rolę Instytucji Wdrażającej. W czerwcu tego roku Narodowy Fundusz podpisał z Ministerstwem Środowiska porozumienie na realizację POIŚ w zakresie I, II i IV osi priorytetowej, w październiku zaś umowę z Ministerstwem Gospodarki na realizację POIŚ w zakresie IX priorytetu (działania: 9.1, 9.2, 9.3), a od 2008 r. rozpoczął także wdrażanie III priorytetu.

We wrześniu 2008 r. na podstawie porozumienia z Ministrem Środowiska, Narodowy Fundusz został Krajową Instytucją Wdrażającą Instrument Finansowy LIFE+ w Polsce. Pełnił funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego dla wszystkich komponentów LIFE+. Współpracował z wnioskodawcami, prowadził konsultacje przy przygotowywaniu wniosków, przeprowadzał ich nabór i przekazywał je do Komisji Europejskiej. Jednocześnie powstał także program priorytetowy współfinansowania przedsięwzięć LIFE+ ze środków krajowych.

PROGRAMY KRAJOWE NFOŚiGW

Od 2009 r. NFOŚiGW zarządza własnymi środkami przez krajowe programy priorytetowe, które uwzględniają potrzeby śro-

dowiskowe i możliwości finansowe beneficjentów oraz stanowią reakcję na zmieniające się otoczenie.

W 2009 r. Narodowemu Funduszowi powierzono funkcję Krajowego Operatora *Systemu Zielonych Inwestycji* (ang. *Green Investment Scheme – GIS*) na mocy Ustawy z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji. Dofinansowanie w ramach GIS miało na celu zmniejszenie zużycia energii w budynkach, będących w użytkowaniu samorządów, zakładów opieki zdrowotnej, uczelni wyższych, organizacji pozarządowych, ochotniczych straży pożarnych, kościelnych osób prawnych i wybranych podmiotów sektora finansów publicznych. Dofinansowano budowę lub modernizację biogazowni rolniczych, ciepłowni i elektrociepłowni, opalanych biomasą o mocy cieplnej poniżej 20 MW, modernizację sieci elektroenergetycznych w celu podłączenia nowych źródeł energii wiatrowej, oświetlenia ulicznego, a także zadania związane z obniżeniem zużycia energii i paliw w transporcie miejskim, dzięki m.in. zakupowi autobusów niskoemisyjnych.

NOWE FUNDUSZE ZAGRANICZNE

W związku z zawarciem w 2011 r. umowy międzynarodowej, będącej konsekwencją porozumień pomiędzy Unią Europejską a Państwami-Darczyńcami w sprawie uruchomienia nowej perspektywy finansowej Funduszy Norweskich i EOG na lata 2009–2014, Polska otrzymała wsparcie w wysokości 578 mln euro. Największe środki przeznaczono na ochronę środowiska – 180 mln euro, w tym na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów (Program PL02 – 20 mln euro), na przedsięwzięcia służące wzmocnieniu monitoringu środowiska i działań kontrolnych (Program PL03 – 15 mln euro) oraz na wsparcie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii (Program PL04 – 145 mln euro). NFOŚiGW wraz z Ministerstwem Środowiska został Operatorem Programów PL02, PL03 i PL04. Pierwsze nabory wniosków w wymienionych obszarach programowych rozpoczęły się w I połowie 2013 r.

Działalność NFOŚiGW i wypracowane oraz stosowane dobre praktyki zostały zauważone i docenione. W 2011 r. Narodowy Fundusz otrzymał prestiżowy Certyfikat Dobrych Praktyk Europejskiej Nagrody Sektora Publicznego 2011 (Best Practice Certificate EPSA 2011) za program 45% dopłat na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych oraz przyznane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wyróżnienie w konkursie „Dobre praktyki zarządzania strategicznego rozwojem w Polsce”.

PROGRAM LIFE I POIiŚ 2014-2020

W grudniu 2013 r. powstał program LIFE, będący kontynuacją LIFE+, jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony i poprawy jakości środowiska oraz wpływu człowieka na klimat i dostosowania się do jego zmian. Narodowy Fundusz pełni funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE również w perspektywie finansowej UE na lata 2014–2020.

Za finansowanie działań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej Narodowy Fundusz otrzymał godło Jakości Roku 2014 w kategorii ekologia w IX edycji tego programu.

POIiŚ 2014-2020

W 2014 r. NFOŚiGW została powierzona funkcja Instytucji Wdrażającej POIiŚ 2014–2020 w zakresie I osi priorytetowej *Zmniejszenie emisyjności gospodarki* (działania: 1.1, 1.2, 1.3, 1.5 i 1.6) oraz wszystkich działań w II osi priorytetowej *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu* (działania: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5).

3 marca 2016 r. NFOŚiGW podpisał umowę z Ministerstwem Energii w sprawie realizacji projektu *Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE* w ramach POIiŚ 2014–2020. Jest to projekt partnerski z udziałem NFOŚiGW, w charakterze partnera wiodącego oraz 15 wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie. W jego ramach powstała ogólnokrajowa sieć kilkudziesięciu doradców, którzy służą pomocą, chcącym skorzystać ze wsparcia unijnego w dziedzinie efektywności energetycznej.

NFOŚiGW W ERZE CYFROWEJ

W styczniu 2015 r. uruchomiono nową witrynę internetową (www.nfosigw.gov.pl). Od tego czasu, w ramach informatyzacji procesów finansowania, wszystkie wnioski składane są za pomocą systemu elektronicznego. Stworzone zostały generatory wniosków o dofinansowanie i o płatności ze środków krajowych oraz płatności dla POIiŚ, wdrożono również elektroniczny obieg pism w systemie e-Kancelaria.

W maju 2016 r. NFOŚiGW uruchomił oficjalne konto na Twitterze (twitter.com/nfosigw), a w czerwcu 2017 r. na Facebooku ([facebook.com/NarodowyFunduszOchronySrodowiskaiGospodarkiWodnej](https://www.facebook.com/NarodowyFunduszOchronySrodowiskaiGospodarkiWodnej)). Obecność w mediach społecznościowych pozwala na szybki

kontakt z beneficjentami, a także jest doskonałym narzędziem promującym działalność i ofertę Narodowego Funduszu.

ROK 2018

Ważnym działaniem NFOŚiGW od 2018 r. jest wdrażanie programu priorytetowego *Czyste Powietrze*, największego dotychczas programu, wspierającego osoby fizyczne. 7 czerwca 2018 r. Narodowy Fundusz podpisał porozumienie w tej sprawie z 16 wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz Bankiem Ochrony Środowiska. Będzie on realizowany w latach 2018–2029. Środki na wymianę źródeł ciepła i przeprowadzenie termomodernizacji otrzymają osoby fizyczne, posiadające prawo własności lub będące współwłaścicielami budynków jednorodzinnych. Nabór wniosków, za pośrednictwem wojewódzkich funduszy, rozpoczął się we wrześniu 2018 r.

W tym samym niemal czasie, upamiętniając setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, NFOŚiGW zwrócił uwagę na ewolucję nowoczesnego prawa ochrony środowiska w naszym kraju, a zarazem rolę Narodowego Funduszu w finansowaniu ekorozwoju Polski. Chcąc zachęcić Polaków do aktywniejszego włączenia się w działania na rzecz ochrony środowiska, 9 września 2018 r. wraz z wojewódzkimi funduszami zorganizował i przeprowadził ogólnokrajową akcję „100 tysięcy drzew na 100-lecie niepodległości Polski 1918–2018”.

W październiku 2018 r. podczas targów POL-ECO SYSTEM NFOŚiGW podpisał trzy umowy – o symbolicznych numerach: 999, 1000, 1001 – o dofinansowanie w ramach POIiŚ 2014–2020.

Rok 2018 to także zaangażowanie NFOŚiGW jako przyszłego operatora Funduszu Niskoemisyjnego Transportu i rozwój elektromobilności oraz innych form transportu niskoemisyjnego. Jest to jeden z kluczowych elementów rządowej *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, której zasadniczym celem jest zrównoważony rozwój Polski i poprawa jakości życia mieszkańców. W to strategiczne przedsięwzięcie wpisują się działania NFOŚiGW – instytucji, której misją od niemal 30 lat jest finansowe wspieranie najważniejszych projektów proekologicznych w Polsce, służących ludziom i państwu w myśl hasła: *Zainwestujmy razem w środowisko*.

Rys. 2. Siedziba NFOŚiGW 2019 r.,
fot. Krzysztof Kuczek

Zarządzanie Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WŁADZE NFOŚiGW

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – publiczna instytucja finansowa, która w latach 1989–2010 funkcjonowała jako fundusz celowy, a następnie (do chwili obecnej) jako państwowa osoba prawna, nie jest typową agendą rządową ani tym bardziej instytucją o charakterze politycznym. I chociaż kierownictwo Narodowego Funduszu po każdym wyborach parlamentarnych stanowi personalną emanację rządowej większości, to podstawy prawne działalności NFOŚiGW oraz jego strukturę organizacyjną określają konkretne przepisy: artykuły 400–411a Ustawy Prawo ochrony środowiska z 2001 r. (z późn. zmianami) oraz statut nadany rozporządzeniem Ministra Środowiska. W myśl tych norm, organami Narodowego Funduszu są: Rada Nadzorcza i Zarząd. W skład Rady Nadzorczej wchodzi do 12 osób m.in.: przedstawiciele ministra właściwego do spraw środowiska, ministra właściwego ds. finansów publicznych, ministra właściwego ds. gospodarki i ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ale także przedstawiciele strony samorządowej, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz organizacji ekologicznych. Członków Rady Nadzorczej powołuje i odwołuje minister właściwy do spraw środowiska,

wyznaczając także Przewodniczącego Rady Nadzorczej. Z kolei Zarząd NFOŚiGW stanowią: Prezes Zarządu oraz Zastępcy Prezesa Zarządu. Członkowie Zarządu powoływani są przez ministra właściwego do spraw środowiska, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, na wniosek Rady Nadzorczej. W Zarządzie NFOŚiGW może zasiadać od 3 do 5 osób.

Główny cel działania NFOŚiGW, czyli finansowe wspieranie największych krajowych lub ponadregionalnych przedsięwzięć służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, jest z definicji apolityczny i służy dobru wspólnemu, a nie interesom partykularnym. Można powiedzieć, że – jak mało która aktywność w sferze publicznej – jest modelowym przykładem patrzenia na sprawy kraju ponad politycznymi podziałami, w kategoriach odpowiedzialności za czystość środowiska, zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju Polski. Gwarantują to swoimi kompetencjami władze Narodowego Funduszu, w skład których wchodzi osoby spoza świata polityki, fachowcy w zakresie nauk przyrodniczych, technicznych, ekonomicznych i prawnych, w tym ochrony środowiska, gospodarki wodnej, inżynierii środowiska, energetyki, elektrotechniki, zarządzania, finansów, prawa.

1989–2019

MISJA: OCHRONA ŚRODOWISKA

W dzisiejszych czasach ochrona i poprawa stanu środowiska to jedno z najdonioślejszych wyzwań cywilizacyjnych, które NFOŚiGW – dla dobra wspólnego – realizuje skutecznie od 30 lat.

Działalność Narodowego Funduszu określana jest często słowem „misja”. Brzmi ono nieco górnolotnie, ale nie ma w nim przesady, skoro w podstawowym, słownikowym rozumieniu termin ten oznacza „zadanie do spełnienia”. Najważniejsze dokumenty programowe NFOŚiGW oznaczone są słowami „misja” i „strategia”, a prezentację *Strategii Działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2017–2020* poprzedza następujące wyjaśnienie: „Misją Narodowego Funduszu jest: skuteczne i efektywne wspieranie działań na rzecz środowiska ze szczególnym uwzględnieniem działań służących absorpcji środków zagranicznych obsługiwanych przez Narodowy Fundusz”. Chodzi – dodajmy – o działania z zakresu adaptacji do zmian klimatu i gospodarki wodnej, ochrony powietrza, ochrony wód, geologii, górnictwa i gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowania odpadami, różnorodności biologicznej.

Te konkretne zadania NFOŚiGW realizuje w poczuciu wykonywania specjalnej misji na rzecz ochrony środowiska oraz poprawy jakości życia Polaków i zrównoważonego rozwoju Polski.

Przekonanie, że ekologia jest niezwykle istotną sferą aktywności człowieka wyrażają od lat przywódcy duchowi, autorytety moralne, najtęższe umysły. Papież Jan Paweł II już w 1989 r., a więc w czasie, gdy akurat powstawał Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na spotkaniu w Santiago de Compostella, tak mówił do młodzieży o potrzebie ochrony środowiska: „Koniecznie należy podjąć skoordynowane i odpowiedzialne przeciwdziałanie, zanim szkody poniesione przez naszą planetę staną się nieodwracalne”. A 10 lat później sformułował swoje stanowisko i wezwał do działania Polaków, mówiąc: „Piękno tej ziemi skłania mnie do wołania o jej zachowanie dla przyszłych pokoleń. Jeśli kochacie tę ojczystą ziemię, niech to wołanie nie pozostanie bez odpowiedzi! Zwracam się w szczególności do tych, którym powierzona została odpowiedzialność za ten kraj i za jego rozwój, aby nie zapominali o obowiązku chronienia go przed ekologicznym zniszczeniem! Niech tworzą programy ochrony środowiska i czuwają nad ich skutecznym wprowadzaniem w życie! Niech kształtują nade wszystko postawy poszanowania dobra wspólnego, praw natury i życia! Niech ich wspierają organizacje, które stawiają sobie za cel obronę dóbr naturalnych!”

W NFOŚiGW od 30 lat każdego dnia wypełniana jest tak właśnie rozumiana misja ochrony środowiska.

MISJA

Skuteczne i efektywne wspieranie działań na rzecz środowiska ze szczególnym uwzględnieniem działań służących absorpcji środków zagranicznych obsługiwanych przez Narodowy Fundusz.

PRIORYTETY W DZIAŁALNOŚCI NFOŚiGW

Rys. 3. Strategia NFOŚiGW na lata 2017-2020, Warszawa 2016

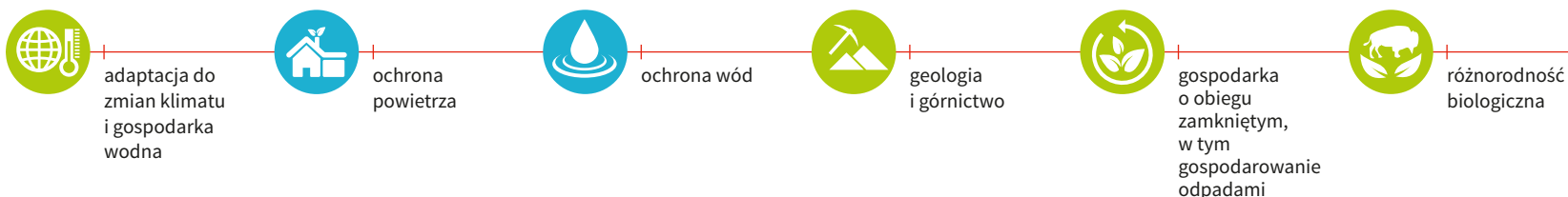
Podstawowe, aktualne cele i priorytety zawarto w przyjętej w II półroczu 2016 r. *Strategii Działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2017–2020*.

W dokumencie tym uwzględniono elementy polityk: ochrony środowiska i energetycznej Polski oraz określono następujące cele strategiczne: wdrażanie celów środowiskowych w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków zagranicznych w zakresie priorytetów obsługiwanych przez Narodowy Fundusz, efektywne i skuteczne angażowanie jego zasobów do realizacji

celów i priorytetów środowiskowych, rozwój organizacyjny skoncentrowany na utrzymaniu wiodącej roli Narodowego Funduszu w systemie finansowania ochrony środowiska.

Cele środowiskowe NFOŚiGW są osiąganymi poprzez realizację zadań określanych w dokumencie Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju pt. *Szczegółowy opis osi priorytetowych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020*, w przyjmowanej corocznie przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW liście programów priorytetowych oraz w samych programach priorytetowych.

W Strategii określono następujące dziedzinowe cele środowiskowe:

Horzontalnymi celami środowiskowymi NFOŚiGW oraz całego systemu 17 funduszy są:

Poprawa stanu środowiska poprzez wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych, w szczególności wynikających z prawa Unii Europejskiej.

Pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Wdrażanie innowacji z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Poprawa efektywności energetycznej i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii, gospodarki o obiegu zamkniętym, niskoemisyjności gospodarki i społeczeństwa oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy, rozwoju nowych technik i technologii, służących m.in. racjonalnej gospodarce zasobami naturalnymi, zapobiegania powstawaniu lub ograniczenie emisji do środowiska.

Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju, zrównoważone, efektywne korzystanie z zasobów, w tym z surowców pierwotnych.

OCHRONA POWIETRZA

Priorytetowymi zadaniami w obszarze ochrony powietrza są:

- Kompleksowa termomodernizacja, wymiana palenisk oraz wdrażanie odnawialnych źródeł energii w budynkach jednorodzinnych poprzez program priorytetowy NFOŚiGW *Czyste Powietrze*.
- Projekty na rzecz rozwoju niskoemisyjnego transportu, w tym elektromobilności oraz wspieranie edukacji i rozwoju infrastruktury w tym obszarze.
- Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, budownictwie, w miastach i gminach w tym poprzez rozwój efektywnego przesyłania i dystrybucji ciepła oraz chłodu, a także wspierania wysokosprawnej kogeneracji.
- Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych, przyczyniających się do wspierania rozwoju technologicznego i innowacji, tworzenia możliwości rozwoju regionalnego oraz większego bezpieczeństwa dostaw energii, zwłaszcza w skali lokalnej.
- Zmniejszenie emisyjności procesów produkcyjnych w przedsiębiorstwach.
- Zadania dla poprawy jakości powietrza, ukierunkowane na unikanie, zapobieganie lub ograniczanie szkodliwego oddziaływania na zdrowie ludzi i środowisko, a także utrzymanie jakości powietrza.
- Tworzenie systemów energetycznych, zapewniających samowystarczalność energetyczną gmin poprzez program priorytetowy dla gmin/obszarów samowystarczalnych energetycznie – wsparcie dla inwestycji w lokalną infrastrukturę dla produkcji energii (np. źródła geotermalne, małe elektrownie wodne, biogazownie rolnicze, instalacje fotowoltaiczne wraz z zasobnikami energii).
- Wsparcie efektywnej dystrybucji energii, umożliwiającej wykorzystanie wytworzonej energii na potrzeby własne lokalnych społeczności oraz integrację tych systemów z krajowym systemem elektroenergetycznym.

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Priorytetowymi działaniami w obszarze adaptacji do zmian klimatu i zabezpieczeniu Polski przed powodzią i suszami oraz rozwijaniu sprawnego systemu szybkiego reagowania na klęski żywiołowe są:

- Podniesienie poziomu ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych (powódź, susza) oraz poważnych awarii, ukierunkowane na ochronę zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, w tym ochronę dóbr materialnych, zapobieganie suszy i retencjonowanie wody oraz zagospodarowanie wód opadowych poprzez m.in.: budowę, przebudowę i remont obiektów hydrotechnicznych, obiektów infrastruktury przeciwpowodziowej i ochrony wybrzeża, naturalnej retencji wód opadowych i spowolnienia ich spływu.
- Usprawnienie usuwania skutków zagrożeń naturalnych, w tym rozpoznawanie zagrożeń, usuwanie ich skutków oraz wzmocnienie systemu ochrony ludności i środowiska naturalnego.
- Wzmocnienie wybranych elementów zarządzania środowiskiem, w tym monitoringu środowiska, polegające m.in. na rozwoju systemu monitoringu środowiska oraz pomiaru, oceny i prognozowania stanu środowiska (gromadzenie, przetwarzanie i informowanie o środowisku).
- Zwiększenie świadomości społeczeństwa, związanej ze zmianami klimatu i koniecznością dostosowania się do nich.

RÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA, OCHRONA PRZYRODY ORAZ EDUKACJA EKOLOGICZNA

Priorytety wsparcia w obszarze różnorodności biologicznej dotyczą:

- Sporządzenia audytów krajobrazowych na obszarze województw i wyznaczenie krajobrazów priorytetowych.
- Opracowania planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla obszarowych form ochrony przyrody.
- Ustanowienia i wdrożenia monitoringu realizacji działań ochronnych, w tym na obszarach Natura 2000.
- Zapewnienia pełnej i aktualnej inwentaryzacji przyrodniczej kraju.
- Organizacji systemu azylów i miejsc przetrzymywania żywych zwierząt gatunków chronionych, obcych i niebezpiecznych.
- Wypracowania i wdrożenia wytycznych w zakresie zarządzania wybranymi gatunkami chronionymi, powodującymi znaczne szkody gospodarcze.

- Opracowania i wdrożenia projektów ochrony i odtwarzania zdegradowanych siedlisk, w tym szczególnie wodno-błotnych, w obszarach chronionych.
- Likwidacji barier na trasach przemieszczania się gatunków.
- Tworzenia zielonej infrastruktury, w tym na terenie miast i wzdłuż dróg.
- Wdrożenia systemu zapobiegania pojawiania się i rozprzestrzeniania na terenie kraju gatunków inwazyjnych.
- Wdrożenia programów zwalczania inwazyjnych gatunków obcych.
- Ochrony krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, w tym zabytkowych parków i ogrodów.

OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI I GOSPODARKA ODPADAMI

Działania priorytetowe w obszarze gospodarki odpadami i ochrony powierzchni ziemi zmierzają do wdrażania hierarchii sposobów postępowania z odpadami i obejmują:

- Promocję i wdrażanie pilotażowych rozwiązań z obszaru gospodarki o obiegu zamkniętym – powiązanie obszaru ochrony środowiska z energią i transportem, poprzez program rozwoju generacji energii z odpadów.
- Zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko różnego rodzaju wyrobów i procesów produkcyjnych w całym cyklu życia produktu, mając na uwadze konieczność zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów i zwiększenia wydajności wykorzystania surowców.
- Budowę infrastruktury technicznej i logistycznej w celu stworzenia możliwości napraw i wymiany rzeczy używanych oraz selektywnego zbierania odpadów surowcowych.

- Modernizację infrastruktury służącej przygotowaniu odpadów komunalnych do recyklingu.
- Budowę, rozbudowę lub modernizację instalacji służących do recyklingu.
- Budowę instalacji przekształcania odpadów innych niż komunalne – w tym wytworzonych z odpadów komunalnych i osadów ściekowych, powiązanych z sieciami elektroenergetycznymi i ciepłowniczymi – służących pozyskiwaniu ciepła.
- Rekultywację terenów zdegradowanych.
- Wsparcie właściwego gospodarowania odpadami niebezpiecznymi oraz rozwoju innowacyjnych technologii do ich przetwarzania.

OCHRONA WÓD

- Zadaniami priorytetowymi w obszarze ochrony wód są:
- Budowa nowych sieci kanalizacyjnych oraz modernizacja istniejących.
 - Budowa nowych oczyszczalni ścieków oraz modernizacja i rozbudowa istniejących.
 - Budowa podłączeń budynków do istniejącej kanalizacji sanitarnej.
 - Budowa lokalnych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nieobjętych aglomeracjami.
 - Budowa i modernizacja zbiorczych systemów zaopatrzenia w wodę.

GEOLOGIA I GÓRNICTWO

W obszarze górnictwa i geologii kluczowe działania są ukierunkowane na:

- Ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko, wynikającego z wydobywania kopalin i likwidacji zakładów górniczych, poprzez rekultywację gruntów na terenach zdegradowanych działalnością wydobywczą.
- Eliminowanie zagrożeń wynikających z budowy i użytkowania obiektów budowlanych oraz wyrobisk górniczych.
- Monitoring stanu środowiska i przeciwdziałanie poważnym awariom w górnictwie.
- Rozpoznanie budowy geologicznej kraju.
- Wsparcie racjonalnej gospodarki zasobami złóż kopalin i wód podziemnych.
- Implementację stosownych dyrektyw oraz realizację zadań ustawowych i innych, koniecznych do poszerzenia bazy geologicznej w zakresie badawczo-rozpoznawczym i dokumentacyjnym.
- Ważny obszar działalności dotyczy też badań środowiskowych związanych z poszukiwaniem i rozpoznaniem złóż wód termalnych oraz możliwościami pozyskiwania energii cieplnej suchych skał.

Oferta programów priorytetowych NFOŚiGW jest skierowana do tych beneficjentów, którzy nie mogą być odbiorcami środków z POLiŚ 2014–2020. A w dużych projektach środki NFOŚiGW mogą być uzupełnieniem finansowania unijnego.

Priorytety NFOŚiGW korespondują z zapisami środowiskowymi w rządowej *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020*. Narodowy Fundusz w swoich dokumentach i działaniach odwołuje się do niej, jako

podstawowej wytycznej dla długookresowej wizji rozwoju NFOŚiGW.

Istotnym obszarem zbieżności zadań NFOŚiGW ze *Strategią Odpowiedzialnego Rozwoju* są przedsięwzięcia z zakresu wspierania (niekonfliktogennych) odnawialnych źródeł energii oraz poprawy efektywności energetycznej, a także koncentracja na zmniejszaniu strat energii ciepła i wody użytkowej.

CHARAKTERYSTYKA FINANSOWANIA PRZEZ NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

ŚRODKI ZAGRANICZNE I KRAJOWE

Zagraniczne i współfinansowane

Narodowy Fundusz wdrażał projekty finansowane ze środków przedakcesyjnych (dostępnych dla państw aspirujących do włączenia do Unii Europejskiej) takie jak ISPA, a po wejściu Polski do UE – finansowane z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013. Obecnie realizuje Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020. W ramach funduszy przedakcesyjnych ISPA/FS wdrożono 90 projektów. W perspektywie finansowej 2007–2013 zawarto 1142 umowy, finansowane ze środków unijnych. Aktualnie w okresie programowania 2014–2020 podpisano już ponad 1100 umów, a ich liczba ciągle rośnie.

Różnorodność umów jest ogromna. Począwszy od projektów infrastrukturalnych dotyczących budowy, przebudowy, modernizacji, rozbudowy infrastruktury wodnej, kanalizacyjnej, odpadowej oraz związanej z dystrybucją ciepła i energii, efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, reagowaniem na zmiany klimatyczne i klęski żywiołowe, kończąc na projektach tzw. miękkich – związanych z ochroną przyrody, edukacją ekologiczną, poprawą jakości i warunków środowiska miejskiego. Wszystkie te projekty są istotne, ponieważ obrazują

kompleksową prośrodowiskową działalność Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Oprócz projektów realizowanych ze środków unijnych, są również umowy współfinansowane przez NFOŚiGW – tylko w ramach POIiŚ 2014–2020 jest ich już 180.

Krajowe

Oddzielną grupę projektów stanowią finansowane tylko ze środków krajowych, czyli środków własnych NFOŚiGW. Zarówno projekty współfinansowane przez Narodowy Fundusz, jak i w całości finansowane ze środków własnych Narodowego Funduszu dotyczą wszystkich obszarów ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przez 30 lat zawarto już ponad 28 tys. umów ze środków własnych.

Aby zobrazować szeroką i różnorodną działalność NFOŚiGW przedstawione zostały wybrane projekty, które otrzymały największe wsparcie lub mają największe efekty ekologiczne, w podziale na źródła finansowania oraz poszczególne działania i poddziałania odnośnie środków unijnych.

Projekty realizowane w ramach POIiŚ 2014–2020

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020 Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej realizuje umowy dla I i II osi priorytetowej.

I Oś priorytetowa: Zmniejszenie emisyjności gospodarki

Poddziałanie 1.1.1 Wsparcie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej

- Projekt: *Wykonanie odwiertów geotermalnych w Stargardzie*

- Beneficjent: G-TERM ENERGY Sp. z o.o.
- Dofinansowanie z UE: 40 mln zł (wartość projektu 89 mln zł)
- Efekty: W wyniku realizacji umowy produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE wyniesie 62 tys. MWh/rok, a szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych to 23 tys. ton/rok.

Działanie 1.2 Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach

- Projekt: *Poprawa efektywności energetycznej w JSW KOKS SA*
 - Beneficjent: JSW KOKS SA
 - Dofinansowanie UE: 134 mln zł (wartość projektu 220 mln zł)
 - Efekty: zmniejszy się zużycie energii końcowej o 218 tys. GJ/rok oraz emisja gazów cieplarnianych o 22 tys. ton/rok.

Poddziałanie 1.3.1 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach publicznych

- Projekt: *Zmniejszenie energochłonności obiektów jednostki penitencjarnej Zakładu Karnego w Potulicach*
 - Beneficjent: Zakład Karny w Potulicach
 - Dofinansowanie z UE: 34 mln zł (wartość projektu 41 mln zł)
 - Efekty: Termomodernizacja budynków o powierzchni użytkowej 19 tys. m² spowoduje zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 5898 ton/rok, oszczędność energii cieplnej o 47 tys. GJ/rok oraz elektrycznej o 4 tys. MWh/rok.

Poddziałanie 1.3.2 Wspieranie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym

- Projekt: *Kompleksowa termomodernizacja budynków mieszkalnych osiedla Zawada w Elblągu*
 - Beneficjent: Spółdzielnia mieszkaniowa „Zakrzewo”
 - Dofinansowanie z UE: 33 mln zł (wartość projektu 48 mln zł)
 - Efekty: Termomodernizacja 22 wielorodzinnych budynków o powierzchni użytkowej 129 tys. m² spowoduje zmniejszenie zużycia energii końcowej o 61 tys. GJ/rok, a szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych o 1,4 tys. ton/rok.

II Oś priorytetowa:

Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu

Działanie 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska

- Projekt: *Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony miasta Kłodzka*
 - Beneficjent: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej We Wrocławiu
 - Dofinansowaniu z UE: 370 mln zł (wartość ogółem: 648 mln zł)
 - Efekty: Ochrona przeciwpowodziowa obejmie o 1237 osób więcej, na obszarze 7,17 km², powstaną cztery urządzenia przeciwpowodziowe, zwiększona zostanie pojemność obiektów retencji o 16,7 mld m³.

Działanie 1.5 Efektywna dystrybucja ciepła i chłodu

- Projekt: *Likwidacja węzłów grupowych wraz z budową przyłączy do istniejących budynków i instalacją węzłów dwufunkcyjnych (ciepła woda użytkowa) w Krakowie i Skawinie – etap I*
 - Beneficjent: Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej SA w Krakowie
 - Dofinansowanie z UE: 82 mln zł (wartość projektu 199 mln zł)
 - Efekty: Wybudowano 69 km sieci ciepłowniczej, zainstalowano 1081 indywidualnych węzłów cieplnych. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych o 15 tys. ton/rok, zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w wysokości 67 tys. GJ/rok.

Poddziałanie 1.6.1 Źródła wysokosprawnej kogeneracji

- Projekt: *Budowa na terenie elektrociepłowni w Kaliszu kogeneracyjnego bloku spalającego biomasę o mocy ok.11 MWe i 22 MWt*
 - Beneficjent: Energa Kogeneracja Sp. z o.o.
 - Dofinansowanie z UE: 58 mln zł (wartość projektu 152 mln zł)
 - Efekty: Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej w wyniku zastosowania wysokosprawnej kogeneracji wzrośnie o 31,3 MWt, a elektrycznej o 11,3 MWe. Spadnie także emisja gazów cieplarnianych o 127 tys. ton/rok, nastąpi zmniejszenie zużycia energii pierwotnej o 574 tys. GJ/rok.

Poddziałanie 1.6.2 Sieci ciepłownicze i chłodnicze dla źródeł wysokosprawnej kogeneracji

- Projekt: *Wykorzystanie wysokosprawnej kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe – etap I*
 - Beneficjent: Veolia Energia Poznań SA
 - Dofinansowanie z UE: 39 mln zł (wartość projektu 81 mln zł)
 - Efekty: Wybudowanie sieci ciepłowniczej o długości 13 km.

Działanie 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi

- Projekt: *Budowa zakładu termicznego przekształcania odpadów komunalnych w Gdańsku*
 - Beneficjent: Port Czystej Energii Sp. z o.o.
 - Dofinansowanie z UE: 353 mln zł (wartość projektu 644 mln zł)
 - Efekty: Podwyższenie mocy przerobowej zakładu zagospodarowania odpadów do poziomu 160 tys. ton/rok.

Działanie 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach

- Projekt: *Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie – faza VI*
 - Beneficjent: Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Mieście Stołecznym Warszawie SA

- Dofinansowanie z UE: 638 mln zł (wartość projektu 1,2 mld zł)
- Efekty: Powstanie 30 km kanalizacji sanitarnej, 23 km sieci wodociągowej, zmodernizowane zostaną 2 oczyszczalnie ścieków („Czajka” i „Południe”) oraz stacja uzdatniania wody w Wieliszewie. Rozbudowany zostanie także inteligentny system zarządzania kanalizacją, zakupionych zostanie 14 pojazdów specjalistycznych. Nastąpi usprawnienie działania systemu oczyszczania ścieków w Warszawie (największej inwestycji środowiskowej w Europie Środkowo-Wschodniej), dodatkowo 6720 osób zostanie podłączonych do sieci wodociągowej oraz wzrośnie ilość ścieków oczyszczonych pochodzących od 5700 osób RLM.

Działanie 2.4. Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna

- Projekt: *Inwentaryzacja cennych siedlisk przyrodniczych kraju, gatunków występujących w ich obrębie oraz stworzenie Banku Danych o Zasobach Przyrodniczych*
 - Beneficjent: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
 - Dofinansowanie UE: 40 mln zł (wartość projektu 47 mln zł)
 - Efekty: Wzrost liczby gatunków objętych inwentaryzacją o 170 szt.
- Projekt: *Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych, zależnych od wód*
 - Beneficjent: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

- Dofinansowanie z UE: 37 mln zł (wartość projektu 47 mln zł)
- Efekty: 11 siedlisk/zbiorowisk roślinnych i 3362 ha siedlisk uzyska lepszy status ochrony, liczba gatunków objętych działaniami ochronnymi wzrośnie o 6 szt.

Działanie 2.5: Poprawa jakości środowiska miejskiego

- Projekt: *Remediacja terenów zanieczyszczonych w rejonie dawnych ZCH „Za-CHeM” w Bydgoszczy w celu likwidacji zagrożeń zdrowotnych i środowiskowych, w tym dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Wisły oraz Morza Bałtyckiego*
 - Beneficjent: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
 - Dofinansowanie z UE: 79 mln zł (wartość projektu 93 mln zł)
 - Efekty: Zrehabilitowanie 27 ha gruntów.
- Projekt: *Poprawa jakości środowiska miejskiego gminy Świętochłowice – remediacja terenów zdegradowanych i zanieczyszczonych w rejonie stawu Kalina wraz z przywróceniem jego biologicznej aktywności*
 - Beneficjent: Gmina Świętochłowice
 - Dofinansowanie z UE: 59 mln zł (wartość projektu 70 mln zł)
 - Efekty: Zrehabilitowanie 10 ha gruntów oraz uzyskanie 9 ha powierzchni biologicznie czynnej.

Projekty realizowane ze środków UE, które współfinansuje NFOŚiGW

Z punktu widzenia realizacji podstawowego priorytetu NFOŚiGW, a więc pełnego wykorzystania środków pochodzących z pomocy zagranicznej, bardzo ważna jest pomoc instytucji w uzgodnieniu montażu finansowego przedsięwzięcia. W tym celu NFOŚiGW współfinansuje realizację projektów finansowanych, głównie ze środków unijnych, przede wszystkim dla działań 2.3 i 2.1.

- Projekt: *Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie Miasta Białegostoku i Gminy Wasilków – I etap*
 - Beneficjent: Wodociągi Białostockie Sp.z o.o.
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 47 mln zł, dofinansowanie UE: 109 mln zł (wartość projektu 209 mln zł)
 - Efekty: Wybudowane zostanie 3,9 km i zmodernizowane zostanie 10 km kanalizacji sanitarnej. Wybudowane zostanie 1,5 km i zmodernizowane zostanie 4 km sieci wodociągowej. Wzrośnie liczba osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków o 100 RLM, przepustowość urządzeń poddanych modernizacji wyniesie 470 tys. RLM, do sieci kanalizacyjnej trafią ścieki pochodzące od 370 RLM, wzrośnie liczba osób korzystających z wodociągów o 100 osób.
- Projekt: *Gospodarka wodno-ściekowa na terenie aglomeracji Toruń – III etap*
 - Beneficjent: Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. Toruń
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 38 mln zł, dofinansowanie UE: 71 mln zł (wartość projektu 140 mln zł)

- Efekty: Liczba osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków wzrośnie o 2861 RLM, przepustowość urządzeń poddanych modernizacji wyniesie 452 190 RLM, zmodernizowane zostanie 21 km kanalizacji sanitarnej, a 2,35 km wybudowane oraz zmodernizowane zostanie 11 km sieci wodociągowej i 2,15 km wybudowane.
- Projekt: *Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Sława*
 - Beneficjent: Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sława Sp. z o.o.
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 37 mln zł, dofinansowanie UE: 68 mln zł (wartość projektu 135 mln zł)
 - Efekty: Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę wyniesie 6838 osób; ilość osadów zagospodarowywanych wyniesie 620 Mg/rok; liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków wyniesie 9 228 RLM; liczba nowych użytkowników, przyłączonych do sieci kanalizacyjnej, w części nieobejmującej budowy przyłączy, wyniesie 9 228 RLM.
- Projekt: *Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta Płocka – etap IV*
 - Beneficjent: Wodociągi Płockie Sp. z o.o.
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 36 mln zł, dofinansowanie UE: 70 mln zł (wartość projektu 140 mln zł)

- Efekty: powstanie 0,5 km sieci kanalizacji sanitarnej (20 km zmodernizowanej), wyremontowane zostanie 6 km sieci wodociągowej. Dodatkowo 40 osób będzie korzystać z ulepszonego oczyszczania ścieków, a przepustowość oczyszczalni poddanej modernizacji wyniesie 160 000 RLM.
- Projekt: *Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Skierniewice – etap II*
 - Beneficjent: Zakład Wodociągów i Kanalizacji WOD-KAN Sp. z o.o.
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 32 mln zł, dofinansowanie UE: 73 mln zł (wartość projektu 140 mln zł)
 - Efekty: Wybudowanie 7,37 km kanalizacji sanitarnej, 990 m sieci wodociągowej oraz przebudowa kanalizacji sanitarnej na długości 4,07 km i sieci wodociągowej na długości 340 metrów. Zostanie także zmodernizowana oczyszczalnia ścieków w zakresie przeróbki/zagospodarowania osadów ściekowych. Dzięki tej inwestycji dodatkowo 935 osób będzie korzystać z ulepszonego oczyszczania ścieków.

- W Skierniewicach realizowany jest także, powiązany z powyższym projektem: *Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Skierniewice – etap III*, którego dofinansowanie z UE wynosi 22 mln zł (wartość projektu 43 mln zł).

Projekty finansowane wyłącznie ze środków krajowych, czyli środków własnych NFOŚiGW

Poniżej przedstawiono subiektywny wybór najważniejszych umów zawartych w latach 2016–2018. Kryterium wyboru była wartość dofinansowania, brak współfinansowania projektów unijnych oraz nieposiadanie cech redystrybucji (dofinansowania wynikające z zapisów ustaw, np. dofinansowanie Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, czy realizacja zobowiązań Polski, wynikających z członkostwa w organizacjach/umowach międzynarodowych).

- Projekt: *Modernizacja baterii koksowniczej nr 4 w Koksowni „Przyjaźń”*
 - Beneficjent: JSW KOKS SA
 - Dofinansowanie z NFOŚiGW: 200 mln zł (wartość projektu 345 mln zł)
 - Efekty: Ograniczenie emisji tlenków azotu 45,42 Mg/rok; ograniczenie emisji dwutlenku siarki 20,348 Mg/rok, ograniczenie emisji pyłów o średnicy w przedziale 2,5–10 mikrometra – 30,003 Mg/rok, zmniejszenie emisji innych zanieczyszczeń – 286,75 Mg/rok.
- Projekt: *Budowa IOS II w elektrowni Ostrołęka „B”*
 - Beneficjent: Energa Elektrownie Ostrołęka SA
 - Dofinansowanie z NFOŚiGW: 134 mln zł (wartość projektu 210 mln zł)
 - Efekty: Zmniejszenie emisji SO₂ na poziomie 4 676 Mg/rok.
- Projekt: *Budowa innowacyjnego zakładu produkcji mączki mięsno-kostnej oraz tłuszczu zwierzęcych*
 - Beneficjent: Michna Sp. z o.o. s.k.
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 78 mln zł (wartość projektu 104 mln zł)
 - Efekty: Oszczędność energii elektrycznej w wysokości 6 806 MWh/rok, oszczędność energii cieplnej w wysokości 122 367 GJ/rok, oszczędność zużycia wody – 3010 m/rok.
- Projekty: *Budowa nowej stacji odpylania w Zakładzie Stalownia w ArcelorMittal Poland SA Oddział w Dąbrowie Górniczej oraz Ekoinnowacyjny system hybrydowego odpylania taśmy spiekalniczej DL-3 w ArcelorMittal Poland SA Oddział w Dąbrowie Górniczej*
 - ArcelorMittal Poland SA/Huta Katowice

- Dofinansowanie NFOŚiGW: 75 mln zł (wartość projektu 104 mln zł)
- Efekty: Zmniejszenie emisji pyłu o 569 ton/rok.
- Projekt: *Budowa innowacyjnej linii do produkcji mleka oraz serwatki w proszku w „Bielmlek” Spółdzielnia Mleczarska w Bielsku Podlaskim*
 - Beneficjent: „Bielmlek” Spółdzielnia Mleczarska
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 135 mln zł (wartość projektu 186 mln zł)
 - Efekty: Oszczędność 146 tys. ton wody oraz oszczędność energii elektrycznej w wysokości 2301 MWh/rok.
- Projekt: *Wykonanie odwiertu badawczo-eksploatacyjnego Bańska PGP-4 w celu ustalenia zasobów wód termalnych w utworach eocenu numulitowego i mezozoicznych podłoża niecki podhalańskiej, w obszarze górniczym „Podhale 1”*
 - Beneficjent: Gmina Szaflary
 - Dofinansowanie NFOŚiGW: 45 mln zł (wartość projektu 45 mln zł)
 - Efekty: Wykonanie odwiertu o głębokości 5300 m w celu ustalenia zasobów wód termalnych.
- Projekt: *Poszukiwanie wód termalnych otworem LZT-1 w Łądku Zdroju*
 - Beneficjent: Gmina Łądek-Zdrój
 - Dofinansowanie: 18 mln zł (wartość projektu: 18 mln zł)
 - Efekty: Wykonanie otworu poszukiwawczego o głębokości 2 500 m.
- Projekt: *Rozpoznanie możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych do celów ciepłowniczych na obszarze miasta Sochaczew poprzez wykonanie otworu geotermalnego Sochaczew GT-1 na działce o numerze ewidencyjnym 24/4, obręb ewidencyjny Sochaczew Centrum*
 - Dofinansowanie: 10 mln zł (wartość projektu: 10 mln zł)
 - Efekty: Wykonanie otworu poszukiwawczego o głębokości 1400 m.
- Projekt: *Rozpoznanie i udokumentowanie zasobów wód termalnych na terenie miasta Sieradz*
 - Dofinansowanie: 11 mln zł (wartość projektu: 11 mln)
 - Efekty: wykonanie otworu poszukiwawczego o głębokości 1475 m.

W powyższym zestawieniu dominują projekty związane ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz poszukiwaniem i energetycznym wykorzystaniem zasobów wód termalnych, co wpisuje się w szerszy kontekst – wzrostu wykorzystania energii, pochodzących ze źródeł odnawialnych i zwiększania efektywności energetycznej. Obecnie najważniejszymi wyzwaniami stojącymi przed Polską oraz NFOŚiGW jest walka z zanieczyszczeniem powietrza. Między innymi w tym celu utworzono największy w historii program priorytetowy o budżecie

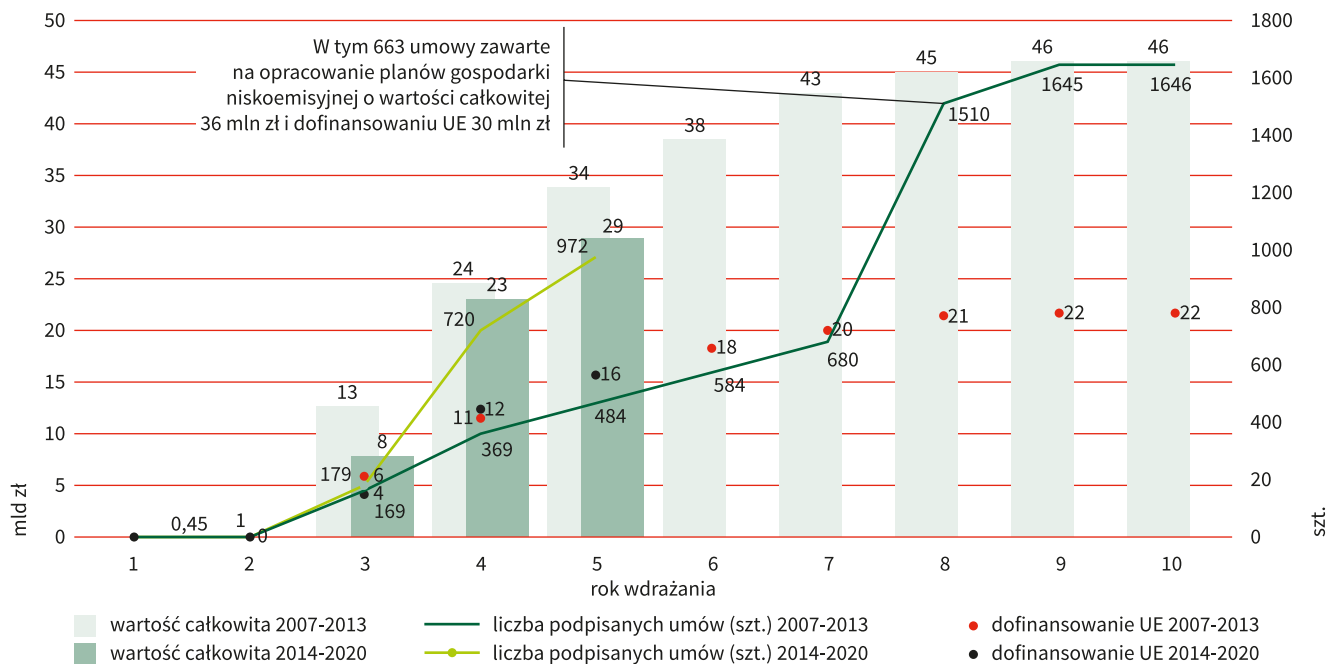
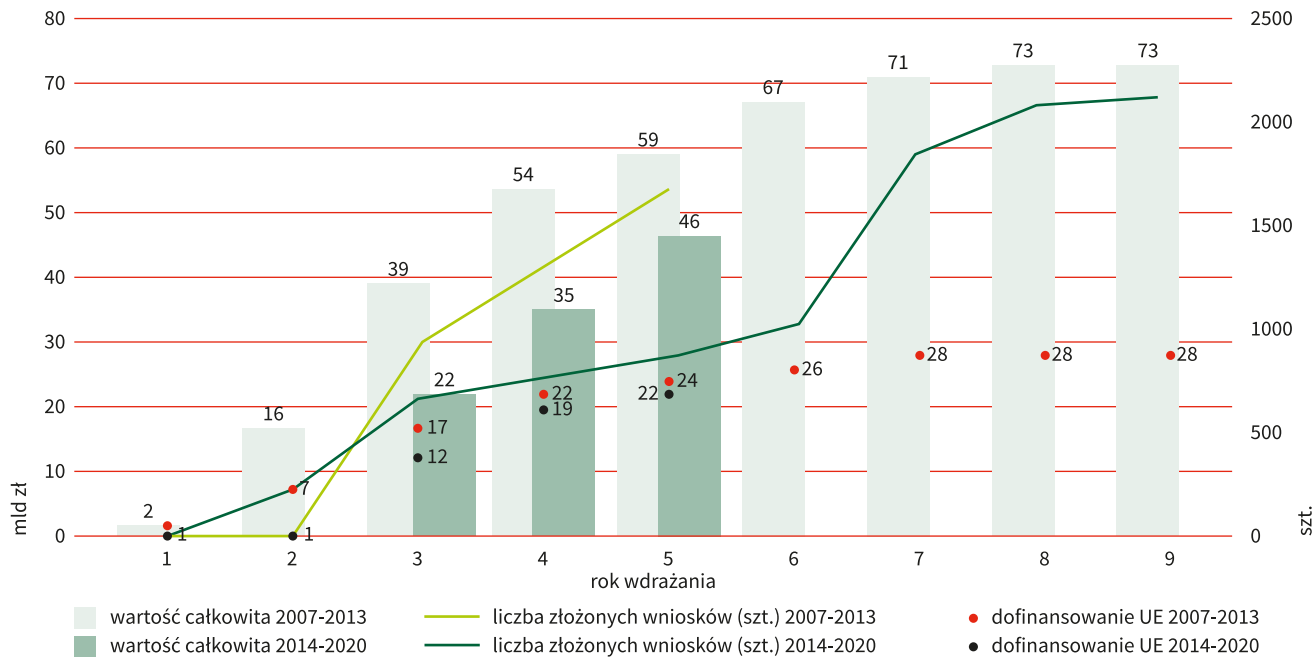
103 mld zł. Celem programu *Czyste powietrze* jest ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery, które powstają na skutek ogrzewania domów jednorodzinnych z wykorzystaniem przestarzałych źródeł ciepła oraz niskiej jakości paliwa. Kontynuowana jest współpraca z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i samorządami celem szybszego wdrożenia programu *Czyste powietrze* oraz innych związanych z ochroną środowiska m.in. zmniejszenie zużycia energii w budownictwie, zbiórka odpadów rolniczych czy wapnowanie gleb.

Podsumowanie wdrażania POIiŚ 2014–2020*

POIiŚ

*Dane stan na 31.12.2018 r.

TRZY OSTATNIE LATA Z TRZYDZIESTOLECIA NFOŚiGW

Z inicjatywy Narodowego Funduszu odbywają się cykliczne spotkania przedstawicieli Instytucji Zarządzającej (Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju), Instytucji Pośredniczących (Ministerstwa Środowiska i Ministerstwa Energii), Instytucji Wdrażającej (NFOŚiGW) oraz w miarę potrzeby przedstawicieli innych instytucji oraz beneficjentów, dotyczące wdrażania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020. W wyniku tych spotkań, jak również innych inicjatyw Narodowego Funduszu, udało się wypracować szereg uproszczeń ułatwiających wybór projektów do dofinansowania oraz ich wdrażanie i rozliczanie.

Z wybranych rozwiązań mogą korzystać wszystkie instytucje wdrażające POIiŚ 2014–2020. Stanowią one istotną pomoc i wytyczną dla wnioskodawców oraz beneficjentów, ułatwiając rozliczanie projektów oraz wpływając na przyspieszenie realizacji założonych celów w zakresie certyfikacji środków. W związku z uproszczeniem procedur nastąpiło kolosalne przyspieszenie podpisywania umów. Do końca 2018 r. NFOŚiGW rozpatrzył 1999 wniosków o dofinansowanie, zawierając 1050 umów na kwotę dofinansowania ze środków UE przekraczającą 16 mld zł, dla inwestycji o łącznej wartości ponad 30 mld zł.

Ważnym elementem podnoszącym efektywność pracy Narodowego Funduszu w tym obszarze były realizowane równolegle: doskonalenie schematu organizacyjnego, poprawienie zarządzania i kontroli zarządczej, a także komunikacji wewnętrznej oraz szkolenia. Do końca 2018 r. przeprowadzono dla działań POIiŚ 2014–2020 ponad 90 szkoleń. Wzięło w nich udział 6250 przedstawicieli wnioskodawców i beneficjentów.

Przeprowadzono weryfikację programów priorytetowych NFOŚiGW (ich lista jest co roku uaktualniana). Wprowadzane programy i ich regulaminy nawiązywały do rządowej programowej idei zrównoważonego rozwoju kraju, a więc dążyły do wyrównania możliwości podejmowania projektów ekologicznych we wszystkich regionach Polski. Zaprzestano równocześnie wspierania finansowego w formie dotacji dużych przed-

siębiorstw i spółek, które powinny realizować przedsięwzięcia własnymi, wypracowanymi środkami.

Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej realizowane ze środków własnych oraz będących w dyspozycji NFOŚiGW (ISPA, Fundusz Spójności) przyczyniły się do realizacji *Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych* (KPOŚK) oraz wypełniają podjęte przez Polskę zobowiązania akcesyjne określone w tzw. dyrektywie ściekowej – Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (91/271/EWG). Efektami projektów realizowanych w latach 1989–2018 przy wsparciu NFOŚiGW w obszarze gospodarki wodno-ściekowej jest budowa lub modernizacja ponad 1600 oczyszczalni ścieków oraz budowa lub modernizacja ponad 83 tys. km kanalizacji. Dofinansowanie (ze środków unijnych i krajowych) wyniosło 33,6 mld zł, przy łącznej wartości projektów wynoszącej prawie 87 mld zł.

NOWE OBSZARY DZIAŁANIA

Główne zagadnienia to ochrona powietrza, odnawialne źródła energii i efektywność energetyczna. NFOŚiGW aktywnie działa na rzecz promocji i wdrażania energetyki geotermalnej.

Program priorytetowy *Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalni i wód podziemnych* ma na celu rozpoznanie budowy geologicznej oraz racjonalną gospodarkę zasobami złóż kopalnych i wód podziemnych, przy uwzględnieniu polityki państwa, implementacji stosownych dyrektyw oraz zadań ustawowych niezbędnych do poszerzenia bazy geologicznej, w zakresie badawczo-rozpoznawczym i dokumentacyjnym. Do tego należy dodać badania środowiskowe związane z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych oraz możliwościami pozyskiwania energii cieplnej suchych skał.

Program ten umożliwia dotacyjne wspieranie samorządów i przedsiębiorców w poszukiwaniu i rozpoznawaniu złóż wód termalnych w celu ich użycia do produkcji energii. Dofinansowa-

nie otrzymały m.in.: Sochaczew, Sieradz, Szaflary, Koło, Łądek Zdrój, Turek, Tomaszów Mazowiecki, Dębica. Inwestycje w tym zakresie mogą być realizowane poprzez program priorytetowy *Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych*. Rozwój geotermii wspierają też działania w ramach I osi priorytetowej POIiŚ 2014–2020 *Zmniejszenie emisyjności gospodarki*.

NFOŚiGW W ROLI BENEFICJENTA POIiŚ 2014–2020

Dużą rolę w działalności NFOŚiGW od 2016 r. spełnia projekt *Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz odnawialnych źródeł energii*. Jest on realizowany ze środków Funduszu Spójności w ramach poddziałania 1.3.3 I osi priorytetowej POIiŚ – umowa została zawarta 3 marca 2016 r. pomiędzy Ministerstwem Energii (Instytucja Wdrażająca) oraz Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (beneficjentem). Celem projektu jest promocja gospodarki niskoemisyjnej w Polsce. Wsparcie doradcze dotyczy zagadnień zrównoważonej energetyki – efektywności energetycznej oraz OZE. NFOŚiGW pełni rolę Partnera Wiodącego, partnerami są 15 WFOŚiGW oraz województwo lubelskie. Realizacja projektu

jest oparta na zespołach doradców, świadczących nieodpłatnie usługi z poziomu regionalnego i lokalnego. W ramach projektu m.in. wsparto przygotowanie 1100 nowoczesnych, służących środowisku, inwestycji i zweryfikowano 1800 Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN). Działania te są kontynuowane. NFOŚiGW planuje ponadto wykształcić 1300 energetyków gminnych.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju przedstawia wyzwania, jakie stoją przed polską gospodarką, również energetyczną. Zakłada ona modernizację sektora energetycznego i podjęcie działań na rzecz dywersyfikacji źródeł energii m.in. poprzez wdrożenie idei klastrów energetycznych, czyli cywilnoprawnych porozumień, których celem jest wytwarzanie i równoważenie zapotrzebowania, dystrybucji lub obrotu energią z OZE, innych źródeł albo paliw w ramach sieci dystrybucyjnej. Wychodząc naprzeciw realizacji pomysłów w tym zakresie, NFOŚiGW, w naborach dla działań/poddziałania POIiŚ 2014–2020, wprowadził preferencje dla wnioskodawców, którzy byli uczestnikami tej formy wytwarzania i przesyłu energii. Dotyczyło to poddziałania 1.1.1 *Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej* oraz poddziałania 1.6.1 *Źródła wysokosprawnej kogeneracji*.

Sobór Watykański II, Konstytucja Gaudium et Spes:

Człowiek został powołany, aby uprawiać ogród ziemi i strzec go, jest zatem w szczególny sposób odpowiedzialny za środowisko życia, to znaczy za rzeczywistość stworzoną, która z woli Boga ma służyć jego osobowej godności i jego życiu: odpowiedzialny nie tylko wobec obecnej epoki, ale i przyszłych pokoleń.

Zaangażowanie NFOŚiGW

NFOŚiGW i WFOŚiGW – SYSTEM FINANSOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE: NOWE OTWARCIE I NOWE PROJEKTY

Powstanie i rozpoczęcie przed trzydziestu laty działalności NFOŚiGW, jako państwowego funduszu celowego, dało początek budowie jednolitego i nowoczesnego systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej w Polsce. Półtora roku później powstały wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, które działały w 49 ówczesnych województwach. Od 1999 r. (po reformie administracyjnej) funkcjonują one w 16 województwach. W 1991 r. rozpoczęła działalność Bank Ochrony Środowiska SA – instytucja finansowa, oferująca m.in. kredyty na różnego rodzaju przedsięwzięcia proekologiczne.

W latach 1992–2010 elementem systemu była również, powołana z inicjatywy prof. Macieja Nowickiego, fundacja Ekofundusz. Celem jej działania było wspieranie przedsięwzięć w ochronie środowiska środkami pochodzącymi z części zagranicznego długu Polski. Decyzję o takiej ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Przejściowo elementem systemu stanowiły powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska. Zostały one zlikwidowane w styczniu 2010 r., a ich zadania przejęły budżety gmin i powiatów.

Podstawy systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej stanowią zapisy Ustawy Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2018 r. poz.218 z p. zm.). Zgodnie z nimi Narodowy Fundusz i wojewódzkie fundusze prowadzą samodzielną gospodarkę finansową, pokrywając z posiadanych środków i uzyskiwanych wpływów wydatki na finansowanie zadań określonych w ustawie oraz koszty działalności. Narodowy Fundusz i wojewódzkie fundusze prowadzą gospodarkę finansową w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej, niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Podstawowymi przychodami Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. Ponadto przychodami NFOŚiGW są: wpływy z opłat, opłat gwarancyjnych, opłat zastępczych otrzymywanych zgodnie z zapisami m. in.: ustaw Prawo energetyczne, Prawo geologiczne i górnicze, o efektywności energetycznej, o odnawialnych źródłach energii, o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, a także wpływy z tytułu opłaty emisyjnej, w części przypadającej Narodowemu Funduszowi.

ZADANIA REALIZOWANE W RAMACH NOWEGO OTWARCIA WSPÓŁPRACY NARODOWEGO FUNDUSZU I WOJEWÓDZKICH FUNDUSZY OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

- Powszechny program priorytetowy NFOŚiGW *Czyste Powietrze* o budżecie 103 mld zł. WFOŚiGW zawierają umowy z beneficjentami – właścicielami lub współwłaścicielami domów jednorodzinnych, którzy realizują przedsięwzięcia w zakresie kompleksowej termomodernizacji, substytucji nieekologicznych źródeł ogrzewania oraz montażu mikrogeneracji OZE.
- *Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych.*
- *Poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie zużycia energii w budownictwie.* W ramach tego programu dofinansowanie otrzymują instytucje, które nie mogą być beneficjentami projektów w ramach POIiŚ 2014–2020.
- *Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE,* który jest realizowany w ramach POIiŚ 2014–2020. Jest to projekt partnerski z udziałem NFOŚiGW, w charakterze partnera wiodącego oraz partnerów – 15 wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz województwa lubelskiego.

Ponadto zespoły specjalistów NFOŚiGW oraz funduszy wojewódzkich w celu doskonalenia współpracy opracowują:

- standaryzację zasad dofinansowania przedsięwzięć w ramach systemu funduszy,
- propozycję zmian systemu poboru opłat środowiskowych,
- propozycję wspólnego programu w zakresie edukacji ekologicznej,
- wspólne realizowanie monitoringu i opracowanie wyników ewaluacji *Projektu Doradztwa Energetycznego.*

Fundusze ekologiczne mają cechy funduszy rewolwingowych (odnawialnych) – zwroty pożyczek są ponownie wykorzystywane na potrzeby kolejnych projektów. Ważny jest efekt dźwigni finansowej, który uzyskuje się przez wykorzystanie (oprócz pomocy NFOŚiGW) również innych podmiotów finansowych oraz wkładu samych beneficjentów. Oznacza to większą dostępność kapitału oraz osiąganie większych efektów ekonomicznych i ekologicznych.

Obecnie system finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej w Polsce stanowią: NFOŚiGW, 16 funduszy wojewódzkich oraz Bank Ochrony Środowiska SA. Działania prowadzone przez WFOŚiGW umożliwiają regionalizację polityki ekologicznej państwa. Po wprowadzeniu (nowelizacją Prawa ochrony środowiska z maja 2017 r.) zmiany sposobu powoływania organów WFOŚiGW uzyskano większą spójność procedur finansowania ochrony środowiska w skali kraju i w regionach. Umożliwia ona również właściwą realizację zadań określonych we Wspólnej Strategii Działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2017–2020, którymi są:

- stworzenie wspólnej podstawy, z której będą wynikały strategie działania poszczególnych funduszy,
- optymalizacja spójnego systemu funduszy poprzez określenie obszaru współpracy i wzajemnego ich oddziaływania, który wykracza poza ich odrębne strategie. Dotyczy to współdziałania dla uzyskania synergii i budowy spójnego systemu funduszy (z zachowaniem niezależności organizacyjnej) – m.in. wdrażanie rozwiązań eliminujących nieuzasadnione wsparcie, ale również zapewniających jego elastyczną dostępność tam, gdzie jest to oczekiwane.

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA – POLSKI EKO BANK DLA LUDZI, BIZNESU I ŚRODOWISKA

Rys. 4. Siedziba BOŚ SA, ul. Żelazna 34, Warszawa 2018, fot. BOŚ SA

Bank Ochrony Środowiska SA (BOŚ) to lider polskiego rynku bankowego wyspecjalizowany w finansowaniu ochrony środowiska. Świadczą o tym liczby podsumowujące blisko 30-letnią działalność Banku. W czasie trzech dekad BOŚ udzielił 21,1 mld zł kredytów proekologicznych, a łączna wartość współfinansowanych przez niego zakończonych inwestycji proekologicznych to ok. 51,2 mld zł.

Na sukces Banku pracuje ponad 1200 specjalistów z różnych dziedzin, ale wyznających podobne eko-wartości. Ekolodzy BOŚ wspierają Klientów w analizie długoterminowego wpływu realizowanych przez nich inwestycji na środowisko.

LIDERZY FINANSOWANIA OCHRONY ŚRODOWISKA W POLSCE

BOŚ dąży do pozycji wiodącego uczestnika polskiego systemu finansowania ochrony środowiska, zwiększającego wartość dla Akcjonariuszy oraz tworzącego innowacyjne rozwiązania dla Klientów. Wszystkie jego działania prowadzone są w oparciu o społeczną odpowiedzialność biznesu. Bank, finansując przedsięwzięcia proekologiczne, współpracuje z podmiotami, którym przyświecają podobne cele. Wiodącą instytucją wchodzącą w skład systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce, a także głównym Akcjonariuszem i partnerem BOŚ jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Bank współpracuje z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki

Wodnej, tworząc dźwignię finansową dla programów o zasięgu regionalnym, wspierając działania kluczowe z punktu widzenia poprawy jakości środowiska naturalnego i zrównoważonego rozwoju.

EFEKTY ŚRODOWISKOWE I POPRAWA ŻYCIA POLAKÓW

Proekologiczna misja Banku znajduje urzeczywistnienie w realizacji tysięcy inwestycji przynoszących mierzalne efekty środowiskowe i poprawę jakości życia Polaków. Na przestrzeni wielu lat działalności Bank zawarł transakcje proekologiczne o wartości 21 mld zł. Ponad 35% tej kwoty stanowią preferencyjne kredyty udzielane we współpracy z Narodowym i Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Finansowanie dotyczyło głównie: ochrony powietrza (działania służące poprawie efektywności energetycznej wraz z termomodernizacją budynków oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii) i ochrony wód (poprzez odpowiedzialną gospodarkę wodną), a także gospodarkę odpadami.

Zmieniające się otoczenie rynkowe i oczekiwania społeczne sprzyjają rozwijaniu współpracy przy projektach związanych z efektywnością energetyczną, elektromobilnością, odnawialnymi źródłami oraz magazynowaniem energii.

BOŚ jest jedynym w Polsce bankiem, który od początku działalności oblicza i monitoruje efekty środowiskowe finansowanych inwestycji proekologicznych. Przykładowo, zdolność do redukcji emisji dwutlenku węgla, uzyskana dzięki inwestycjom sfinansowanym przez Bank Ochrony Środowiska wynosi 3,88 mln ton rocznie.

Grupę Kapitałową Banku Ochrony Środowiska SA na dzień 30 czerwca 2019 r. tworzył Bank Ochrony Środowiska SA, pełniący rolę jednostki dominującej nad jednostkami bezpośrednio zależnymi: Domem Maklerskim BOŚ SA, BOŚ Eko Profit SA oraz jednostką zależną w sposób pośredni (podmiot zależny od BOŚ Eko Profit SA) MS Wind Sp. z o.o.

GEOTERMIA PODHALAŃSKA – PRZYKŁAD UDANEGO ZAANGAŻOWANIA NFOŚIGW W ROLI UDZIAŁOWCA

Największa polska geotermia powstała z inicjatywy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 1993 r. Najpierw jako Geotermia Podhalańska SA, a potem, jako Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Geotermia Podhalańska SA (fuzja z PEC „Tatry” w 1998 r.). Już ćwierć wieku dostarcza mieszkańcom Podhala ciepło i ciepłą wodę, edukuje i troszczy się o poprawę jakości powietrza. To również sukces Narodowego Funduszu, który jest głównym akcjonariuszem spółki (90% akcji).

Jej misją jest wykorzystywanie energii odnawialnej zawartej w wodach geotermalnych do: centralnego ogrzewania i przygotowywania ciepłej wody użytkowej, klimatyzacji, turystyki i rekreacji oraz balneologii.

Spółka może być przykładem dobrych praktyk w rozpoznawaniu, wydobywaniu i rozprowadzaniu termalnego bogactwa. Są tego wymierne rezultaty: ok. 110 km wybudowanej sieci ciepłowniczej, przeszło 4,8 mln m³ rocznie wydobywanej wody geotermalnej, dzięki której produkowana i sprzedawana jest energia cieplna na poziomie ok. 450,6 tys. GJ. Na koniec września 2018 r. jej moc osiągnęła prawie 68 MW. Produkcja ciepła z geotermii wynosi ok. 90% (resztę stanowi gaz i olej).

Po długim czasie inwestowania (blisko 260 mln zł – z czego połowa to dotacje – na przestrzeni lat 1998–2017) w odwierty, badania geologiczne i hydrologiczne czy kosztowną budowę sieci ciepłowniczej, praktycznie od zera, od 2008 r. spółka osiąga zyski. To przełożyło się na korzyści również dla klientów PEC. W 2016 r. miała miejsce pierwsza obniżka cen ciepła sieciowego o 1,25–2,51% w zależności od grupy taryfowej. W 2018 r. utrzymano dotychczasowe ceny, mimo wzrostów cen energii. Właściciel budynku jednorodzinnego o powierzchni ok. 120 m² za ogrzewanie i ciepłą wodę użytkową płacił średnio 352 zł miesięcznie, a obecnie – 345 zł.

POLSKI PIONIER

Początki były skromne: ogrzanie wsi Bańska Niżna. Tymczasem po 25 latach doświadczeń, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Geotermia Podhalańska SA obsługuje już pięć odwiertów.

Produkcja ciepła odbywa się dzięki trzem specjalistycznym odwiertom eksploatacyjnym (Bańska IG-1 o głębokości całkowitej 5,2 km, woda wydobywana jest z głębokości ok. 2,7 km, zasoby to 120 m/h; Bańska PGP-1 – 3,2 km, zasoby 550 m/h oraz Bańska PGP-3 – 3,4 km, zasoby 400 m/h) i dwóm chłonnym (Biały Dunajec PAN-1 – 2,6 km oraz Biały Dunajec PGP-2 – 2,4 km). Te ostatnie służą – po odebraniu energii cieplnej – do ponownego wtłaczania wody w głąb ziemi. Ich chłonność wynosi odpowiednio – 500 m/h i 375 m/h.

Podhalański system geotermalny pozwala zaopatrzyć w ciepło ponad 1,5 tys. obiektów znajdujących się na obszarze czterech gmin – Szaflary, Biały Dunajec, Poronin i Zakopane. Większość (ponad 1 tys.) stanowią domy jedno- i wielorodzinne. Na resztę składają się budynki usługowe i użyteczności publicznej oraz hotele i pensjonaty. Wśród instytucjonalnych odbiorców są: Tatrzański Park Narodowy, kompleks rekreacyjny Termy Szaflary, zakopiański Zespół Szkół Hotelarsko-Turystycznych

Rys. 5. Instalacja Bańska – Niżna, fot. Szymon Wójtowicz

czy tamtejsze starostwo powiatowe. W Zakopanem, które leży o kilkanaście kilometrów od odwiertów i jest wyżej o kilkaset metrów, geotermia zaspokaja aż 40% rynku ciepłowniczego.

ZIELONA PRZYSZŁOŚĆ PODHALA

Podhalańska spółka staje w przededniu kolejnych ważnych projektów. Chodzi o podłączanie nowych użytkowników na linii Szaflary – Nowy Targ. Potrzebna będzie do tego sieć ciepłownicza w gminie Szaflary i magistrala ciepłownicza dla Nowego Targu. Stąd pomysł na realizację kolejnego odwiertu produkcyjnego o nazwie Bańska PGP-4, najgłębszego odwiertu geotermalnego w Polsce, bo sięgającego ponad 5 km, z możliwością pogłębienia do 7 km. Tam spodziewana jest woda o temperaturze nawet 130°C. Tyle wystarczyłoby już nie tylko do produkcji ciepła, ale i prądu elektrycznego. To droga inwestycja, dlatego z pomocą przyszedł NFOŚiGW, przyznając gminie Szaflary (wnioskodawca) dotację w wysokości prawie 45 mln zł. Pieniądze pozwolą na wykonanie otworu badawczo-eksploatacyjnego. Nawet jeśli nie potwierdzą się szacowane parametry złóż wód termalnych, to i tak wydobywana woda będzie miała powyżej 80°C, co wystarczy na ogrzanie Nowego Targu. Jeśli wszystko pójdzie zgodnie z planem, wiercenie ruszy jeszcze w 2019 r.

GEOTERMIA A SMOG

Wody podziemne uznaje się za geotermalne, jeśli ich temperatura na wypływie ze źródła lub otworu wiertniczego wynosi co

najmniej 20°C. Ocenia się, że właśnie na Podhalu panują idealne warunki dla rozwoju geotermii, bo Bańska Niżna w pobliżu Zakopanego, gdzie prowadzi eksploatację Geotermia Podhalańska, łączy wysoką temperaturę wody (86°C) z dużą wydajnością (500–550 m/h) i niską mineralizacją (2,5g/l). Ale nie tylko tam prężnie działają tego typu rozwiązania. W ślady Geotermii Podhalańskiej poszły: Mszczonów, Uniejów, Poddębice, Pырzyce, Stargard Szczeciński i rozwijający się w tym kierunku Toruń. Pokazuje to, że perspektywicznie czyste, odnawialne źródło energii wpływa także na poprawę jakości lokalnego powietrza i uzyskanie konkretnych efektów ekologicznych. W ciągu 25 lat działalności PEC Geotermia Podhalańska SA – na Podhalu, jednym z najbardziej odwiedzanych przez turystów regionów w Polsce – zużyto ponad 265 tys. ton węgla mniej, a emisja CO₂ była mniejsza o 530 tys. ton niż w poprzednich latach.

TO SIĘ OPŁACA

Skala działalności spółki, wyniki liczbowe, a przede wszystkim korzyści dla mieszkańców Podhala, dowodzą, że pieniądze zainwestowane przez NFOŚiGW w przedsiębiorstwo geotermalne, to przykład udanego zaangażowania Narodowego Funduszu w roli udziałowca. Narodowy Fundusz posiada także udziały w Krajowej Agencji Poszanowania Energii SA (67%), Geotermii Pырzyce Sp. z o.o. (62%), Banku Ochrony Środowiska SA (58%), Miejskiej Energetyce Ciepłej Sp. z o.o. w Ostrowcu Świętokrzyskim (43%) oraz Miejskim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej SA w Tarnowie (39%).

GEOTERMIA PYRZYCE

Geotermia Pырzyce to przykład nieco mniejszego (62%), ale równie ważnego zaangażowania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jako udziałowca. Pięć lat młodszą od Narodowego Funduszu i tylko rok od Geotermii Podhalańskiej spółkę, powołano do życia w 1994 r. Jej zadaniem było zakończenie budowy – rozpoczętej w 1992 r. próbnym odwiertem badawczym (GT-1) – systemu ciepłowniczego w Pырzycach oraz dalsze prowadzenie eksploatacji.

Produkcja i dystrybucja tamtejszej energii cieplnej trwa od 2017 r. Obecnie – za sprawą 15 km sieci ciepłowniczej – podłączonych jest tam większość instytucji, jednostek budżetowych, zakładów produkcyjnych, budownictwa wielorodzinnego, a także sporo klientów indywidualnych. Ale trzeba przypomnieć, że zanim do tego doszło, to w Pырzycach budynki ogrzewane były przez 68 lokalnych kotłowni węglowych.

Co ciekawe, dziś Pырzyce wykorzystują słone i gorące wody nie tylko do produkcji energii cieplnej. Dostarczają też solankę do minitężni w centrum miasta oraz do wanien w zakładzie leczniczo-rehabilitacyjnym.

Temperatura wód termalnych złoża w pobliżu Pырzyc wynosi 64°C, a głębokość otworów ponad 1,6 km. Dotychczas pырzycka ciepłownia działała w oparciu o dwa otwory wydobywcze (GT-1 i GT-3) i dwa zatlaczające (GT-2, GT-4). Budowa kolejnego otworu wydobywczego (GT-1 Bis) oficjalnie zakończyła się w 2018 r. Jest on źródłem 12,2% wody chlorkowo-sodowej, jodkowej, żelazistej, hipertermalnej. Badania przeprowadzone przez Państwowy Zakład Higieny w Poznaniu potwierdzają właściwości lecznicze wydobywanej solanki, a także możliwości wykorzystania podziemnych wód geotermalnych w lecznictwie i szeroko pojętej rekreacji.

Działania programowe

POWIETRZE **CZYSTE POWIETRZE – NAJWIĘKSZY PROGRAM PRIORYTETOWY NFOŚiGW**

7 czerwca 2018 r. ówczesny Prezes Zarządu NFOŚiGW Kazimierz Kujda, w obecności m.in. Premiera Mateusza Morawieckiego, Ministra Środowiska Henryka Kowalczyka oraz Anny Król Zastępcy Prezesa Zarządu NFOŚiGW podpisał z Prezesami Zarządów 16 wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz Prezesem Zarządu BOŚ SA porozumienie w sprawie realizacji programu *Czyste Powietrze*. Jest on stawiany w pierwszym rzędzie inicjatyw rządowych. W swoim exposé wygłoszonym 12 grudnia 2017 r. Premier zaakcentował jednoznacznie: „Czyste powietrze to wyzwanie cywilizacyjne, chcemy walczyć ze smogiem poprzez likwidację ubóstwa energetycznego”.

Program opracowany w NFOŚiGW pod kierunkiem Anny Król Zastępcy Prezesa NFOŚiGW ma na celu przede wszystkim poprawę efektywności energetycznej i zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery, z istniejących jednorodzinnych budynków, pochodzącej z nowo budowanych jednorodzinnych budynków mieszkalnych. Realizacja programu wpłynie na zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń w wymiarze globalnym, oddziałujących na zmiany klimatu. *Czyste Powietrze* jest kluczowym projektem w obrębie rządowych działań, który przyczyni się do poprawy czystości atmosfery, jakości życia, zapewnienia „ciepłego domu” Polakom, oszczędności w domowym budżecie, likwidacji ubóstwa energetycznego. Zaczęła się swoista rewolucja, której efektem ma być objęcie wsparciem nawet 4 milionów domów jednorodzinnych i uporanie się ze szkodliwym zjawiskiem smogu.

Z inicjatywy Ministra Środowiska Henryka Kowalczyka przeprowadzono kampanię edukacyjno-informacyjną, podnoszącą świadomość społeczeństwa w zakresie problematyki ochrony i jakości powietrza, zdrowotnych skutków nadmiernego jego zanieczyszczenia. W spotkaniach, które zostały zrealizowane w całej Polsce, wzięto udział ponad 170 tys. osób. Dzięki kampanii informacyjno-edukacyjnej osiągnięto jeden z założonych celów – świadomość mieszkańców i wiedza na temat zagrożeń

zanieczyszczenia powietrza wzrasta z dnia na dzień.

Kontynuacją tych przedsięwzięć jest kampania społeczna, promująca program priorytetowy *Czyste Powietrze*, pt. *Czyste Powietrze – zdrowy wybór*. Za pośrednictwem środków masowego przekazu przedstawiane są w niej przyczyny powstawania smogu i proponowane konkretne działania, pomagające zahamować, a docelowo zlikwidować ten problem.

MIERNIKI PROGRAMU

Efekty programu będą mierzone m.in.: liczbą budynków mieszkalnych o poprawionej efektywności energetycznej, liczbą wymienionych nieefektywnych źródeł ciepła (kotłów starej generacji) na niskoemisyjne w budynkach istniejących, liczbą zamontowanych niskoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach nowo budowanych oraz ograniczeniem zużycia energii końcowej – co najmniej o 21,8 mln MWh/rok.

Efekty ekologiczne oraz postęp w realizacji programu *Czyste Powietrze* będą mierzone i oceniane przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska. Zestawienie efektów przedstawi

Rys. 6. Podpisanie w obecności Premiera RP Mateusza Morawieckiego porozumienia w sprawie realizacji Programu Czyste Powietrze z prezesami zarządów 16 WFOŚiGW, fot. NFOŚiGW

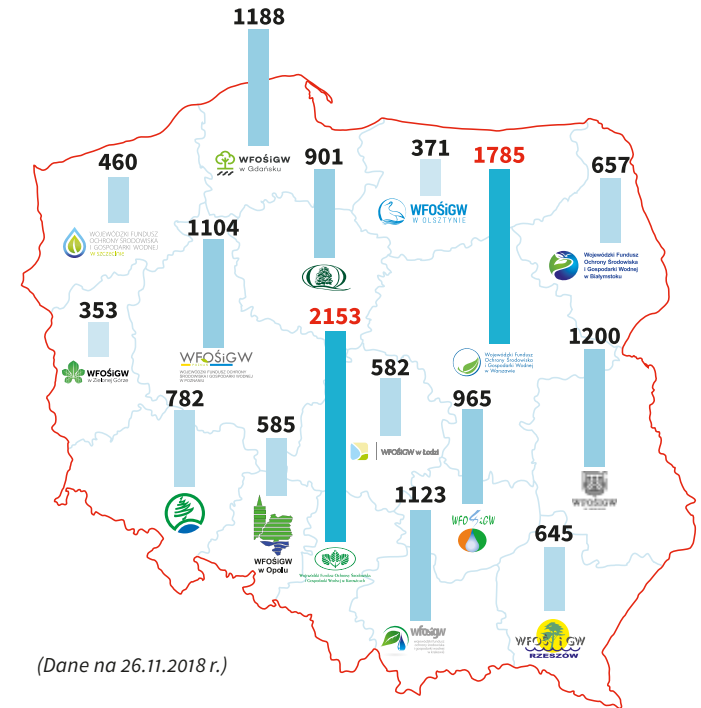
Rys. 7. Henryk Kowalczyk
Minister Środowiska
na spotkaniu w Ostrołęce

natomiast Główny Inspektor Ochrony Środowiska poprzez pomiary Państwowego Monitoringu Środowiska oraz ocenę jakości powietrza.

Program realizowany będzie w latach 2018–2029. Wsparcie w ramach programu adresowane jest do osób fizycznych, które posiadają prawo własności lub są współwłaścicielami istniejącego lub nowo budowanego jednorodzinne budynku mieszkalnego.

- W wielu budynkach jednorodzinnych do ogrzewania wykorzystuje się mieszankę niskiej jakości węgla, drewna i śmieci, spalanych w ręcznie ładowanych kotłach o niskiej sprawności (BŚ).
- Budynki jednorodzinne posiadają słabą izolację termiczną, co powoduje większe zapotrzebowanie na energię cieplną i skutkuje nieefektywnym wykorzystywaniem paliw grzewczych (BŚ).

Wnioskowane kwoty dotacji i pożyczek z podziałem na wojewódzkie fundusze

DOFINANSOWANIE I ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Wysokość wsparcia zależy od średnich miesięcznych dochodów na jedną osobę w gospodarstwie domowym.

Budżet programu to w sumie 103 mld zł – w formie dotacji 63,3 mld zł, w formie pożyczki 39,7 mld zł. Pożyczka może być udzielona na okres nie dłuższy niż 15 lat.

Program zakłada walkę z negatywnym zjawiskiem smogu poprzez likwidację ubóstwa energetycznego. Zjawisko to, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców domów jednorodzinnych, zostało opisane m.in. w raporcie Instytutu Badań Strukturalnych (IBS) z kwietnia 2018 r. oraz w raporcie Banku Światowego (BŚ) z maja 2018 r. Z raportów wynika:

- W 2016 r. 12,2%, mieszkańców Polski było dotkniętych ubóstwem energetycznym (IBS).
- 4,1% z ok. 6 mln osób zamieszkujących w domach jednorodzinnych jest dotkniętych problemem ubóstwa energetycznego (IBS).
- Ubóstwo energetyczne dotyka przede wszystkim mieszkańców wsi i małych miast do 20 tys. mieszkańców (IBS).
- Liczba budynków zbudowanych do roku 2002 wynosi 46,6 mln. Są to budynki wymagające podwyższenia efektywności energetycznej, a więc ocieplenia ścian, wymiany kotła.

Liczba formalnie złożonych wniosków w programie Czyste Powietrze

Zakładane efekty ekologiczne programu Czyste Powietrze

ograniczenie emisji pyłów typu PM10
o 68 400 Mg/rok

ograniczenie emisji pyłów typu PM2,5
o 61 100 Mg/rok

ograniczenie emisji benzo-a-pirenu
o 87 Mg/rok

ograniczenie emisji SO₂
o 270 000 Mg/rok

ograniczenie emisji dwutlenku węgla
o 30 200 000 Mg/rok

ograniczenie emisji NOx
o 39 500 Mg/rok

EKOMOBILNOŚĆ – FUNDUSZ NISKOEMISYJNEGO TRANSPORTU

Lata 2016-2018 były okresem intensywnej pracy nad położeniem podwalin pod rozwój ekomobilności w Polsce. Dzięki działaniom wymienionym poniżej możliwe było przygotowanie ważnych programów wsparcia finansowego rozwoju elektromobilności.

Aktualnie Narodowy Fundusz realizuje kilka ważnych programów, wspierając w ten sposób aktywnie rozwój ekomobilności na różnych płaszczyznach.

W ramach programu priorytetowego GEPARD II Część 1) *Wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie transportu bezemisyjnego*, w grudniu 2017 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej podjął współpracę z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju Umowy (NCBiR), której przedmiotem jest zapewnienie dofinansowa-

16 marca 2017 r.

Rząd przyjmuje *Plan Rozwoju Elektromobilności w Polsce*, wyznaczający cele przemysłowe w perspektywie dziesięcioletniej i identyfikujący obszary rynku, do których powinno zostać skierowane wsparcie finansowe.

11 stycznia 2018 r.

Przyjęcie Ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych, która ma stymulować rozwój elektromobilności oraz upowszechnić stosowanie innych paliw alternatywnych (m.in. LNG i CNG) w sektorze transportowym w Polsce.

6 czerwca 2018 r.

Przyjęto ustawę o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw, powołującą Fundusz Niskoemisyjnego Transportu (FNT)¹, którego dysponentem jest Minister Energii, a Zarządzającym NFOŚiGW. Głównymi zadaniami FNT będzie wspieranie rozbudowy infrastruktury paliw alternatywnych oraz tworzenie rynku pojazdów na te paliwa.

grudzień 2018 r.

W Katowicach odbył się Szczyt Klimatyczny ONZ COP24, podczas którego elektromobilność uczyniono jednym z kluczowych tematów konferencji. Zawarto partnerstwa w zakresie elektromobilności – DrivingChangeTogether – Katowice Partnership for Electromobility. Deklaracja partnerstwa na rzecz rozwoju elektromobilności i transportu zeroemisyjnego została podpisana przez 35 państw z 5 kontynentów.

¹ Ustawa powołująca Fundusz Niskoemisyjnego Transportu – Ustawa z dnia 6 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw.

Rys. 8. Ładowanie elektrycznego samochodu osobowego. Uliczna stacja ładowania, fot. fotolia.com

nia zakupu przez Miasta Partnerskie pojazdów bezemisyjnych, w ramach organizowanego przez NCBiR programu *Bezemisyjny Transport Publiczny (BTP)*. Jego celem jest opracowanie innowacyjnego autobusu bezemisyjnego i zakup prototypów przez miasta, które zawarły porozumienie z NCBiR (obecnie jest 27 sygnatariuszy porozumienia – Miasta Partnerskie).

Realizując program priorytetowy GEPARD II – *Transport niskoemisyjny*. Część 2) *Strategia rozwoju elektromobilności* – Narodowy Fundusz za główny cel postawił sobie wsparcie działań jednostek samorządu terytorialnego, poprzez dofinansowanie opracowania strategii rozwoju elektromobilności. W ramach programu założono wykonanie 219 takich dokumentów, będących kompleksowymi strategiami rozwoju elektromobilności w jednostkach samorządu terytorialnego.

Część 3) tego samego programu pn. *Śląsk – zagłębie bezemisyjnego transportu publicznego* polega na dofinansowaniu przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego, w formie dotacji i pożyczki. Program przewiduje wsparcie zakupu nowych autobusów zeroemisyjnych oraz modernizacji lub budowy stacji ładowania pojazdów publicznego transportu zbiorowego.

Uruchomienie Funduszu Niskoemisyjnego Transportu (FNT) planowane jest w 2019 r. Zarządzanie nim, ze względu na wieloletnie doświadczenia w finansowaniu projektów środowiskowych, powierzono NFOŚiGW, który m.in.: odpowiada za przeprowadzanie wyboru projektów w trybie konkursowym, zawieranie umów o wsparcie, rozliczanie projektów, wypłatę środków, informację i promocję FNT.

Wsparcie w ramach FNT otrzymają zarówno inicjatywy związane z rozwojem elektromobilności (czyli pojazdy napędzane energią elektryczną), jak i transportem opartym na paliwach alternatywnych m.in. CNG, LNG¹. Dzięki FNT finansowane będą projekty wymienione m.in. w Planie Rozwoju Elektromobilności w Polsce², Krajowych ramach polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych³ oraz Ustawie z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych.

Na dofinansowanie (planowana kwota na lata 2019–2027 to 6,7 mld zł) mogą liczyć: producenci środków transportu, samorządy inwestujące w czysty transport publiczny, przedsiębiorcy budujący infrastrukturę dla paliw alternatywnych, wytwórcy biokomponentów, jak i podmioty chcące zakupić nowe pojazdy. Narodowy Fundusz wesprze także promocję i edukację w zakresie wykorzystania paliw alternatywnych w transporcie.

Dodatkowo, w związku z powierzeniem NFOŚiGW zarządzania FNT, jest on zobowiązany do 2027 r. wydać na rozwój elektromobilności kolejne 3,9 mld zł. Razem daje to kwotę ok. 10 mld zł. Perspektywy są obiecujące, zwłaszcza, że obecnie Polska jest jednym z liderów w dziedzinie produkcji i sprzedaży autobusów elektrycznych.

W 2017 r. jedna z polskich firm wyprodukowała 1397 autobusów. 445 pojazdów sprzedano w kraju, a resztę za granicą. Dodatkowo pierwsze światowe forum elektromobilności DrivingChangeTogether odbędzie się w 2019 r., także w Polsce.

1 CNG – ang. Compressed Natural Gas, czyli sprężony gaz ziemny, stosowany do napędu pojazdów silnikowych; LNG – ang. liquefied natural gas, czyli ciekły gaz ziemny.

2 Strategia przygotowana przez Ministerstwo Energii, przyjęta przez rząd RP w maju 2018 r.

3 Rada Ministrów 29 marca 2017 r. przyjęła Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych. Dokument określa sposoby wspierania rozwoju rynku i infrastruktury w odniesieniu do energii elektrycznej i gazu ziemnego w postaci CNG i LNG stosowanych w transporcie drogowym oraz transporcie wodnym.

SYSTEM ZIELONYCH INWESTYCJI

System Zielonych Inwestycji (GIS – Green Investment Scheme) jest pochodną mechanizmu handlu uprawnieniami do emisji. Idea i cel GIS sprowadzają się do stworzenia i wzmocnienia proekologicznego efektu wynikającego ze zbywania nadwyżek jednostek AAU¹.

Ustawa o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji z dnia 17 lipca 2009 r. nadała NFOŚiGW funkcję Krajowego Operatora Systemu Zielonych Inwestycji (KOSZI). Nadzór nad wykonywaniem zadań przez Krajowego Operatora sprawuje minister właściwy do spraw środowiska.

Działając jako Krajowy Operator NFOŚiGW zapewnia przejrzystość wydatkowania środków GIS, identyfikację projektów z zastosowaniem mechanizmu konkurencyjnego naboru wniosków, wybór projektów w drodze konkursu, szacowanie wpływu dofinansowywanych przedsięwzięć na środowisko, zgodnie

z opracowaną metodyką, wybór projektów na podstawie efektywności ekonomicznej uzyskania efektu ekologicznego, rygorystyczne zasady w zakresie monitorowania, sprawozdawczości i weryfikacji obowiązujące beneficjentów i NFOŚiGW.

W ramach handlu emisjami i obrotu jednostkami przewidzianymi w Protokole z Kioto do końca 2015 r. zostało podpisanych 11 umów sprzedaży jednostek AAU (umowy AAU) pomiędzy Skarbem Państwa Rzeczypospolitej Polskiej reprezentowanym przez ministra ds. środowiska jako sprzedawcy, a kontrahentami zagranicznymi na kwotę 796 mln zł. Na dzień 30 września 2018 r. wpływy wraz z odsetkami wyniosły 861,5 mln zł.

Narodowy Fundusz jako KOSZI, realizując zobowiązania wynikające z podpisanych umów AAU, wdrożył programy priorytetowe dla ośmiu obszarów wskazanych do dofinansowania przez kupujących jednostki AAU. Programy opracowano w celu umożliwienia wydatkowania środków w formie dotacji w ramach GIS, pozostawiając jednocześnie możliwość zaangażowania innych środków NFOŚiGW. Dodatkowo umożliwiono wnioskodawcom ubieganie się o dofinansowanie w formie pożyczki.

¹ AAU – ang. Assigned Amount Units, to umowna jednostka przyznanych praw do emisji gazów cieplarnianych.

¹ AAU odpowiada jednej tonie ekwiwalentu CO₂.

PROGRAMY PRIORYTETOWE NFOŚiGW W RAMACH SYSTEMU ZIELONYCH INWESTYCJI GIS:

- Część 1) Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej
- Część 2) Biogazownie rolnicze
- Część 3) Elektrociepłownie i ciepłownie na biomase
- Część 4) Budowa, rozbudowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu umożliwienia przyłączenia źródeł wytwórczych energetyki wiatrowej (OZE)
- Część 5) Zarządzanie energią w budynkach wybranych podmiotów sektora finansów publicznych
- Część 6) SOWA – Energooszczędne oświetlenie uliczne
- Część 7) GAZELA – Niskoemisyjny transport miejski
- Część 2) GEPARD – Bezemisyjny transport publiczny

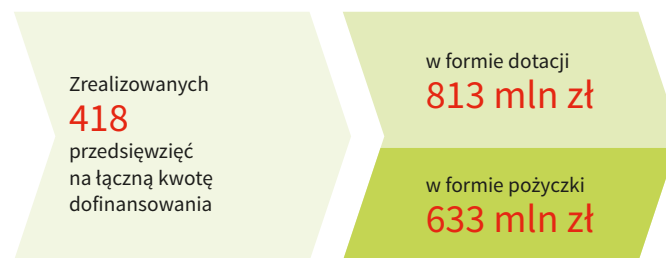
Do końca 2018 r. w ramach zawartych umów AAU zrealizowano 418 przedsięwzięć w takich obszarach jak: termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, budowa biogazowni rolniczych, elektrociepłownie i ciepłownie na biomasę, budowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu podłączenia odnawialnych źródeł energii wiatrowej oraz energooszczędne oświetlenie uliczne.

Na przedsięwzięcia wydatkowano łącznie ze środków zgromadzonych na Rachunku klimatycznym w formie dotacji 813 mln zł oraz 633 mln zł w formie pożyczki. Termomodernizacji zostało poddanych 1711 budynków użyteczności publicznej, wybudowano 17 biogazowni, 2 elektrociepłownie na biomasę, zrealizowano podłączenie sieci elektroenergetycznych do 7 elektrowni wiatrowych oraz zmodernizowano 71 437 punktów świetlnych. Realizacja przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia planowanego efektu ekologicznego w postaci redukcji emisji CO₂ w wysokości ok. 800 000 Mg/rok.

Zakończono realizację dziewięciu umów AAU. Obecnie w oparciu o System Zielonych Inwestycji wdrażane są dwie pozostałe umowy AAU.

Zgodnie z nimi realizowane są projekty związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej oraz niskoemisyjnym i bezemisyjnym transportem publicznym.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Termomodernizacja wraz z OZE wybranych obiektów użyteczności publicznej Diecezji Drohiczyńskiej

- **Beneficjent:** Diecezja Drohiczyńska
- **Koszty całkowite projektu:** 9 073 735 zł
- **Dofinansowanie:** 2 602 120 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Część 1) Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej
- **Zawarcie umowy:** 30.05.2012 r.
- **Realizacja projektu:** od 06.2012 r. do 01.2013 r.
- **Osiągnięty efekt ekologiczny to:** redukcja emisji dwutlenku węgla w wysokości 799 Mg/rok oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną w wysokości 4694 GJ/rok.

Rys. 9. Drohiczyn, fot. Katarzyna Zawadzka

Zwiększenie Efektywności Gospodarki Energetycznej Uzdrowiska Horyniec

- **Beneficjent:** Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 5 500 580 zł
- **Dofinansowanie:** 1 037 079,10 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Część 1) Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej
- **Zawarcie umowy:** 17.12.2014 r.
- **Realizacja projektu:** od 12.2012 r. do 12.2016 r.
- **Osiągnięty efekt ekologiczny:** redukcja emisji dwutlenku węgla w wysokości 2230 Mg/rok oraz zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną w wysokości 20 411 GJ/rok.

Rys. 10. Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o., fot. Paweł Petrykowski

WODA I KLIMAT OCHRONA WÓD – GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Gospodarka ściekowa była pierwszym obszarem wspieranym przez NFOŚiGW, a w 2003 r. powstał Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Zawiera on wykaz aglomeracji, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w określonych terminach, które wynikały z wejścia Polski do Unii Europejskiej i zobowiązania do wypełnienia wymogów tzw. dyrektywy ściekowej. Obecnie nowoczesne oczyszczalnie także równocześnie stają się zakładami odzysku energii i surowców ze ścieków.

W perspektywie finansowej POIiŚ 2014–2020 w ramach projektów, których realizacja zakończy się w 2023 r. planowane jest zbudowanie i zmodernizowanie 208 oczyszczalni ścieków oraz ponad 5 tys. km sieci kanalizacyjnej. Planowany do usunięcia ładunek zanieczyszczeń to ponad 2,8 mln RLM¹. Zawarto ponad 400 umów. Wartość dofinansowywanych projektów to ponad

15 mld zł, w tym środki własne NFOŚiGW stanowią ok. 1,5 mld zł, a środki zagraniczne ok. 8 mld zł.

Aktualnie NFOŚiGW realizuje dwa programy dofinansowania w zakresie ochrony wód: *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach* oraz Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko działanie 2.3 *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*.

Priorytetem jest dokończenie realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, a także zagospodarowanie osadów ściekowych, wdrażanie nowych technologii oczyszczania ścieków – gospodarka wodno-ściekowa w obiegu zamkniętym, a także gospodarka ściekowa na terenach o zabudowie rozproszonej poza aglomeracjami.

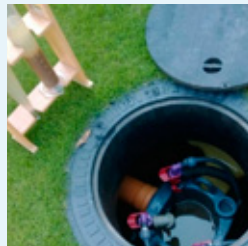

Rys. 11. Oś Wschód Gdańsk,
fot. GIWK Sp. z o.o. oraz aeromedia.pl

¹ RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców

Przydomowe biologiczne oczyszczalnie ścieków dla mieszkańców gminy Pietrowice Wielkie sposobem na ochronę środowiska naturalnego

- **Beneficjent:** Gmina Pietrowice Wielkie
- **Koszty całkowite projektu:** 20 112 500,00 zł
- **Dofinansowanie:** 9 032 523,00 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** 1.4 Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego Część 1) Przydomowe oczyszczalnie ścieków
- **Zawarcie umowy:** 18.10.2012 r.
- **Realizacja projektu:** od 10.2012 r. do 09.2014 r.
- W efekcie realizacji projektu wybudowano 1170 przydomowych oczyszczalni ścieków (z których korzysta niemal 6 tys. osób, tj. ponad 80% mieszkańców gminy), połączonych w jeden spójny system ściekowy, dzięki wyposażeniu wszystkich oczyszczalni w karty SIM (umożliwia to stały odczyt parametrów pracujących oczyszczalni). Powstałe przydomowe biologiczne oczyszczalnie ścieków (PBOŚ) są wyposażone w reaktory biologiczne, a odbiorcą powstałego osadu jest mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Krzanowicach. Realizacja przedsięwzięcia pozwoliła na uregulowanie gospodarki ściekowej w gminie Pietrowice Wielkie w ponad 80%.

Rys. 12. Gmina Pietrowice Wielkie, fot. Lidia Burdzik

Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie fazy I, II, III, IV, V, VI

- **Beneficjent:** Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m.st. Warszawie SA
- **Koszty całkowite projektu:** 7,4 mld zł
- **Dofinansowanie:** 3,4 mld zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program przedakcesyjny ISPA, Fundusz Spójności 2004–2006, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007–2013, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020
- Na współfinansowanie inwestycji NFOŚiGW przeznaczył dotychczas 0,5 mld zł pożyczki ze środków krajowych i zamierza przeznaczyć dalsze 0,7 mld zł.

Rys. 14. Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie, fot. Krzysztof Kubus i Kacper Kowalski.

Gospodarka wodno-ściekowa w gminie Jarocin

- **Beneficjent:** Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Jarocinie
- **Koszty całkowite projektu:** 255 960 534,24 zł
- **Dofinansowanie:** 128 190 579,07 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POIiŚ 2014–2020, II oś priorytetowa Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu, działanie 2.3, Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach
- **Zawarcie umowy:** 11.04.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2014 r. do 09.2022 r.
- Projekt jest przedsięwzięciem innowacyjnym w skali kraju. W nowoczesnej instalacji do odzysku azotu i fosforu z wód poosadowych będzie powstawał granulat do wykorzystania w rolnictwie jako nawóz mineralny. Z osadów zostanie wyprodukowany biogaz, wykorzystany do produkcji energii elektrycznej i ciepłej na potrzeby zmodernizowanej oczyszczalni, co przyczyni się do oszczędności energii oraz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Projekt obejmuje również wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi.
- **Zawarcie umowy:** 8.11.2002 r. (faza I), 24.11.2017 r. (faza VI)
- **Realizacja projektu:** od 05.2004 r. do 12.2023 r.
- Realizacja projektu przyczyniła się do poprawy jakości wody pitnej dla mieszkańców Warszawy poprzez modernizację trzech zakładów uzdatniania wody oraz budowę i modernizację 180 km sieci wodociągowej. Inwestycja znacząco wpłynęła na poprawę oczyszczania wszystkich odprowadzanych do odbiornika ścieków poprzez modernizację trzech oczyszczalni oraz budowę kolektora przesyłowego, budowę i modernizację 260 km sieci kanalizacyjnej, wykorzystanie ścieków i osadów ściekowych do produkcji energii cieplnej i elektrycznej na potrzeby oczyszczania ścieków. Podłączono ok. 29 tys. nowych użytkowników sieci kanalizacyjnej oraz ok. 14 tys. nowych użytkowników sieci wodociągowej.

Rys. 13. Stacja uzdatniania wody w Stefanowie k. Jarocina, fot. PWiK w Jarocinie

ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I PRZECIWDZIAŁANIE ZAGROŻENIOM ŚRODOWISKA

GOSPODARKA WODNA

Jednym z najważniejszych osiągnięć w działalności NFOŚiGW z obszaru gospodarki wodnej i adaptacji do zmian klimatu jest ukończenie realizacji kilkudziesięciu ważnych inwestycji z zakresu ochrony przeciwpowodziowej na Odrze oraz Wiśle i ich głównych dopływach np.:

- *Budowa zbiornika wodnego Świnna Poręba, na rzece Skawie*, stanowiącego istotny element zabezpieczenia powodziowego Krakowa. Połowa kosztu, zakończonej w 2017 r. inwestycji, została sfinansowana ze środków NFOŚiGW (ponad 1 mld zł dotacji).
- *Budowa stopnia wodnego Malczyce na rzece Odrze*, kluczowego dla polepszenia warunków żeglugi na Odrze, służę oddano do użytku w 2018 r. Na budowę tego obiektu ze środków NFOŚiGW wydatkowano dotychczas ponad 800 mln zł.
- *Modernizacja zbiornika retencyjnego Przeczyce (Górny Śląsk – okolice Będzina)* zabezpieczającego przed powodzią tereny w dolinie rzeki Przemszy, zakończyła się w 2018 r. – wydatkowano na to ze środków NFOŚiGW ponad 28 mln zł.
- *Modernizacja śluzy Żerań, umożliwiającej żeglugę między Wisłą i Wielkimi Jeziorami Mazurskimi*, zakończyła się w 2017 r. – wydatkowano na to ze środków NFOŚiGW ok. 9 mln zł.
- *Przywrócenie żeglowności na zabytkowym Kanale Augustowskim, umożliwiającym dopłynięcie do rzeki Niemen*. W 2018 r. zakończono odbudowę ostatniej śluzy – Swoboda, na to zadanie wydatkowano nieco ponad 5 mln zł, a na odbudowę wszystkich śluz na Kanale Augustowskim wydatkowano ze środków NFOŚiGW łącznie od 2008 r. ok. 70 mln zł.
- Realizacja 520 umów dotyczących zakupu specjalistycznego sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych, w wyniku których zakupionych zostało co najmniej 3100 szt. sprzętu.
- Realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia ochrony przed zagrożeniami dla co najmniej 170 tys. osób.
- Utworzenie w 2018 r. *Ogólnopolskiego programu finansowania służb ratowniczych* wspólnie z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Ze środków krajowych NFOŚiGW przeznaczono:

1,51 mld zł
na monitoring środowiska

1,11 mld zł
na zapobieganie
klęskom żywiołowym,
poważnym awariom oraz
usuwanie ich skutków

3,4 mld zł
na gospodarkę wodną

Dofinansowanie dwóch inwestycji na Białorusi:

1,58 mln zł
dofinansowanie zmniejszenia
zagrożenia ekologicznego
wywołanego nagromadzeniem
się osadu w lagunach
osadowych położonych na
terenie zalewowym rzeki Bug
w brzeskiej oczyszczalni ścieków

3,86 mln zł
dofinansowanie
modernizacji wtórnych
osadników w brzeskiej
oczyszczalni ścieków

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013 (POIiŚ 2007–2013), priorytet III Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska, zrealizowano:

25 projektów

3,6 mld zł
łączna wartość projektów

2,6 mld zł
łączna wysokość
dofinansowania

MONITORING ŚRODOWISKA

Nie można też pominąć tak istotnego działania jak państwowy monitoring środowiska, który jest realizowany zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska. Program priorytetowy 5.3: *Wspieranie działalności monitoringu środowiska* realizuje zadania w ramach 7 podsystemów monitoringu: jakości powietrza, wód, gleby i ziemi, przyrody, hałasu, pól elektromagnetycznych, promieniowania jonizującego. Obecnie realizowanych jest 55 umów monitoringowych, dla których planowana w 2018 r. kwota wypłaty dofinansowania to blisko 40 mln. zł. W wyniku wprowadzonych w listopadzie 2018 r. zmian, Narodowy Fundusz przeznaczy w 2019 r. kwotę blisko 100 mln. zł na realizację zadań monitoringowych. W ramach środków krajowych realizowane bę-

dą wyłącznie umowy o dofinansowanie, których beneficjentem będzie Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy.

PROJEKTY TRANSGRANICZNE

5 października 2017 r. podpisano memorandum o współpracy między NFOŚiGW, miastem Lwów i przedsiębiorstwem komunalnym Lvivvodokanal pod patronatem Ministerstwa Ekologii i Zasobów Naturalnych Ukrainy. Celem memorandum jest realizacja wspólnych przedsięwzięć w zakresie zapewnienia skutecznego oczyszczania ścieków miasta Lwów i minimalizacja zanieczyszczenia transgranicznej rzeki Bug.

PROGRAMY KRAJOWE

- 1.2 Budowa, przebudowa i odbudowa obiektów hydrotechnicznych – program wygaszany stopniowo od 2015 r. – zamknięcie 31 grudnia 2020 r. Raport zamknięcia: I kwartał 2021 r.
- 1.3 Inwestycje w gospodarce ściekowej poza granicami kraju
- 5.2 Wspieranie ekologicznych form transportu oraz ochrona środowiska w żegludze śródlądowej
- 5.3 Wspieranie działalności monitoringu środowiska
- 5.4 Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie skutków zagrożeń środowiska
- Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych

PROGRAMY ZAGRANICZNE

Działanie 2.1 POLiŚ 2014–2020 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska

W ramach działania jest 12 typów projektów:

- **Typ 2.1.1** Opracowanie i aktualizacja dokumentów strategicznych/ planistycznych
 - **1a.** Opracowanie lub aktualizacja dokumentów strategicznych i planistycznych z zakresu gospodarowania wodami
 - **1b.** Przygotowanie lub aktualizacja planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców, z uwzględnieniem komponentu informacyjno- edukacyjnego
- **Typ 2.1.2** Realizacja zadań służących osiągnięciu dobrego stanu wód
- **Typ 2.1.3** Wsparcie ponadregionalnych systemów małej retencji
- **Typ 2.1.4** Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych przyczyniających się do zmniejszenia skutków powodzi i suszy
- **Typ 2.1.5** Systemy gospodarowania wodami opadowymi na terenach miejskich (tryb konkursowy)
- **Typ 2.1.6** Zabezpieczenie brzegów morskich zagrożonych erozją
- **Typ 2.1.7** Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń
 - **7a.** Rozwój systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń
 - **7b.** Wsparcie systemu ratowniczo- gaśniczego
 - **7c.** Wsparcie w zakresie adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu
- **Typ 2.1.8** Wdrażanie metod obserwacji i zakupy sprzętu w celu usprawnienia systemu monitoringu środowiska
- **Typ 2.1.9** Tworzenie bazy wiedzy i kompetencji w zakresie zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu
- **Typ 2.1.10** Działania informacyjno- edukacyjne w zakresie zmian klimatu i adaptacji do nich
- **Typ 2.1.11** Budowa specjalistycznych jednostek pływających do prowadzenia czynnej osłony przeciwwatorowej
- **Typ 2.1.12** Prace przygotowawcze dla inwestycji w ramach typu projektów 4

FINANSOWANIE INWESTYCJI UKIERUNKOWANYCH NA ADAPTACJĘ DO ZMIAN KLIMATU

W wyniku przeprowadzonego rozeznania w zakresie działań adaptacyjnych w miastach, dostrzeżono bardzo dużą potrzebę podniesienia świadomości społecznej (przede wszystkim wśród przedstawicieli samorządu) w zakresie konieczności planowania działań zwiększających odporność miast na zmiany klimatu. Przygotowano odpowiednią propozycję finansowania zwrotnego, która skupia się, w pierwszej kolejności na dokumentach strategicznych poświęconych adaptacji do zmian klimatu m.in. miejskich planach adaptacji i, w następnej kolejności, konkretnych działaniach inwestycyjnych w miastach, które powinny

wynikać z ww. planów i strategii. Dodatkowo uwzględniono inwestycje związane z zaopatrzeniem ludności w wodę do picia (budowa i modernizacja ujęć wody, stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowych), w związku z pogłębiającym się problemem suszy, jak również dotyczące zwiększenia retencji w ekosystemach czy też ochrony przeciwpowodziowej. Istnieje również możliwość uzyskania wsparcia na realizację systemów monitoringu i wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami oraz usuwanie skutków zaistniałych zagrożeń. Ponadto można uzyskać dofinansowanie na wkład własny w ramach działań realizowanych ze środków europejskich, dotyczących adaptacji do zmian klimatu. Program w zmienionej formie obowiązuje od stycznia 2019 r.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze w województwie śląskim (polder)

- *Zasadniczym celem budowy na Odrze, powyżej Raciborza, suchego zbiornika przeciwpowodziowego jest ograniczenie wielkości fali powodziowej na rzece Odrze, powyżej miasta Wrocławia oraz zapewnienie ochrony przeciwpowodziowej ponad 1,3 mln mieszkańcom województw: śląskiego, opolskiego i dolnośląskiego. Polder opóźni moment dojścia kulminacji fali odrzańskiej do ujścia Nysy Kłodzkiej, zmniejszając znacznie prawdopodobieństwo nałożenia się dwóch kulminacji fal. Redukcji będą podlegały fale powodziowe o przepływie > 1210 m³/s.*
- **Beneficjent:** Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – RZGW w Gliwicach
- **Koszty całkowite projektu:** 1 997 722 909,96 zł
- **Dofinansowanie:** 667 040 000 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POiŚ 2014–2020, w ramach działania 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska, oś priorytetowa II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu
- **Zawarcie umowy:** 29.06.2016 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2014 r. do 09.2020 r.
- Głównymi celami projektu to ochrona życia i mienia społeczności w dolinie rzeki Odry od Raciborza do Wrocławia, ze szczególnym uwzględnieniem Wrocławia oraz zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i poprawa stanu infrastruktury technicznej, polepszenie sytuacji gospodarczej regionu.

Rys. 15. Racibórz zbiornik przeciwpowodziowy, fot. BWP Racibórz Bogdan Nowak

Budowa i przebudowa kanalizacji deszczowej i dostosowanie sieci kanalizacji deszczowej do zmian klimatycznych na terenie miasta Bydgoszczy

- *Projekt ten jest największym jak dotąd przedsięwzięciem finansowanym ze środków POiŚ 2014–2020 w ramach tego typu projektów. Jego celem jest maksymalne zatrzymanie i wykorzystanie wód opadowych, m.in. do podlewania zieleni miejskiej, wprowadzenia (po podczyszczeniu) do stawów lub oczek wodnych. Projekt przyczyni się do minimalizacji podtopień budynków oraz zalewania ulic, a także zmniejszy zużycie wody z sieci miejskiej związanej z podlewaniem zieleni.*
- **Beneficjent:** Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Bydgoszczy Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 316 456 889,57 zł
- **Dofinansowanie:** 154 795 269,71 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POiŚ 2014–2020 działanie 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska, typ projektów 5. Systemy gospodarowania wodami opadowymi
- **Zawarcie umowy:** 29.03.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 04.2016 r. do 12.2021 r.
- Głównymi celami realizacji projektu są: budowa 14 km sieci kanalizacji deszczowej, przebudowa 90 km sieci kanalizacji deszczowej oraz budowa 81 urządzeń służących gospodarowaniu wodami opadowymi (zbiorniki retencyjne, podczyszczalnie ścieków deszczowych, instalacje do nawadniania terenów zielonych) i zwiększenie objętości retencjonowanej wody do ok. 37 tys. m³.

Rys. 16. Renowacja kanałów deszczowych metodą rękawa utwardzanego na miejscu w Bydgoszczy, fot. Jakub Wysocki Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Bydgoszczy Sp. z o.o.

POROZUMIENIE BURMISTRZÓW

NFOŚiGW jest Krajowym Koordynatorem Porozumienia Burmistrzów na Rzecz Klimatu i Energii w Polsce. Porozumienie jest inicjatywą Komisji Europejskiej, angażującą władze lokalne i obywateli w działania na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Rolą Krajowego Koordynatora jest zapewnienie wszystkim zainteresowanym podmiotom wsparcia technicznego przy wypełnianiu procedury przystąpienia do Porozumienia oraz pomoc

w kontaktach z Biurem Porozumienia Burmistrzów reprezentującym Komisję Europejską.

W kolejnych latach planowane są działania edukacyjne, promujące wiedzę z zakresu adaptacji do zmian klimatu oraz promujące ideę Porozumienia Burmistrzów jako platformy wymiany doświadczeń w obszarze ochrony środowiska i wspierającej działania na rzecz klimatu. Ze strony Narodowego Funduszu sygnatariusze oraz potencjalni sygnatariusze otrzymują wsparcie w procedurze przystępowania do porozumienia, sporządzeniu niezbędnych dokumentów, w tym przygotowaniu SECAP (tj. planu działania na rzecz zrównoważonej energii i klimatu), a następnie wypełniania deklaracji zawartych w SECAP.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych oraz przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Zwiększenie retencji i utrzymanie potoków oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie

- To wyjątkowy i spektakularny projekt i dwa uzupełniające się przedsięwzięcia – jedno realizowane na terenach nizinnych, drugie – górskich. Mają one na celu przeciwdziałanie suszy.
- **Beneficjent:** Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych w osobie Dyrektora Generalnego, reprezentującego ponad 220 Nadleśnictw – beneficjentów końcowych projektów
- **Koszty całkowite projektu:** 363 478 176,86 zł
- **Dofinansowanie:** 247 570 941,50 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** działanie 3.1 Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego priorytet III Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- **Zawarcie umów:** 09.06.2010 r. i 29.08.2011 r.
- **Realizacja projektów:** od 10.2007 r. do 12.2015 r.
- **Efektom realizacji projektu jest wybudowanie ponad 3 tys. obiektów małej retencji, ponad 43 mln m³ retencjonowanej wody. Zabudowa szlaków zrywkowych jako zabezpieczenie przed nadmierną erozją i gwałtownymi lawinami. Zabudowa koryt potoków górskich materiałami naturalnymi jako zabezpieczenie przed powodzią. Oba projekty są w analogicznej formie kontynuowane w obecnej perspektywie.**

Rys. 17. Mała retencja tereny górskie Nadleśnictwo Łądek Zdrój, fot. Lasy Państwowe

Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego

- **Zasadniczym celem projektu jest zabezpieczenie przed powodzią mieszkańców na obszarze miasta Wrocławia i okolicznych miejscowości, przez zwiększenie przepustowości kanałów Odry na terenie Wrocławia. Projekt zakłada również redukcję przepływu kontrolnego $Q_k = 3\,850\text{ m}^3/\text{sw}$ przekroju Wrocławia do wartości $3100\text{ m}^3/\text{s}$. Poprawie podane będą ponadto zabezpieczenia mieszkańców przed powodzią na obszarze miasta Wrocławia i okolicznych miejscowości, przez zwiększenie przepustowości kanałów Odry na terenie Wrocławia.**
- **Beneficjent:** Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – RZGW we Wrocławiu
- **Koszty całkowite projektu:** 901 000 000 zł
- **Dofinansowanie:** 578 478 903 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POIiŚ 2007–2013, działanie 3.1 Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, priorytet III – Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- **Zawarcie umowy:** 05.01.2012 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2012 r. do 09.2016 r.
- **Głównym efektem realizacji projektu są: poprawa stanu ekologicznego koryta i brzegów rzeki Odry oraz jej kanałów, a także utworzenie nowych elementów wzbogacających krajobraz doliny rzecznej (wysepki, boczne odnogi, zatoki itp.), poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Wrocławia oraz stanu infrastruktury technicznej obiektów hydrotechnicznych, wzmocnienie rozwoju gospodarczego regionu, wzrost jego atrakcyjności inwestycyjnej, możliwości tworzenia nowych miejsc pracy i poprawy warunki życia mieszkańców.**

Rys. 18. Przebudowa jazu I Wrocław, fot. RZGW Wrocław

ENERGIA ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Ograniczanie wpływu przedsiębiorstw (w tym sektora energetycznego) na środowisko, poprawa ich efektywności energetycznej, poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie lub uniknięcie emisji CO₂ w wyniku zwiększenia produkcji energii z odnawialnych źródeł, wspieranie lokalnego potencjału w realizacji celów pakietu klimatycznego, to główne działania finansowane przez NFOŚiGW w obszarze energii.

Mając na uwadze krajowe cele w obszarze zrównoważonego rozwoju, przy zachowaniu spójności i równowagi pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w zakresie wsparcia skierowanego do wybranych obszarów gospodarki oraz realizację celów strategicznych UE w kwestii gospodarki niskoemisyjnej, Narodowy Fundusz dofinansowuje budowę instalacji OZE m.in.: biogazowni, instalacji pozyskiwania energii ze źródeł geotermalnych, farm wiatrowych, małych elektrowni wodnych, kotłowni opalanych biomasą, a także instalowanie pomp ciepła, kolektorów słonecznych, a od 2014 r., także ogniw fotowoltaicznych.

CELE NFOŚiGW ZWIĄZANE Z ROZWOJEM SEKTORA OZE

- Konsekwentne i kompleksowe wspieranie polskiego przemysłu w zakresie dostosowywania do zastrzegających się norm ekologicznych, standardów emisyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu przedsiębiorstw na środowisko (perspektywy finansowe 2004–2006/ 2007–2013/ 2014–2020).
- Ciągłe dostosowywanie oferty tak, aby odpowiadać na potrzeby przemysłu i uzyskiwać komplementarność oferowanych środków krajowych oraz unijnych.
- Kompleksowe wsparcie obszaru przemysłu w zakresie ochrony środowiska (nie tylko finansowanie dużych projektów inwestycyjnych dotyczących np. ograniczania emisji, dosto-

sowywania do norm BAT¹, ale również wspieranie wdrażania systemów zarządzania środowiskiem i opracowywania audytów energetycznych).

- Wspieranie lokalnego potencjału w realizacji celów pakietu klimatycznego, poprzez finansowanie opracowania Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (dokumentów identyfikujących lokalne możliwości wykorzystania źródeł energii, w tym OZE, rozwoju sieci ciepłowniczych, poprawy efektywności energetycznej i innych działań związanych z poprawą jakości powietrza).

DOKONANIA I OSIĄGNIĘCIA

Zaangażowanie NFOŚiGW na rynku „zielonej energii”

460 umów

o dofinansowanie ze środków krajowych, z wykorzystaniem OZE

545 mln zł

wartość dofinansowania

1,3 mld zł

całkowita wartość inwestycji

Łącznie ze środków krajowych oraz UE 10 mld zł trafiło do wnioskodawców na projekty w obszarze energii. Ujednolicono ofertę środków krajowych i pobudzone wykorzystanie dostępnych środków UE. Przeprowadzono 21 konkursów, w ramach których zweryfikowano ponad 750 wniosków. Koszt całkowity tych projektów to ponad 15 mld zł, a wnioskowane dofinansowanie stanowi ok. 5 mld zł.

¹ BAT – ang. Best available technology; nadrzędny cel BAT to zaproponowanie takich limitów emisyjnych, które będą odzwierciedlać właściwe proporcje pomiędzy korzyściami a kosztami.

AKTUALNIE PROWADZONE PROGRAMY

Energia Plus

Jest to konsolidacja wcześniejszych programów „Wsparcie przedsiębiorców w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki” oraz „Poprawa jakości powietrza – część 1) Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych”. Program kierowany jest do przedsiębiorców, zamierzających zrealizować działania w zakresie ograniczenia lub uniknięcia szkodliwych emisji do atmosfery, zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych, poprawy efektywności energetycznej, nowych źródeł ciepła i energii elektrycznej, modernizacji sieci ciepłowniczych, czy też wykorzystania zasobów geotermalnych. Budżet programu to 4 mld zł. Oferta finansowania to preferencyjne pożyczki. Dotacje przewidziano dla przedsięwzięć wykorzystujących technologie ORC w ramach

produkcji energii ze źródeł geotermalnych. Program Energia plus ma wspomóc realizację działań polskiego przemysłu dotyczących spełnienia wymogów Dyrektywy IED oraz MPC.

Ciepłownictwo powiatowe – pilotaż

Program dla przedsiębiorstw prowadzących działalność ciepłowniczą na cele komunalno-bytowe, przy czym min. 70% kapitału należy do jst, a moc zamówiona przez odbiorców systemu nie może być większa niż 50 MW. Finansowanie ze środków NFOŚiGW może zostać udzielone w formie dotacji – do 30% kosztów kwalifikowanych lub do 50% w przypadku wykorzystania geotermalnych technologii ORC – oraz w formie preferencyjnej pożyczki. Alokacja łącznie to 500 mln zł, przy czym na dofinansowanie bezzwrotne 150 mln zł, a zwrotne 350 mln zł. Program umożliwia rozwój w kierunku efektywnych systemów ciepłowniczych.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Budowa instalacji akumulatora ciepła w Elektrociepłowni „Kraków” SA

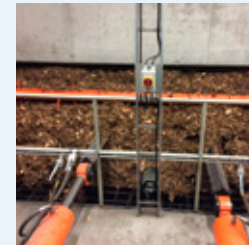
- W okresie realizacji projektu dofinansowane przedsięwzięcie było tylko jedną z trzech tego typu instalacji w całej Polsce. Projekt polega na wybudowaniu akumulatora ciepła – olbrzymiego zbiornika magazynowania gorącej wody, która jest podgrzewana w okresie mniejszego zapotrzebowania na ciepło, a następnie wykorzystywana na cele ogrzewania miasta w godzinach szczytu.
- **Beneficjent:** PGE „Kraków” SA (dawniej: Elektrociepłownia „Kraków” SA)
- **Koszty całkowite projektu:** 52 321 396,85 zł
- **Dofinansowanie:** 11 062 772,40 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POIiŚ 2007–2013 działanie 4.2 Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach
- **Zawarcie umowy:** 8.10.2010 r.
- **Realizacja projektu:** od 10.2010 r. do 03.2012 r.
- **Efektom realizacji projektu** było zmniejszenie strat wody ciepłowniczej o 6000 m³/rok, oszczędność energii o 2023 MWh/rok, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza w stosunku do lat 2006–2008 w ilości: CO₂ – 1829,67 t/rok, NO_x – 4,20 t/rok, SO₂ – 7,34 t/rok pył – 0,70 t/rok.

Rys. 19. PGE Energia Ciepła SA Oddział nr 1 w Krakowie, fot. PGE Energia Ciepła SA

Modernizacja systemu ciepłowniczego Nidzicy – budowa kotłowni miejskiej bazującej na produkcji energii cieplnej ze spalania biomasy

- Przedsięwzięcie obejmuje modernizację systemu ciepłowniczego miasta Nidzica. Projekt polega na budowie kotłowni: dwa kotły opalane biomasa o mocy 5MW i 2,5MW wraz z instalacją odzysku ciepła ze spalin o mocy 1,15MW. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii cieplnej ze źródeł odnawialnych 7,5 [MWt]
- **Beneficjent:** Miasto Nidzica
- **Koszty całkowite projektu:** 16 997 950,60 zł
- **Dofinansowanie:** 5 199 997,09 zł oraz pożyczka WFOŚiGW w Olsztynie: 8 239 413,11 zł
- **Forma:** pożyczka
- **Źródło:** POIiŚ 2014–2020 działanie 1.1 Wspieranie inwestycji dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucji / przesyłowej
- **Zawarcie umowy:** 13.11.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 03.2017 r. do 01.2018 r.
- **Efektom inwestycji** jest szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych 5 068,83 [Mg CO₂/tok]. Produkcja energii cieplnej z nowo wybudowanych/nowych mocy wytwórczych instalacji wykorzystujących OZE 12 964,12 [MWh/t/rok]. Biomasa pochodzi ze zrębków drzewnych oraz odpadów leśnych i tartacznych. Nowa kotłownia w 100% zapewni obsługę dotychczasowych odbiorców energii cieplnej, dla której obecnie podstawowym paliwem jest gaz ziemny i węgiel kamienny. Dotychczasowa kotłownia miejska po zakończeniu realizacji całego przedsięwzięcia zostanie zlikwidowana.

Rys. 20. Nidzica, ul. Rataja 11, fot. Paweł Łazicki Wiceprezes PUGK Sp. z o.o.

Agroenergia

Program pilotażowy, przeznaczony jest dla sektora rolniczego. Beneficjentem programu może zostać rolnik indywidualny, który wykona instalację nowego źródła energii pochodzącej z OZE, kogeneracji lub technologii wykorzystującej ciepło odpadowe. Ponadto w ramach programu istnieje możliwość zrealizowania działań poprawiających efektywność energetyczną oraz zmniejszających zużycie surowców pierwotnych. Dofinansowanie w formie dotacji (do 40 % kosztów kwalifikowanych) lub/i pożyczki (do 100 % kosztów kwalifikowanych). Wdrożenie programu przyczyni się do spełnienia międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie jakości powietrza i rozwoju energetyki odnawialnej.

Mój prąd

Wsparcie w ramach programu ma zachęcić osoby fizyczne do wykorzystywania instalacji fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych. Dofinansowane będą mikroinstalacje o mocy od 2 kW do 10 kW. Wymogiem jest zawarcie umowy prosumenckiej z zakładem energetycznym. Pomoc bezzwrotna wynosi do 50 % kosztów kwalifikowanych inwestycji, maksymalnie do 5000 zł.

Polska Geotermia Plus

Program stanowi kompleksowy instrument wsparcia przedsięwzięć mających na celu ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko oraz dostosowywania do zaostrzających się norm emisyjnych polskiego sektora ciepłownictwa na szczeblu powiatowym. Finansowane są głównie: budowa nowej, rozbudowa lub modernizacja istniejącej ciepłowni/ elektrociepłowni/ elektrowni geotermalnej lub modernizacja / rozbudowa istniejących źródeł wytwarzania energii o ciepłownię/ elektrociepłownię/elektrownię geotermalną, opartej na źródle geotermalnym.

PRACE ZWIĄZANE Z PRZYGOTOWYWIANIEM NOWEJ PERSPEKTYWY FINANSOWEJ UE NA LATA 2021-2027

Wsparcia inwestycji opartych na innowacyjnych technologiach OZE będą kontynuowane, ze szczególnym naciskiem na rozwój stabilnych źródeł OZE, w tym wsparcie technologii wykorzystujących energetyczny potencjał geotermalny Polski, sprzyjających osiągnięciu celów dotyczących środowiska i zmiany klimatu do 2020 r.

NFOŚiGW jako pierwszy promował poprawę efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach, włączając w to finansowa-

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Budowa instalacji odsiarczania spalin dla kotłów K7 i K8 w Elektrociepłowni „Białystok”

- W ramach projektu została wybudowana kompletna, nowoczesna instalacja odsiarczania spalin (tzw. IOS) w technologii pól suchej dla dwóch kotłów parowych.
- **Beneficjent:** Enea Ciepło Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 105 450 500 zł
- **Dofinansowanie:** 60 075 000 zł
- **Forma:** pożyczka
- **Źródło:** program priorytetowy: Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki Część 1) E-KUMULATOR – Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu
- **Zawarcie umowy:** 29.12.2015 r.
- **Realizacja projektu:** od 03.2015 r. do 03.2018 r.
- **Efekt projektu jest osiągnięcie stężeń na poziomie nieprzekraczającym (przy 6% zawartości tlenu):** SO₂ – 200 mg/Nm³, pył – 20 mg/Nm³ zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z kotłów K7 i K8 w ilości: SO₂ – 427,00 t/rok, pył – 23 t/rok.

Rys. 21 Enea Ciepło Sp. z o.o. Oddział Elektrownia Białystok, fot. Enea Ciepło Sp. z o.o.

Budowa instalacji oczyszczania spalin kotła WR25 nr 4 w Ciepłowni Głównej PEC w Suwałkach

- W ramach projektu wybudowano instalację oczyszczania spalin (IOS). Kocioł, który będzie obsługiwany przez IOS, jest kotłem wodnym rusztowym typu WR25, przystosowanym do spalania węgla kamiennego.
- **Beneficjent:** PEC Suwałki Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 13 676 034,02 zł
- **Dofinansowanie:** 8 207 213,00 zł
- **Forma:** pożyczka
- **Źródło:** program priorytetowy: Wsparcie Przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki Część 1) E-KUMULATOR – Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu
- **Zawarcie umowy:** 23.11.2018 r.
- **Realizacja projektu:** od 04.2018 r. do 02.2019 r.
- **Efekt realizacji projektu będzie ograniczenie emisji:** dwutlenku siarki o 28.50 Mg/rok, tlenków azotu o 2,20 Mg/rok, pyłów o średnicy większej niż 10 mikrometrów: o 1,69 Mg/rok.

Rys. 22. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o., ul. Przemysłowa 6A, 16-400 Suwałki, fot. Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o.

nie opracowywania audytów energetycznych – stworzone zostały kompleksowe wytyczne opracowania audytów i pobudzony rozwój rynku poprawy efektywności energetycznej.

Narodowy Fundusz promował i finansował koncepcję opracowania *Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN)*, które w strategiczny i kompleksowy sposób identyfikowały możliwości realizacji przez poszczególne gminy celów pakietu klimatycznego. PGN stały się podstawą możliwości aplikowania o środki UE z obszaru energii w perspektywie finansowej 2014–2020. W ramach tych działań dofinansowano opracowanie planów dla ponad 870 gmin (ponad 35% wszystkich gmin w Polsce!). Plany te będą stanowić podstawę do opracowywania szczegółowych bilansów energetycznych, które mogą stać się punktem wyjścia w ubieganiu się o finansowanie UE w przyszłej perspektywie 2021–2027.

Należy podkreślić, że nie ma w Polsce żadnej elektrowni zawodowej, która nie korzystałaby z oferowanego przez NFOŚiGW (w ramach środków UE lub krajowych) dofinansowania w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń.

Projekty dotyczące modernizacji i budowy sieci ciepłowniczych dofinansowane przez NFOŚiGW obejmują ponad 1000 km, co stanowi ok. 5% wszystkich sieci ciepłowniczych w kraju, a warto podkreślić, że polski system ciepłownictwa sieciowego jest drugim najlepiej rozwiniętym w UE.

EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

Nadrzędnym celem w tym obszarze działania NFOŚiGW jest poprawa efektywności energetycznej w budynkach (zwłaszcza sektora publicznego) wraz z wykorzystaniem w nich energii z odnawialnych źródeł, wspieranie lokalnego potencjału realizacji celów pakietu klimatycznego w zakresie efektywności energetycznej i OZE, wspieranie realizacji celów Dyrektywy CAFE (poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji). Dlatego od wielu lat konsekwentnie i kompleksowo udzielane jest wsparcie na projekty z zakresu efektywności energetycznej z różnych źródeł finansowania m.in.: POIiŚ 2007–2013 (IX priorytet, działanie 9.3 *Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej*). Podpisano

39 umów dotacyjnych na 396 mln zł dofinansowania przy koszcie całkowitym przedsięwzięć 657 mln zł. Dodatkowo, w celu usprawnienia realizacji 9.3, NFOŚiGW uruchomił własny program *Współfinansowanie IX osi priorytetowej POIiŚ*. Część 1) *Dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych* dla przedsięwzięć realizowanych w ramach działania 9.3. Z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2004–2009 dofinansowano 70 projektów, których koszt wyniósł prawie 60 mln euro, a kwota dofinansowania przekroczyła 40 mln euro; w ramach *Systemu Zielonych Inwestycji (GIS – Green Investment Scheme)* Część 1) *Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej* – zawarto 507 umów dotacyjnych na 1,83 mld oraz 217 umów pożyczkowych na 453 mln zł.

Obecnie wsparcie skierowane jest na tzw. głęboką kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej (w ramach poddziałania 1.3.1) oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych (w ramach poddziałania 1.3.2) w ramach I osi priorytetowej perspektywy POIiŚ 2014–2020 *Zmniejszenie emisyjności gospodarki*. Poprzez głęboką kompleksową modernizację energetyczną rozumie się ocieplenie przegród budynku, wymianę okien lub drzwi oraz wymianę lub modernizację źródeł ciepła (chłodu) i instalacji, w wyniku czego zostaną zmniejszone wartości wskaźników rocznego zapotrzebowania na energię końcową oraz nieodnawialną energię pierwotną. Przez instalacje rozumie się instalacje: c.o., c.w.u., wentylacji, klimatyzacji lub oświetlenia. Zakres przedsięwzięcia musi wynikać z przeprowadzonego audytu energetycznego.

W ramach środków krajowych NFOŚiGW również udziela wsparcia na działania związane z termomodernizacją budownictwa. W ofercie NFOŚiGW znajdują się m.in. takie programy jak: *Poprawa jakości powietrza. Część 5) Budynki użyteczności publicznej o podwyższonym standardzie energooszczędności, czy Budownictwo energooszczędne. Część 1) Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie*. W ramach pierwszego wspierana jest budowa nowych budynków użyteczności publicznej, które charakteryzują się lepszymi (co najmniej o 10%) wskaźnikami zużycia energii pierwotnej niż wymagania wynikające z przepisów prawa. W ramach drugiego programu wspierana jest termomodernizacja takich obiektów, które nie mogły uzyskać wsparcia ze środków unijnych, np. szpitale, budynki zabytkowe, muzea, budynki sakralne, itp. Wsparcie udzielane jest zarówno w formie dotacyjnej, jak również pożyczkowej.

Aktualnie prowadzone programy w ramach środków zagranicznych

- POIiŚ 2014-2020, Poddziałanie 1.3.1 *Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej*

Poddziałanie 1.3.1 POIiŚ 2014-2020

158 umów
na kwotę
1,147 mld zł

Poddziałanie 1.3.2 POIiŚ 2014-2020

19 umów
na łączną kwotę
137 mln zł

- POLiŚ 2014–2020, Poddziałanie 1.3.2 *Wspieranie efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym*

Aktualnie prowadzone programy w ramach środków krajowych

- Poprawa jakości powietrza. Część 5) *Budynki użyteczności publicznej o podwyższonym standardzie energooszczędności.*
- Budownictwo energooszczędne. Część 1) *Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie.*

Intensywna termomodernizacja mieszkalnictwa jest jednym z elementów ośmiu kierunków Polityki energetycznej Polski do 2040 r.¹, tj. poprawy efektywności energetycznej gospodarki.

1 Projekt dokumentu „Polityka energetyczna Polski do 2040 roku” (PEP2040) przygotowało Ministerstwo Energii, w styczniu 2019 r. trafił do konsultacji społecznych.

Od 1 stycznia 2019 r., a w przypadku budynków zajmowanych przez władze publiczne oraz będących ich własnością, od 1 stycznia 2021, wchodzi w życie kolejne przepisy podwyższające wymagania izolacyjności cieplnej i inne wymagania związane z oszczędnością energii dla nowo budowanych obiektów – co oznacza wypełnienie zapisów art. 9 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. Główne zadania NFOŚiGW na najbliższe lata w budownictwie polegają m.in. na przygotowywaniu nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027 w zakresie kompleksowej termomodernizacji, połączonej z wymianą lokalnych źródeł ciepła, a także z zakazem palenia węglem, w tym przede wszystkim wdrożenie postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 z dnia 30 maja 2018 r.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych państwowych placówek szkolnictwa artystycznego w Polsce

- To projekt pionierski w skali europejskiej i systemowe przedsięwzięcie, mające na celu zwiększenie efektywności energetycznej budynków na terenie całego kraju. Inwestycja w zakresie podstawowym obejmuje 139 szkolnych placówek artystycznych, w tym 187 budynków o łącznej powierzchni 252,6 tys. m². Duża część obiektów jest wpisana do rejestru zabytków lub jest objęta ochroną konserwatorską, przez co przy realizacji zadań trzeba sprostać szczególnym wymaganiom. Projekt to wyraz wielkiego zaangażowania Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz NFOŚiGW w ochronę dziedzictwa kulturowego i poprawę funkcjonowania sektora szkolnictwa artystycznego, jak również w konieczną transformację energetyczną w Polsce.
- **Beneficjent:** Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- **Koszty całkowite projektu:** 501 390 321,62 zł
- **Dofinansowanie:** 481 390 321,63 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POLiŚ 2014–2020, poddziałanie 1.3.1 *Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej*
- **Zawarcie umowy:** 22.12.2016 r.
- **Realizacja projektu:** od 10.2016 r. do 12.2021 r.
- Celem realizacji projektu jest redukcja zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną, zwiększenie efektywności energetycznej dla całego projektu do poziomu 60,02% (co przekracza poziomy przyjęte dla tzw. głębokiej termomodernizacji). Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 22 269 Mg równoważnika CO₂, zmniejszenie zużycia energii końcowej: 164,773 GJ/rok. Nastąpi znacząca poprawa komfortu pracy ponad 31 tys. nauczycieli i uczniów.

Rys. 23. Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Chełmnie, fot. Sławomir Sawina

Termomodernizacja budynku delegatury WIOŚ w Radomiu

- **Beneficjent:** Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
- **Koszty całkowite projektu:** 990 000 zł
- **Dofinansowanie:** 978 892,68 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, poddziałanie 1.3.1 *Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej*
- **Zawarcie umowy:** 20.03.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2017 r. do 12.2017 r.
- Efektem realizacji projektu jest redukcja zapotrzebowania na energię cieplną i elektryczną, procentowe zwiększenie efektywności energetycznej dla całego projektu do poziomu 60,02% (co przekracza wartość dla projektów głębokiej termomodernizacji), szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 80,82 Mg równoważnika CO₂, zmniejszenie zużycia energii końcowej: 654,77 GJ/rok, wyższy komfort użytkowników obiektu.

Rys. 24. Delegatura WIOŚ w Radomiu, fot. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie

PROJEKT DORADZTWA ENERGETYCZNEGO

Projekt finansowany jest w 100% ze środków POIiŚ 2014–2020, w ramach I osi priorytetowej: *Zmniejszenie emisyjności gospodarki*, a Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wyjątkowo jest beneficjentem i dodatkowo partnerem wiodącym.

W 2016 r. NFOŚiGW podpisał z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej i województwem lubelskim – partnerami – umowę, zapewniającą wspólną realizację projektu w ramach poddziałania 1.3.3 *Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach*.

Misją projektu *Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej i OZE* jest stworzenie ogólnokrajowego systemu wsparcia w realizacji działań na rzecz rozwoju niskoemisyjnej gospodarki oraz rozpowszechnienie wiedzy na ten temat wśród jednostek samorządu terytorialnego, administracji publicznej, przedsiębiorców i społeczeństwa. Budowa systemu doradztwa w zakresie gospodarki niskoemisyjnej w regionach oparta jest na sieci zespołów doradców, świadczących nieodpłatnie usługi z poziomu regionalnego i lokalnego.

Cele projektu

Główne cele projektu są zgodne z celami strategicznymi UE i Polski, w tym polityki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Cele szczegółowe projektu to: podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, wsparcie gmin w przygotowaniu i wdrażaniu Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) oraz wsparcie w przygotowaniu i wdrażaniu energooszczędnych, efektywnych energetycznie i kosztowo, służących ludziom i środowisku inwestycji w zakresie efektywności energetycznej (EE) i odnawialnych źródeł energii (OZE).

W 2015 r. NFOŚiGW przeprowadził cykl specjalistycznych

szkoleń podnoszących kompetencje przyszłych doradców, w celu zbudowania ogólnopolskiego systemu doradztwa energetycznego we wszystkich regionach kraju.

Od 2016 r. doradcy wsparli przygotowanie i wdrożenie ok. 1800 Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN), które określają strategię rozwoju gmin do 2020 r. w zakresie oszczędności energii końcowej, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza na danym obszarze. PGN ma służyć gminie, jej mieszkańcom i innym interesariuszom.

W ramach działań informacyjno-promocyjnych zorganizowano 87 konferencji, w których udział wzięło ponad 16,5 tys. osób z całego kraju. Wydarzenia oraz ogólnokrajowe i regionalne konferencje cieszą się dużym zainteresowaniem i są skutecznym sposobem dotarcia do szerokiego grona odbiorców projektu.

Działania doradców przyczyniły się do zwiększenia zainteresowania inwestycjami w zakresie efektywności energetycznej i OZE, na które inwestorzy mogli uzyskać dofinansowanie ze środków unijnych (POIiŚ, RPO), jak i krajowych (NFOŚiGW, WFOŚiGW).

Aktualnie prowadzone są szkolenia dla kandydatów na energetyków gminnych, których zadaniem będzie wspieranie samorządów i lokalnej społeczności w działaniach z zakresu oszczędzania energii, efektywności energetycznej i poprawy jakości powietrza. Planuje się przeszkolenie 1300 osób w całym kraju. Ponadto realizowane są szkolenia dla pracowników socjalnych Ośrodków Pomocy Społecznej, w trakcie których prezentowane są m.in. sposoby racjonalnego użytkowania mieszkań, czy też pozyskania środków finansowych dla osób fizycznych. Działania te mają na celu walkę z ubóstwem energetycznym w Polsce. Od 2017 r. zorganizowano 114 szkoleń dla ponad 2,5 tys. osób.

W ramach *Projektu Doradztwa Energetycznego* udzielane jest wsparcie doradcze inwestycjom z zakresu efektywności energetycznej i OZE, planowanym zarówno w dużych, średnich, jak i małych przedsiębiorstwach, Jednostkach Samorządu Terytorialnego oraz gospodarstwach domowych.

Dzięki zbudowanej sieci wsparcia doradczego można uzyskać pomoc na terenie całej Polski.

W najbliższych latach w zakresie efektywności energetycznej, gospodarki niskoemisyjnej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii planowane są następujące działania:

- kontynuacja działań informacyjno-edukacyjnych m.in. poprzez organizację szkoleń, konferencji i eventów;
- podnoszenie kompetencji energetyków gminnych poprzez stały kontakt, wymianę informacji i doświadczeń z doradcami energetycznymi działającymi w ramach projektu;
- utrzymanie wysokiej jakości wsparcia inwestycji;
- ukierunkowanie działań projektu na nowe obszary rozwoju.

udzielono prawie
24 tys.
konsultacji

udzielono ponad
17 tys.
porad

wsparto przygotowanie
1076
nowoczesnych inwestycji
służących środowisku

ZIEMIA OCHRONA ZIEMI

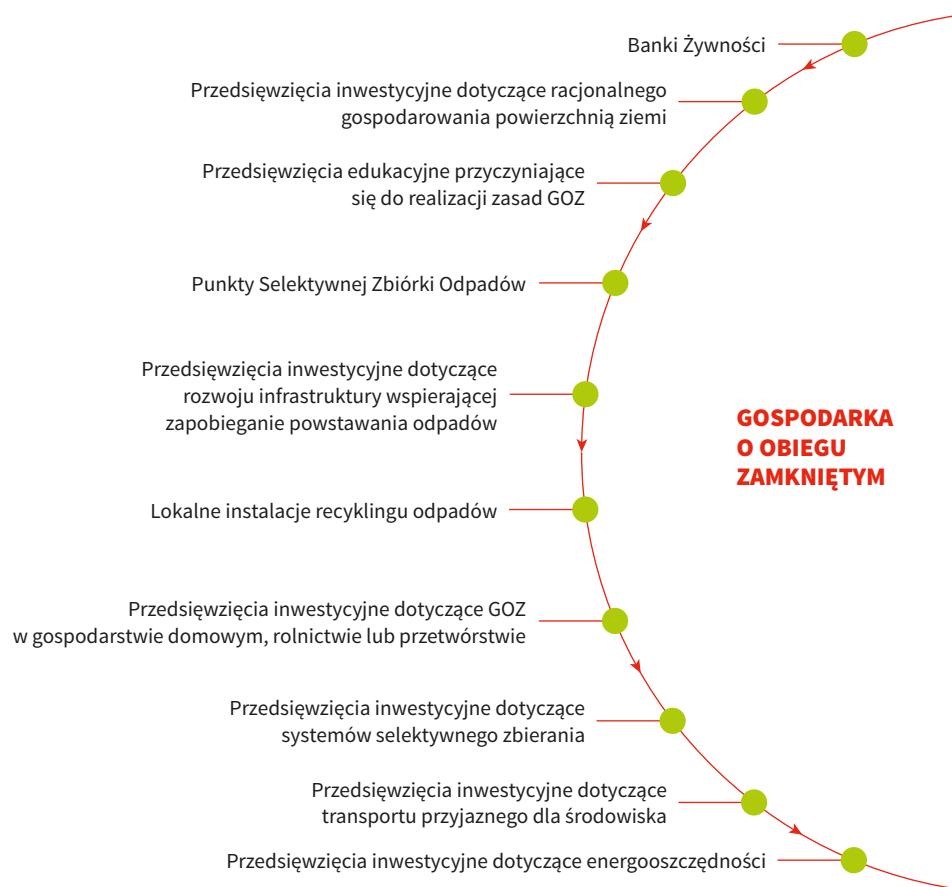
Jednym z głównych wyzwań, przed jakim stoi współczesna cywilizacja jest troska o zachowanie Ziemi, jej minerałów oraz bogactwa dla przyszłych pokoleń. Wobec istotnego problemu deficytu dóbr w światowej gospodarce, najważniejsze staje się więc poszanowanie wartości produktów, materiałów oraz zasobów, a także utrzymanie ich tak długo w gospodarce, jak to możliwe, ograniczając do minimum wytwarzanie odpadów. NFOŚiGW podejmuje szereg działań, aby wpłynąć pozytywnie na przyszłość naszej planety i wspiera przedsięwzięcia, proponując rozwiązania zgodne nie tylko z przepisami polskiego prawa, ale również z podstawowymi zasadami polityki ekologicznej, obowiązującej w Unii Europejskiej, w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym, co przedstawia poniższy schemat.

FINANSOWANIE OCHRONY POWIERZCHNI ZIEMI PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ

Jednym z podstawowych celów Unii Europejskiej (UE) jest czynna ochrona środowiska, która przejawia się np. w działaniach wspólnotowych na rzecz dofinansowywania projektów z tego zakresu. Głównym celem Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 jest wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej.

W zakresie tego programu uwzględniona została II oś priorytetowa *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu*.

W jej ramach – nadrzędnym celem realizacji projektów ochrony środowiska miejskiego jest poprawa jakości życia ludzi (działanie 2.5). Równie ważnym zadaniem powyższej osi priorytetowej jest pobudzanie wdrażania nowoczesnej gospodarki odpadami, zgodnie z unijną hierarchią sposobów postępowania z odpadami (działanie 2.2). Docelowo ma to przynieść pozytywny efekt gospodarczy (ponowne wykorzystanie surowców i odzysk energii z odpadów) oraz lepszą jakość

życia (likwidacja uciążliwości związanych ze składowaniem odpadów).

Projekty z zakresu ochrony powierzchni ziemi realizowane były również ze środków Funduszu Spójności 2004–2006 oraz Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007–2013.

W okresie wdrażania POIiŚ 2007–2013 w zakresie ochrony powierzchni ziemi realizowane były dwa działania, tj. działanie 2.1 *Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych*, dzięki któremu powstało 19 komunalnych instalacji zagospodarowujących odpady, w tym 6 spalarni (Kraków, Białystok, Szczecin, Bydgoszcz, Konin, Poznań). Instalacje spalarniowe, o łącznej wartości 3,83 mld zł, powstały dzięki wsparciu

ze środków UE w wysokości 1,62 mld zł. W rezultacie, od 2016 r. na terenie 5 województw funkcjonują spalarnie obsługujące ponad 3,5 mln osób. Należy podkreślić, że Instalacja Termicznego Przekształcania Odpadów w Poznaniu – jako pierwsza tego typu instalacja w Polsce – została wybudowana w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Dzięki działaniu 2.2 *Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich* NFOŚiGW sfinansował 4 projekty dotyczące – w głównej mierze – rekultywacji terenów zdegradowanych.

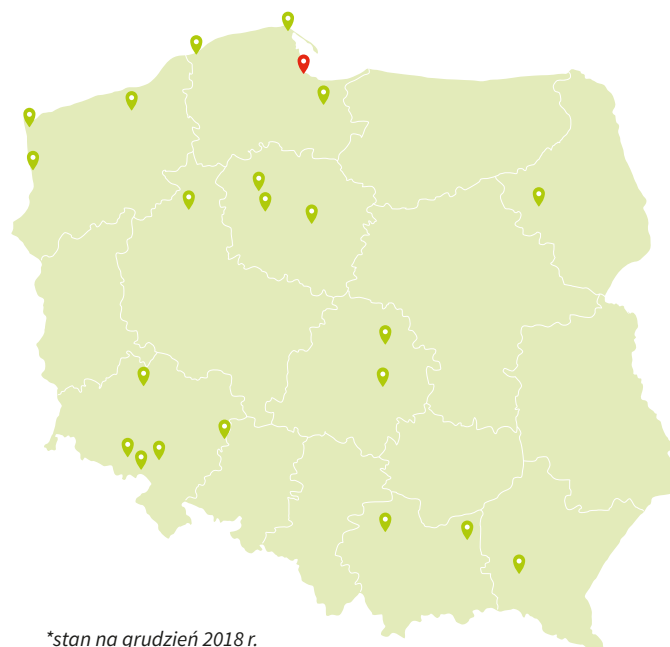
W latach 2015–2018 Narodowy Fundusz – w ramach środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przeznaczonych na ochronę powierzchni ziemi – ogłosił 11 konkursów, które swoim zakresem obejmowały działania:

- 2.2. *Gospodarka odpadami komunalnymi*
- 2.5. *Poprawa jakości środowiska miejskiego.*

Działanie 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi POIiŚ 2014–2020

Mapa inwestycji wspomaganych w ramach działania 2.2 POIiŚ 2014–2020*

Projekty z wyłączeniem instalacji do termicznego przekształcania odpadów

Projekty dotyczące wyłącznie instalacji do termicznego przekształcania odpadów

*stan na grudzień 2018 r.

W efekcie wdrażania przez NFOŚiGW działania 2.2 POIiŚ 2014–2020:

- 7 zakładów zagospodarowania odpadów o łącznej wydajności 326 482 Mg/r.
- wsparto 47 PSZOK-ów
- przeprowadzono 18 kampanii informacyjno-edukacyjnych dotyczących gospodarki odpadami
- 4,7 mln osób objęto systemem zagospodarowania odpadów

Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego POIiŚ 2014–2020

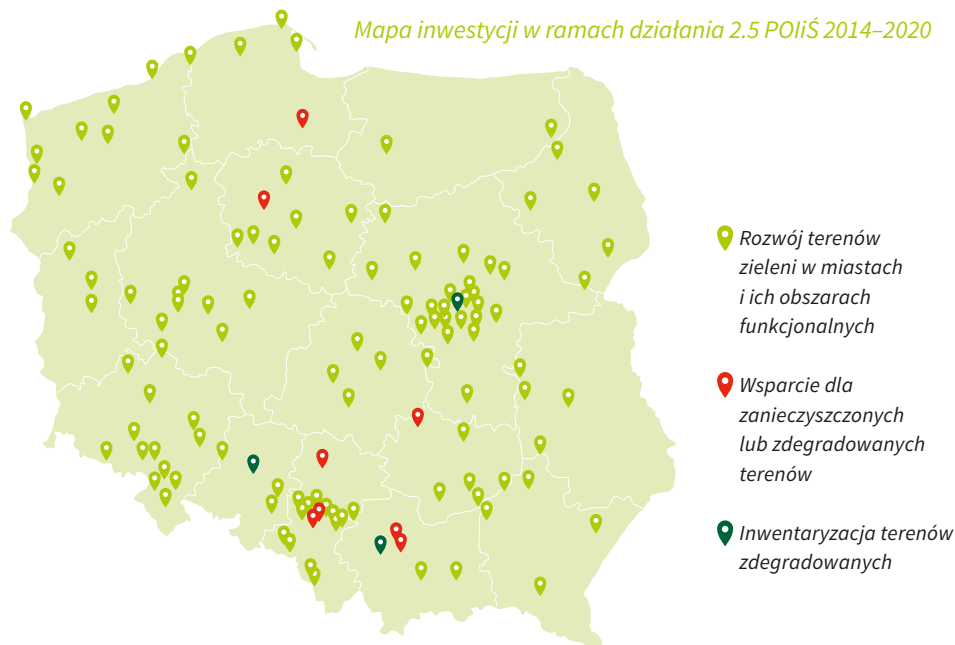

Realizacja przez NFOŚiGW działania 2.5 POIiŚ 2014–2020 miała znaczący wpływ na stan środowiska w polskich miastach:

- 154 projekty dotyczące zieleni miejskiej
- 176 ha powierzchni zrehabilitowanych gruntów
- 707 ha dodatkowego obszaru czynnego biologicznie
- 1800 ha łącznej powierzchni objętej działaniem

Aktualnie beneficjenci działania 2.2. i 2.5. Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020 mogą skorzystać z uzupełnienia dofinansowania poprzez zaciągnięcie pożyczki z programu krajowego Narodowego Funduszu pn. *Współfinansowanie projektów realizowanych w ramach działań 2.2 i 2.5 POIiŚ.*

W najbliższej przyszłości najważniejsza będzie kontynuacja możliwości finansowania dotychczas prowadzonych działań ochrony powierzchni ziemi w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2021–2027 oraz dalszy rozwój finansowania ze środków NFOŚiGW w zakresie wsparcia Gospodarki o Obiegu Zamkniętym (GOZ) oraz likwidacji historycznych zanieczyszczeń ziemi.

Program dla Śląska jest jednym z kluczowych projektów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r.

Śląsk to jeden z najsilniejszych gospodarczo regionów w Polsce, jednak ostatnio odnotowuje osłabienie tempa wzrostu i obniżenie jakości życia mieszkańców. Przeciwdziałać tym zjawiskom ma m.in. ogłoszony 21 grudnia 2017 r. *Program dla Śląska.* W program ten wpisuje się realizacja projektów rekultywacji terenów zdegradowanych w ramach działania 2.5 *Poprawa jakości środowiska miejskiego.*

Ponadto, działanie 2.5. stanowi narzędzie implementacji tzw. Pakietu dla średnich miast – którego zadaniem jest wyrównywanie szans rozwojowych wszystkich obszarów, w szczególności tych z największymi problemami społeczno-gospodarczymi.

Park Rataje w Poznaniu

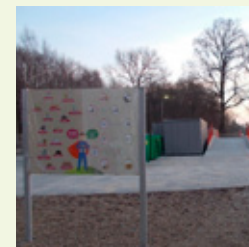
- *Park Rataje to największy tego typu obiekt w Polsce wybudowany po 1989 r. Na jego terenie znajdują się nie tylko nowe drzewa i krzewy, ścieżki piesze, czy droga rowerowa, ale także zakątki ciszy – miejsca spokojnego wypoczynku, aleja Drzew Pamięci, plac z fontanną, ogród zmysłów oraz rekreacyjne placzki ze stolikami do szachów oraz gry w chińczyka. Na terenie parku usytuowany będzie Skansen Średzkiej Kolei Powiatowej, odtworzony został ślad torów kolejowych, upamiętniający ich dawny oryginalny przebieg. Stanął już parowóz oraz wagon restauracyjny, a także lokomotywa wąskotorowa, które stanowią uzupełnienie projektu, ale nie wchodzą w zakres kwalifikowany.*
- **Beneficjent:** Miasto Poznań
- **Koszty całkowite projektu:** 21 701 238,39 zł
- **Dofinansowanie:** 11 882 619,69 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POIiŚ 2014–2020, działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego
- **Zawarcie umowy:** 11.10.2016 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2014 r. do 03.2019 r.
- *Głównym celem relacji projektu jest zahamowanie spadku powierzchni terenów zieleni w dzielnicy mieszkaniowej Rataje oraz wzrost atrakcyjności Poznania jako zielonego miasta, powstanie ok. 76% dodatkowej powierzchni biologicznie czynnej, zapewnienie bezpieczeństwa odwiedzającym, dostosowanie elementów parku dla osób niepełnosprawnych poprzez eliminację barier architektonicznych i komunikacyjnych, stworzenie możliwości aktywnego i biernego wypoczynku. Dodatkowa powierzchnia biologicznie czynna uzyskana w wyniku realizacji projektów – 14,84 ha.*
- *Łączna powierzchnia terenów zieleni objętych pracami w ramach projektów – ponad 17 ha.*

Rys. 25. Park Rataje w Poznaniu, fot. Poznańskie Inwestycje Miejskie Sp. z o.o.

Budowa Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych na terenie gmin Związku Międzygminnego „Piłski Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi”

- *Projekt dotyczy budowy 13 Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), które zlokalizowane będą na terenie gmin, członków Związku Międzygminnego „Piłski Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi”, w następujących miejscowościach: Brzeźno, Grajewo, Drawsko, Jastrowie, Kaczory, Krajenka, Krzyż Wielkopolski, Miasteczko Krajeńskie, Okonek, Piła, Ujście, Wieleń, Wyrzysk. Jest to największa tego typu umowa w Polsce.*
- **Beneficjent:** Związek Międzygminny Piłski Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi w Pile (woj. wielkopolskie)
- **Koszty całkowite projektu:** 20 020 706,03 zł
- **Dofinansowanie:** 13 835 447,24 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POIiŚ 2014–2020 działanie 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi
- **Zawarcie umowy:** 31.08.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2017 r. do 06.2019 r.
- *Efekty projektu to zmniejszenie ilości odpadów komunalnych podlegających składowaniu, poprzez zapewnienie właściwej infrastruktury do ich zagospodarowania. Zapewnienie kompleksowości systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenach gmin poprzez uzupełnienie istniejącego systemu i zapewnienie dostępu wszystkim mieszkańcom do PSZOK-ów. Zwiększenie poziomu selektywnego zbierania odpadów komunalnych i zmniejszenie ilości tych kierowanych do składowania. Wydzielenie ze strumienia odpadów komunalnych frakcji odpadów problemowych, powstających w gospodarstwach domowych. Systemem zagospodarowania odpadów objętych zostało 173 489 osób, wsparto 13 Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych.*

Rys. 26. Krajenka, Jastrowie, Okonek, fot. Związek Międzygminny „Piłski Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi”

Rozbudowa sieci EKOPORTÓW wraz z wyposażeniem i usprawnieniem systemu obsługi mieszkańców Gminy Miasto Szczecin

- *Nowy EKOPORT różni się znacząco od przeciętnych Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. W obiekcie zastosowano rozwiązania proekologiczne, energię elektryczną do obsługi pozyskuje się z baterii słonecznych, a wodę z opadów i gromadzi w podziemnych pojemnikach a następnie rozprowadza po obiekcie. Jednocześnie ramy połączone legarami będą podstawą dla roślin pnących, które z czasem ukryją dwa budynki pod roślinnością, tworząc zielony dach i ściany.*
- **Beneficjent:** Gmina Miasto Szczecin

- **Koszty całkowite projektu:** 5 475 114,44 zł
- **Dofinansowanie:** 2 665 646,43 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** POIiŚ 2014–2020 działanie 2.2 Gospodarka odpadami komunalnymi
- **Zawarcie umowy:** 26.01.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 04.2016 r. do 12.2017 r.
- *Celem realizacji projektu było zmniejszenie ilości odpadów komunalnych podlegających składowaniu i rozbudowa sieci EKOPORTÓW – punktów selektywnego zbierania odpadów.*

Rys. 27. Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów – EKOPORT przy ul. Arkońskiej w Szczecinie, fot. Andrzej Kus

FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW KRAJOWYCH

- ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko oraz przywrócenie do ponownego użytkowania terenów zdegradowanych poprzez rekultywację, w tym remediację wraz z usuwaniem odpadów;
- realizację zasad gospodarki odpadami, a w szczególności hierarchii sposobów postępowania z odpadami;
- upowszechnianie doświadczeń we wdrażaniu gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym na poziomie gmin, w oparciu o pilotażowe, kompleksowe koncepcje realizowane w gminach: Łukowica, Tuczo i Wieluń. Poważnym zagrożeniem dla środowiska w Polsce były i niestety są nadal odpady, zarówno komunalne, jak i przemysłowe. Problemem jest także nielegalne i niewłaściwe ich składowanie.

Pierwsze lata działalności Narodowego Funduszu w dziedzinie ochrony ziemi były bardzo skromne – została podpisana jedna umowa o dofinansowanie w formie pożyczki.

Przemiany, jakie nastąpiły w polskiej gospodarce na początku lat 90-tych, w wyniku transformacji ustrojowej oraz w związku z procesem dostosowawczym do wymagań Unii Europejskiej, wymusiły również zmiany w gospodarce odpadami.

Z biegiem lat zmieniał się charakter przedsięwzięć dofinansowywanych przez NFOŚiGW w zakresie ochrony ziemi:

- Od 1995 r. rozpoczął się wieloletni proces likwidacji i rekultywacji nieczynnych i „dzikich” składowisk odpadów niebezpiecznych, w tym tzw. mogiłników, czyli starych i niedostatecznie zabezpieczonych miejsc przechowywania przeterminowanych i niebezpiecznych środków chemicznych. Łącznie dzięki dofinansowaniu z NFOŚiGW zlikwidowano 191 mogiłników, tym samym rozwiązując problem na skalę całej Polski.
- W latach 2002–2005 przeprowadzono oczyszczanie i rekultywację terenów zdegradowanych przez wojska byłego ZSRR. Największe obiekty oczyszczone z substancji ropopochodnych, w ramach umów z NFOŚiGW są zlokalizowane w: Świnoujściu, Stargardzie Szczecińskim, Bagiczu, Borym Sulinowie, Świętoszowie, Żaganu, Brzegu, Szprotawie.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów przez Amest Kamieńsk Sp. z o.o.

- *Przedsięwzięcie polegało na budowie nowoczesnego zakładu, obejmującego dwie modułowe instalacje: instalację sortowania odpadów zmieszanych w celu odzysku surowców wtórnych oraz odseparowania frakcji biodegradowalnej o wydajności 75 000 Mg/rok oraz instalację kompostowania odpadów biodegradowalnych o wydajności 40 000 Mg/rok wraz z linią do produkcji paliwa alternatywnego.*
- **Beneficjent:** FBSerwis Kamieńsk Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 40 957 450,66 zł
- **Dofinansowanie:** 30 718 087,01 zł
- **Forma:** pożyczka
- **Źródło:** środki krajowe, program priorytetowy Racjonalna gospodarka odpadami
- **Zawarcie umowy:** 27.06.2014 r.
- **Realizacja projektu:** od 11.2013r. do 12.2015 r.
- **Efektom realizacji projektu** było ograniczenie strumienia odpadów trafiających na składowisko o 32 868 Mg/rok.

Rys. 28. Fragment linii technologicznej, sito obrotowe, fot. FBSerwis Kamieńsk Sp. z o.o.

Budowa Centralnego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych

- *Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów, jeden z najbardziej nowoczesnych obiektów w Polsce, poza stworzeniem warunków do nieodpłatnego przyjmowania wybranych frakcji odpadów z gospodarstw domowych, spełnia też funkcje związane z przygotowaniem wybranych frakcji odpadów do ponownego użycia oraz służy realizacji programu edukacyjnego.*
- **Beneficjent:** Związek Gmin Zagłębia Miedziowego
- **Koszty całkowite projektu:** 893 716,76 zł
- **Dofinansowanie:** 4 072 760 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** środki krajowe, 3.1 Gospodarka odpadami komunalnymi Część 2) Rozwój selektywnej zbiórki odpadów
- **Zawarcie umowy:** 05.08.2013 r.
- **Realizacja projektu:** od 09.2014 r. do 03.2015 r.
- **Efektom realizacji projektu** jest ograniczenie ilości odpadów komunalnych trafiających na składowisko o 1000 Mg/rok.

Rys. 29. Polkowice, fot. Pracownicy ZGZM

W latach 2016–2018
zostało zawartych
35 umów
o dofinansowanie projektów
dotyczących ochrony ziemi

łącznie kwota
dofinansowania ze
środków krajowych
136,2 mln zł

w tym
24 umowy
dotacyjne oraz
11 umów
pożyczkowych

w latach 2016–2018
dofinansowano ze
środków krajowych
125
przedsięwzięć
dotyczących rekultywacji

współfinansowanie
z Funduszu Spójności
POIiŚ 2007–2013 w ramach
działania 2.1. wyniosło
1,4 mld zł

Zlikwidowano też niebezpieczne następstwa działalności przemysłowej Krakowskich Zakładów Sodowych. Stworzono także możliwość dofinansowania projektów likwidujących groźne zanieczyszczenia PCB (polichlorowane bifenyle).

- Od 2007 r. NFOŚiGW wspierał system zbierania i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Wymiernym efektem udzielanego przez 10 lat wsparcia finansowego prowadzącym takie stacje jest ponad dwukrotny wzrost liczby legalnie działających stacji, a także podniesienie ich standardu. Znalazło to odzwierciedlenie w coraz większej liczbie pojazdów demontowanych zgodnie z obowiązującymi przepisami ochrony środowiska. W latach 2007–2016 łączna kwota wypłaconych dopłat na podstawie 6788 umów w zakresie demontażu i zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji wyniosła 1 mld zł, zebrano 3 mln pojazdów. Tak przygotowana zachęta finansowa spowodowała zmniejszenie liczby porzuconych pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- NFOŚiGW przeznaczył środki własne na współfinansowanie przedsięwzięć Funduszu Spójności POIiŚ 2007–2013. W ramach działania 2.1 *Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospo-*

darki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych – zostało zawartych 16 umów na kwotę ok. 1,13 mld zł.

Aktualnie wsparcie NFOŚiGW skupia się na finansowaniu zmiany systemu gospodarowania odpadami. Konsekwentnie wprowadzane są kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów, obejmujące segregację, recykling i utylizację. Jest to głównie dofinansowanie przedsięwzięć polegających na dostosowaniu istniejących instalacji do przetwarzania odpadów zbieranych selektywnie.

Do najważniejszych osiągnięć NFOŚiGW można zaliczyć wspieranie od 2017 r. działania Banków Żywności, których główną ideą jest zapobieganie marnowaniu żywności, przy jednoczesnej pomocy dla najuboższych oraz wsparciu działania, zmierzającego do systematycznego ograniczania sfery niedostatku i ubóstwa. Pozwala to realizować *Krajowy Program Zapobiegania Powstawaniu Odpadów*, uczestniczyć w tworzeniu sieci współfinansujących instytucji na rzecz zapobiegania powstawania odpadów, a także dopełnić system gospodarki o obiegu zamkniętym. NFOŚiGW wspiera tworzenie niezbędnej infrastruktury dla działalności tych banków. W ramach pierwszego naboru wniosków dofinansowano 14 przedsięwzięć na łączną kwotę ponad 4 mln zł. W 2018 r. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przekazał kolejne 10 mln zł bankom żywności na lepsze przechowywanie i rozdzielanie żywności dla osób potrzebujących wsparcia.

Lata 2016–2018 to pierwsze lata funkcjonowania Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów, nowoczesnych zakładów gospodarki odpadami wybudowanych ze środków NFOŚiGW, zlokalizowanych między innymi w Kamieńsku, Sosnowcu, Tarnobrzegu, Tarnowie, Częstochowie oraz w Świdnicy.

W latach 2010–2016
zrealizowanych zostało
50 umów
udostępnienia
środków WFOŚiGW na
usuwanie odpadów
zawierających azbest

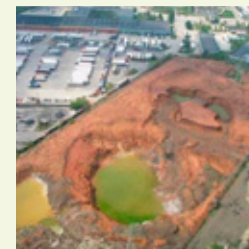
usunięto
386 165,98 Mg
odpadów azbestowych,
w ramach *Programu
Oczyszczania Kraju z Azbestu
na lata 2009–2032**

*stan na grudzień 2018 r.

Likwidacja osadników szlamów cynkowych niespełniających norm ekologicznych Huty Metali Nieżelaznych Szopienice SA w likwidacji oraz rekultywacja terenów po usuniętych odpadach

- Odpady w postaci szlamów cynkowych oraz postępującego zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchni ziemi były gromadzone od końca XIX w. w osadnikach i na gruntach, które dziś są w użytkowaniu wieczystym Huty Metali Nieżelaznych „Szopienice” w likwidacji. W 2002 r. podjęto decyzję o likwidacji Wydziału Cynku, a w 2008 r. rozpoczęto likwidację huty.
- **Beneficjent:** Huta Metali Nieżelaznych „Szopienice” SA Katowice
- **Koszty całkowite projektu:** 30 811 000 zł

- **Dofinansowanie:** 16 811 000 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** środki krajowe, Rekultywacja terenów zdegradowanych i likwidacja źródeł szczególnie negatywnego oddziaływania na środowisko
- **Zawarcie umowy:** 28.12.2012 r.
- **Realizacja projektu:** od 12.2012 r. do 07.2016 r.
- **Efektom realizacji projektu** były odzysk i unieszkodliwienie odpadów niebezpiecznych: 190 000,00 Mg, powierzchnia zrehabilitowanego gruntu: 7,10 ha.

Rys. 30. Katowice Szopienice, fot. Krzysztof Sidło

GEOLOGIA I GÓRNICtwo

Działania NFOŚiGW w zakresie geologii i górnictwa skupiały się głównie na poznaniu budowy geologicznej kraju i gospodarce zasobami złóż kopalni i wód podziemnych oraz zmniejszaniu uciążliwości wynikających z wydobycia kopalni.

- Prace rekultywacyjne i likwidacyjne na terenach zdegradowanych górnictwem siarki, finansowane przez NFOŚiGW w latach 1994–2016. Na finansowanie tych prac wydatkowano ze środków NFOŚiGW łączną kwotę 901,76 mln zł.
- Prace rekultywacyjne i likwidacyjne na terenach zdegradowanych górnictwem węgla kamiennego oraz przedsięwzięcie dotyczące zmiany systemu odwadniania Zakładu CZOK w rejonie „Saturn”, realizowane głównie przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń SA i finansowane przez NFOŚiGW w latach 2001–2018. Na finansowanie tych prac przyznano ze środków NFOŚiGW ok. 81 mln zł, z czego do grudnia 2018 r. wydatkowano ok. 65 mln zł.
- Prace zabezpieczające w Kopalni Soli Wieliczka SA oraz Kopalni Soli Bochnia Sp. z o.o., finansowanie przez NFOŚiGW od 1992 r. Na sfinansowanie tych prac w latach 1992–2016 przyznano kwotę ok. 210 mln zł, z czego wydatkowano do grudnia 2018 r. ok. 196 mln zł.
- Doposażanie Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego SA w urzędzenia i sprzęt ratowniczy, który stanowi o sile zastępów ratowniczych CSRG SA, finansowane przez NFOŚiGW od 2005 r. Kwota dofinansowania z NFOŚiGW ok. 28 mln zł.
- Finansowanie doposażenia jednostek powołanych do prowadzenia działań ratowniczych w górnictwie w aparaturę i sprzęt ratowniczy.
- Finansowanie przez NFOŚiGW od 1995 r. przedsięwzięć zwią-

zanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych, m.in. realizowanych przez Geotermię Podhalańską SA, Geotermię Uniejów Sp. z o.o. czy Geotermię Poddębice Sp. z o.o., a także przedsięwzięć zleczanych przez Ministra Środowiska m.in. dotyczących wykonania Atlasów zasobów geotermalnych różnych rejonów Polski. Na sfinansowanie tych prac wydatkowano w latach 1995–2015 ok. 115 mln zł, a w latach 2017–2019 przeznaczono na prace badawcze w geotermii już ponad 170 mln zł.

- Finansowanie przez NFOŚiGW od 2006 r. Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej SOPO – dwa etapy – na łączną kwotę 55,4 mln zł i trzeci w realizacji na kwotę ponad 44 mln zł.
- Finansowanie przez NFOŚiGW w latach 2012–2015 eksperymentalnych prac badawczych prowadzonych przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w ramach przedsięwzięcia: *Przedekspluatacyjne odmetanowanie pokładów węgla otworami powierzchniowymi – ocena zastosowania w warunkach złożowych i górniczych Górnośląskiego Zagłębia Węglowego wraz z odwierceniem otworu badawczego*, na kwotę 30,3 mln zł.
- Finansowanie zadań państwowej służby hydrogeologicznej, państwowej służby geologicznej i zadań Krajowego Administratora Podziemnych Składowisk Dwutlenku Węgla.

Dokonania i osiągnięcia

- Rekultywacja terenów pogórnicznych zdegradowanych górnictwem siarki – 3 421 ha. Rekultywacja, m.in. w kierunku wodnym, umożliwiła stworzenie warunków do rozwoju rekreacji i turystyki na tych terenach.
- Zabezpieczenie wyrobisk górniczych w kopalniach soli

Bochnia i Wieliczka w celu ochrony powierzchni ziemi oraz zasobów wód podziemnych i powierzchniowych przed negatywnymi skutkami zawału wyrobisk.

- Finansowanie badań środowiskowych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych oraz możliwościami pozyskiwania energii cieplnej suchych skał – od 2017 r. zawartych zostało 9 umów na wykonanie 9 odwiertów badawczych m.in.: z gminą Szaflary, gminą miejską Koło, miastem Sochaczew, gminą Łądek Zdrój, miastem Sieradz.

Aktualnie prowadzone programy

Krajowe:

- Program nr 2.3 *Geologia i górnictwo* (do końca 2018 r.), w tym:
 - Część 1) *Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalni i wód podziemnych*
 - Część 2) *Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalni*

Od 2019 roku i w latach następnych, Narodowy Fundusz będzie kontynuował realizację programu priorytetowego jako dwa odrębne programy: 2.4 *Poznanie budowy geologicznej kraju*, 2.5 *Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalni*.

KIERUNKI OCHRONY POWIERZCHNI ZIEMI

Narodowy Fundusz nadal będzie wspierał w szczególności przedsięwzięcia zapobiegające powstawaniu odpadów, mające na celu przygotowanie produktów do ponownego użycia, zadania związane z rozwojem sieci napraw zepsutego i wymiany niepotrzebnego sprzętu domowego w punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK), zadania dotyczące wdrażania i rozbudowy efektywnych systemów selektywnego zbierania odpadów, w szczególności PSZOK oraz dostosowanie systemów selektywnego zbierania odpadów w gminach do wymagań prawnych oraz technologicznych i organizacyjnych RIPOK, dotyczących rekultywacji składowisk odpadów oraz rekultywacji lub remediacji terenów zdegradowanych, w tym poprzemysłowych. W zakresie geologii w dalszym ciągu wsparciem będą objęte działania mające na celu badanie budowy geologicznej kraju ze szczególnym uwzględnieniem zadań państwowej służby geologicznej i Krajowego Administratora Podziemnych Składowisk Dwutlenku Węgla i badań środowiskowych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych oraz możliwościami pozyskiwania energii cieplnej skał suchych, natomiast w zakresie górnictwa przedsięwzięcia dotyczące m.in. rekultywacji gruntów na terenach zdegradowanych działalnością wydobywczą, wprowadzania technologii ograniczających emisję gazów cieplarnianych, powstawania odpadów pochodzących z wydobywania lub przeróbki surowców.

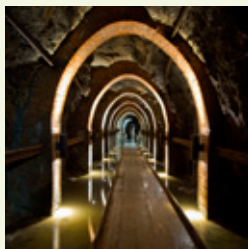

Rys. 31. Wieliczka Jezioro Wessel, fot. Rafał Stachurski

13 kwietnia 1992 r. miała miejsce najpoważniejsza w XX w. katastrofa wodna w Kopalni Soli Wieliczka – wyływ w poprzeczni Mina na poziomie IV. Groziło to zatopieniem kopalni, będącej na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz ogromnymi zniszczeniami w mieście, spowodowanymi gwałtownym osiadaniami terenu. NFOŚiGW po raz pierwszy wsparł wówczas finansowanie prac w tej kopalni. Ponadto środki z Narodowego Funduszu przyczyniły się do zabezpieczenia m.in. wyrobisk: komora Gołuchowskiego i Margielnik (które można było poznać dzięki filmowi „Seksmisja”), komór Michałowice i Jezioro Wessel (które były m.in. plenerami dla filmu „Okrągły tydzień”).

Eliminacje zagrożeń i szkodliwych emisji generowanych przez historyczne wyrobisko górnicze Głównej Kluczowej Sztolni Dziedzicznej w obrębie Miasta Zabrze – Etap I

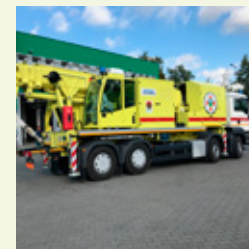
- Przedsięwzięcie ma na celu zabezpieczenie zabrańskiego odcinka najdłuższej sztolni odwadniającej w europejskim górnictwie węglowym. Sztolnia budowana była w latach 1799–1863 i miała 14 250 m długości, prowadziła od Zabrza do Chorzowa. Pełniła rolę kolektora drenującego i odwadniała wszystkie okoliczne kopalnie. Była wykorzystywana przez Kopalnię Królowa Luiza m.in. do spławiania węgla.
- **Beneficjent:** Miasto Zabrze
- **Koszty całkowite projektu:** 48 527 221,00 zł
- **Dofinansowanie:** 48 232 600,35 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program 2.4 Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalni
- **Zawarcie umowy:** 20.03.2015 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2014 r. do 12.2020 r.
- Celem realizacji projektu jest wyeliminowanie powstawania deformacji ciągłych i nieciągłych na powierzchni 163 000 m² nad wyrobiskami górnictwymi poprzez zabezpieczenie stateczności komór.

Rys. 32. Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu, Główna Kluczowa Sztolnia Dziedziczna (Sztolnia Królowa Luiza), fot. Łukasz Zawada

Zakup przewoźnego wyciągu ratowniczego

- Przewoźny wyciąg ratowniczy wykorzystywany jest do udzielania pomocy uwięzionym górnikom oraz usuwania awarii energomaszynowych występujących w szybach kopalnianych. Przy jego pomocy ratownicy górniczy dokonują inspekcji obmurzy szybów kopalnianych, nieposiadających urządzeń wyciągowych. W trakcie jednej z akcji ratowniczych, wyciąg odegrał szczególnie ważną rolę, gdyż dzięki niemu ewakuowano przez szyb wentylacyjny pięciu górników.
- **Beneficjent:** Centralna Stacja Ratownictwa SA
- **Koszty całkowite projektu:** 5 490 000,00 zł
- **Dofinansowanie:** 5 490 000,00 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** 4.3 Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalni
- **Zawarcie umowy:** 06.11.2013 r.
- **Realizacja projektu:** od 09.2014 r. do 10.2016 r.
- Efektem realizacji projektu jest podniesienie bezpieczeństwa w kopalniach, ponieważ zakupione urządzenie jest używane w akcjach ratowniczych związanych z awariami w szybach kopalń lub unieruchomieniem klatek wyciągów głównych, stanowi jedyny środek transportu do unieruchomionej klatki, służy do ewakuacji ludzi.

Rys. 33. CSRG SA, fot. Marek Rybicki

Zadania państwa wykonywane przez państwową służbę geologiczną w zakresie zagrożeń geologicznych realizowane od 2016 r.

- System Osłony Przeciwsuwiskowej (SOPO) jest projektem o znaczeniu ogólnopolskim realizowanym przez Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy. System ten jest platformą pozyskiwania i przetwarzania informacji o ruchach masowych ziemi. Jego podstawowym celem jest rozpoznanie i udokumentowanie osuwisk oraz terenów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi w Polsce, założenie i prowadzenie systemu monitoringu wgłębnego i powierzchniowego na 61 wybranych osuwiskach oraz określanie zagrożeń i podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie geozagrożeń. Obecnie realizowany jest trzeci etap projektu.
- **Beneficjent:** Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy
- **Koszty całkowite projektu:** 44 402 336 zł
- **Dofinansowanie:** 44 402 336 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program Priorytetowy Geologia i górnictwo Część 1) Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalni i wód podziemnych
- **Zawarcie umowy:** 23.12.2016 r.
- **Realizacja projektu:** od 04.2016 r. do 10.2023 r.
- Jest to obecnie jeden z najważniejszych projektów geologicznych, którego

- wyniki mają z jednej strony duży wpływ na gospodarkę i finanse państwa, a z drugiej na aspekty społeczno-ekonomiczne. Dotychczas zarejestrowano w projekcie ponad 65 000 osuwisk z czego ponad 60 000 w Karpatach (do 2018 r. inwentaryzacja objęła ponad 80% obszaru Karpat i kilkanaście powiatów pozakarpaccich). Przy czym osuwiska „istotne”, tzn. mające na swym obszarze elementy infrastruktury (zabudowa, drogi, linie przesyłowe) stanowią w Karpatach ok. 13% wszystkich zarejestrowanych. Znajduje się na nich ponad 23 tys. budynków mieszkalnych, ok. 20 tys. budynków gospodarczych, ponad 5000 odcinków dróg oraz budynki użyteczności publicznej, budynki sakralne i zabytkowe, obiekty hydrotechniczne i inne.
- Informacje na potrzeby projektu SOPO pozyskiwane są podczas terenowych prac kartograficznych z wykorzystaniem nowoczesnych metod pomiarowych (m.in. LIDAR, InSAR, GNSS), a udostępniane są poprzez ogólnodostępną aplikację SOPO (<http://osuwiska.pgi.gov.pl>). Zebrane w ten sposób dane stanowią punkt wyjścia do tworzenia map podatności osuwiskowej, a w dalszym etapie opracowania systemu prognozowania, którego celem jest redukcja ryzyka osuwiskowego w Polsce.

Rys. 34. Janowice, fot. Piotr Necieruk

INNOWACJE I EKSPERTYZY

Jedną z ważniejszych dat dotyczących rozwoju innowacyjnych rozwiązań dla środowiska to 28 września 2011 r., kiedy zawarto porozumienie między NFOŚiGW a NCBR. Na jego podstawie podjęto działania w celu stworzenia wspólnego programu, wspierającego rozwój innowacyjnych technologii proekologicznych poprzez współfinansowanie badań naukowych, prac rozwojowych i wdrożeniowych.

W 2012 r. NFOŚiGW zainicjował wewnętrzny projekt kluczowy pn.: „Badania naukowe, prace rozwojowe i wdrożeniowe w obszarze innowacyjnych technologii proekologicznych”, a pod koniec tego samego roku Zarząd NFOŚiGW zatwierdził program priorytetowy Gekon.

Pierwszy konkurs w ramach Programu Gekon – *Generator Koncepcji Ekologicznych* ogłoszono 23 stycznia 2013 r.

Przez ostatnie trzy lata zrealizowano 47 umów trójstronnych w ramach fazy badawczo-rozwojowej w programie. Natomiast 28 października 2015 r. Rada Nadzorcza NFOŚiGW zatwierdziła

nowy program wspierający rozwój innowacji *Sokół – wdrożenie innowacyjnych technologii środowiskowych*. Dotychczas przeprowadzono cztery nabory wniosków w programie Sokół i zawarto 20 umów o dofinansowanie prac rozwojowych oraz wdrożeniowych.

Aktualnie prowadzone programy

Krajowe

- Program 5.11 *Gekon – Generator Koncepcji Ekologicznych*.
- Program 5.12.1 *Wsparcie dla Innowacji sprzyjających zasobooszczędnej i niskoemisyjnej gospodarce Część 1) Sokół – wdrożenie innowacyjnych technologii środowiskowych*.
- 5.12.2 *Wsparcie dla Innowacji sprzyjających zasobooszczędnej i niskoemisyjnej gospodarce Część 2*. Popularyzacja technologii zweryfikowanych w ramach Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych ETV.
- 3.2 *SOWA – oświetlenie zewnętrzne*.

Narodowy Fundusz rozważa uruchomienie nowego programu na sfinansowanie prac badawczo-rozwojowych w obszarze wykorzystania grafenu.

PRACE NAUKOWO-BADAWCZE

Narodowy Fundusz pierwsze umowy dotyczące finansowania nauki zawierał w 1992 r., a od 1994 r. wyodrębnił w programach priorytetowych NFOŚiGW dziedzinę ekspertyz i prac naukowo-badawczych. W jej ramach finansowane były również zadania z funduszu PHARE i środków Ekologicznego Funduszu Partnerskiego PHARE (EFP PHARE) – zgodnie z umową, podpisaną z Ministrem Środowiska w sprawie przygotowania i realizacji przedsięwzięć w ramach V Programu Indykatoryjnego EFP PHARE.

Podstawowe zadania tej dziedziny obejmują realizację opracowań, raportów, ekspertyz, opinii, prac studialnych i naukowo-badawczych służących wspieraniu i wypełnianiu zobowiązań Ministra Środowiska, finansowane są także zobowiązania wynikające z ratyfikowanych lub podpisanych przez Polskę umów międzynarodowych w zakresie ochrony środowiska oraz członkostwa w organizacjach międzynarodowych i ich agendach, wspierane są też działania w systemie ocen oddziaływania na środowisko.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Opracowanie prototypu Mobilnego Kontenera Solarnego (MKS) Solar Networks – mobilny kontener fotowoltaiczny, który potrafi zaopatrzyć w prąd małą wioskę znajdującą się na terenie głuszy, bez dostępu do elektryczności

- **Beneficjent:** Solar Networks Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 396 000 zł
- **Dofinansowanie:** 240 000 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program 5.11.1 *Wsparcie dla innowacji sprzyjających zasobooszczędnej i niskoemisyjnej gospodarce Część 1) Sokół – wdrożenie innowacyjnych technologii środowiskowych*
- **Zawarcie umowy:** 2.10.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 10.2017 r. do 04.2018 r.
- **Efekt realizacji projektu jest wykonanie urządzenia, zasilającego jednostki osadnicze (i nie tylko) w energię elektryczną zarówno w dzień, jak i w nocy. Urządzenie posiada wbudowane akumulatory wykorzystujące energię słoneczną. Jest w pełni mobilne, co sprawia, że może być stosowane w trudnych lokalizacyjnie miejscach.**

Rys. 35. Leszno, fot. Solar Networks Sp. z o.o.

Obecnie obowiązujący program priorytetowy 5.1 *Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska Część 1) Ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych* powstał w 2015 r. i będzie realizowany do 2025 r. (wydatkowanie środków).

Przedstawiciele Narodowego Funduszu wzięli udział w pracach zespołu przygotowującego ustawę z dnia 10 stycznia 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z organizacją w Polsce sesji Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (tzw. „specustawa COP24”), która weszła w życie dnia 22 lutego 2018 r.

Aktualnie prowadzone programy

Krajowe

- Program 5.1 *Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska Część 1) Ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych*
- Program 5.2 *Zadania wskazane przez ustawodawcę Część 4) Organizacja Konferencji COP24*

COP24 • KATOWICE 2018

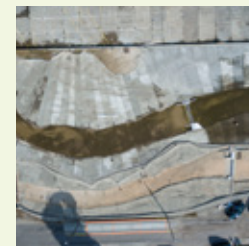
KONFERENCJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH
W SPRAWIE ZMIAN KLIMATU

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Analiza przystosowania rzeki Wisły na odcinku od Włocławka do ujścia do Zatoki Gdańskiej do kaskady dużej i małej – modelowanie

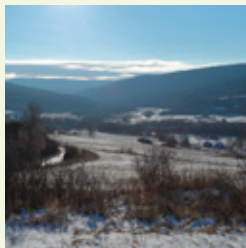
- Odcinek Wisły objęty zadaniem to część Dolnej Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki Gdańskiej, zlokalizowany jest na obszarze województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego – ponad 260 km. Realizacja zadania polega na opracowaniu koncepcji zabudowy stopniami wodnymi Dolnej Wisły na odcinku administrowanym przez RZGW w Gdańsku oraz wykonanie badań modelowych (fizycznych) pracy stopni wodnych o wysokim i niskim piętrzeniu.
- **Beneficjent:** Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
- **Koszty całkowite projektu:** 3 960 600 zł
- **Dofinansowanie:** 3 960 600 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** środki z funduszu podstawowego w ramach programu priorytetowego 5.1 *Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska Część 1) Ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych*
- **Zawarcie umowy:** 12.10.2016 r.

- **Realizacja projektu:** od 08.2016 r. do 11.2018 r.
- **Celem przedsięwzięcia** było opracowanie koncepcji uzyskania na tym odcinku Wisły drogi wodnej międzynarodowej minimum o IV klasie. Opracowane dokumenty skorelowane będą m.in. ze Strategią rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2014–2020 z perspektywą do roku 2030. Koncepcja będzie uwzględniała także:
 - realizację ochrony przeciwpowodziowej;
 - zapewnienie drożności jako drogi żeglownej (wraz z przepłynięciem na zbiornik we Włocławku);
 - analizę aspektów efektywności ekonomiczno-finansowej, uwarunkowań pod kątem Ramowej Dyrektywy Wodnej, proponowanych rozwiązań środowiskowych;
 - inne aspekty wykorzystania stopni wodnych;
 - sposób realizacji proponowanych rozwiązań w odniesieniu do uwarunkowań instytucjonalnych, ekonomiczno-finansowych, środowiskowych, czasowych.

Rys. 36. Plac przy ul. Płockiej 169, 87-800 Włocławek, fot. Wojciech Balczewski, PG Wodne Wody Polskie RZGW w Gdańsku

Uzupełnienie oraz aktualizacja według obowiązujących aktów prawnych raportu o oddziaływaniu na środowisko zbiornika wodnego Kąty-Myscowa na rzece Wisłocie na terenie gmin Krempnia oraz Nowy Żmigród, zawierającego wariantowe rozwiązania realizacyjne przedsięwzięcia

Rys. 37. Widok ze zbocza w stronę cofki planowanego zbiornika, fot. Wojciech Stawiński, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie

- Uzyskanie raportu o oddziaływaniu na środowisko zbiornika jest konieczne do przeprowadzenia dalszych procedur, mających na celu uzyskanie decyzji środowiskowej, a w dalszej kolejności – zlecenie projektów budowlanych i uzyskanie pozwoleń na budowę zbiornika Kąty-Myscowa.
- **Beneficjent:** Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie
- **Koszty całkowite projektu:** 1 795 800 zł
- **Dofinansowanie:** 1 795 800 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program priorytetowy 5.1 Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska Część 1) Ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych
- **Zawarcie umowy:** 28.09.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 03.2017 r. do 03.2020 r.
- Raport umożliwi określenie rodzaju, zasięgu i natężenia szkodliwych oddziaływań przedsięwzięcia na otoczenie i ewentualnych skutków tych oddziaływań. Realizacja projektu wpłynie na powiększenie dyspozycyjnych zasobów wodnych Wisłoki dla zaspokojenia potrzeb wodnych Jasła oraz obszaru pomiędzy Nowym Żmigrodem a Jasłem, zapewnieni ochronę przeciwpowodziową w zlewni górnej Wisły.

Prowadzenie Krajowego Systemu Informacji o Pożarach Lasów w latach 2017–2019

Rys. 38. Mapa pożarów lasów, Ministerstwo Środowiska

- Celem projektu jest zapewnienie dalszego funkcjonowania Krajowego Systemu Informacji o Pożarach Lasów, utworzonego w 2006 r. w Instytucie Badawczym Leśnictwa na zamówienie Ministra Środowiska ze środków NFOŚiGW. W bazie tej gromadzone są informacje dotyczące pożarów w lasach wszystkich form własności (państwowych, parków narodowych, lasów prywatnych, gminnych oraz będących przedmiotem własności innych podmiotów) oraz pożarów innych powierzchni naturalnych.
- **Beneficjent:** Ministerstwo Środowiska
- **Koszty całkowite projektu:** 299 800 zł
- **Dofinansowanie:** 299 800 zł
- **Forma:** przekazanie środków (rezerwa nr 59)
- **Źródło:** Program priorytetowy 5.1 Wsparcie Ministra Środowiska w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska Część 1) Ekspertyzy, opracowania, realizacja zobowiązań międzynarodowych
- **Zawarcie umowy:** 10.11.2016 r.
- **Realizacja projektu:** od 01.2017 r. do 11.2020 r.
- System umożliwi szybkie i wiarygodne generowanie jednorodnych informacji o pożarach oraz przygotowanie corocznych raportów o pożarach lasów na potrzeby Ministerstwa Środowiska, Głównego Urzędu Statystycznego i Komisji Europejskiej. Baza danych dostępna jest na stronie internetowej Instytutu Badawczego Leśnictwa. Dostępność tych informacji ułatwia opracowywanie i pozyskiwanie danych niezbędnych do ustalania potencjalnego zagrożenia pożarowego lasów (również niepaństwowych), gdzie obserwuje się stały trend wzrastającej liczby pożarów.

OCHRONA PRZYRODY

Ochrona różnorodności biologicznej i przyrody, to szereg działań, na które składają się: ochrona gatunków, ekosystemów, krajobrazów i zabytków, a w szczególności, od 1989 r., ciągła współpraca i wsparcie dla polskich parków narodowych.

W 2007 r. rozszerzono działania o objęcie dofinansowaniem projektów Lasów Państwowych w zakresie przebudowy drzewostanów z potencjalnymi siedliskami leśnymi w wyniku notyfikacji pomocy publicznej. A od 2008 r. objęto dofinansowaniem projekty Parków Narodowych w zakresie kompleksowej termomodernizacji i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Wśród najważniejszych obecnie prowadzonych działań znalazły się:

- przyjęcie do eksploatacji wybudowanego Ośrodka Pokazowego Żubrów w Białowieckim Parku Narodowym,

- rewitalizacja zabytkowego ogrodu w otoczeniu Pałacu Myślewickiego w Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie,
- ograniczenie antropopresji wynikającej z rozwoju turystyki na obszarze Błędnych Skał poprzez budowę i modernizację małej infrastruktury turystycznej w Parku Narodowym Gór Stołowych – szlak powrotny.

Aktualnie prowadzone programy

Krajowe

- 4.1 Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej.
- W.4.3 Ochrona obszarów cennych przyrodniczo Część 3) wsparcie działań Białowieckiego Parku Narodowego ze środków przekazanych przez EkoFundusz.
- W.4.5/ W.4.6 Współfinansowanie V osi priorytetowej POIiŚ

– ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych. Część 1) i Część 2).

Zagraniczne

– POIiŚ 2014–2020 2.4. Ochrona Przyrody i Edukacja Ekologiczna.

Celem programu jest zaprowadzenie na terenie parków narodowych wzorcowej gospodarki zasobami środowiska przez ograniczenie emisji substancji szkodliwych i zanieczyszczeń z obiektów budowlanych w parkach narodowych poprzez termomodernizację, likwidację nieefektywnych źródeł ciepła, zastosowanie odnawialnych źródeł energii, zastosowanie energooszczędnego oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego, właściwą gospodarkę wodno-ściekową, w tym wodami opadowymi, racjonalizację systemu gospodarowania odpadami, usuwanie odpadów niebezpiecznych i wyrobów zawierających azbest oraz dzikich wysypisk z obszaru parku narodowego.

Promowane będą rozwiązania kompleksowo redukujące obciążenia środowiskowe w ramach obiektu budowlanego do wartości normatywnych, w zgodzie z najlepszą dostępną wiedzą i praktyką. W rezultacie powinny powstać lub zostać zmoder-

nizowane obiekty będące wzorem do naśladowania i pełniące równocześnie rolę edukacyjną dla sposobów rozwiązywania problemów środowiskowych.

Wyjątkowe projekty

- NFOŚiGW poprzez wsparcie finansowe uczestniczy w restytucji jesiotra bałtyckiego (ostronosego), ryby którą ostatni raz odłowiono w Polsce w latach 60-tych XX w.
- Projekt *Ochrona przyrody i ograniczenie antropopresji wynikającej z rozwoju turystyki na obszarze Błędnych Skał poprzez budowę i modernizację małej infrastruktury turystycznej w Parku Narodowym Gór Stołowych* został finalistą konkursu „Modernizacja 2014 roku”.
- Schronisko PTTK w Dolinie Pięciu Stawów Polskich zostało zmodernizowane w zakresie termomodernizacji budynku, biologicznej oczyszczalni ścieków i budowy małej elektrowni wodnej MEW o mocy 80 kW.

Priorytetem na przyszłość jest kontynuacja programu 4.1 Część 3) *Ograniczenie szkodliwych emisji zanieczyszczeń w parkach narodowych*.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

Modernizacja Rezerwatu Pokazowego Żubrow – budowa pawilonu edukacyjnego

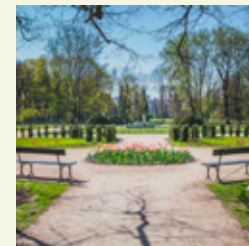
- Powstał budynek do obsługi ruchu turystycznego i edukacyjnego w Białowieskim Parku Narodowym. Zbudowano go w technologii budynku pasywnego z szerokim wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii
- **Beneficjent:** Białowieski Park Narodowy
- **Koszty całkowite projektu:** 12 806 995,50 zł
- **Dofinansowanie:** 12 806 995,50 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program 4.3 Ochrona obszarów cennych przyrodniczo Część 3) Wsparcie działań Białowieskiego Parku Narodowego ze środków przekazanych przez EkoFundusz; 6.1 Ochrona Przyrody i Krajobrazu
- **Zawarcie umowy:** 31.12.2014 r.
- **Realizacja projektu:** od 01 2015 r. do 12.2018 r.
- Celem realizacji projektu było podniesienie poziomu obsługi ruchu turystycznego. W budynku zlokalizowane jest kino i wystawy realizujące program edukacyjny o żubrze i Białowieskim Parku Narodowym. To przykład nowoczesnego budownictwa o niskiej emisyjności, wykorzystującego źródła energii odnawialnej (pompy ciepła, kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne, gruntowy wymiennik powietrza, instalacja klimatyzacyjna).

Rys. 39. Rezerwat pokazowy żubrow, fot. Białowieski Park Narodowy

Rewitalizacja zabytkowego ogrodu w otoczeniu Pałacu Myślewickiego w Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie

- Przedsięwzięcie ma na celu przywrócenie walorów przyrodniczych zabytkowemu wnętrzu ogrodowemu, jakim jest ogród otaczający Pałac Myślewicki. Projekt rewitalizacji dróg i zieleni zabytkowego ogrodu ma na celu uporządkowanie tego terenu oraz wyeksponowanie okazałych i cennych drzew poprzez wprowadzenie układu klombowego i wzbogacenie istniejącej roślinności o nowe nasadzenia.
- **Beneficjent:** Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie
- **Koszty całkowite projektu:** 1 625 647 zł
- **Dofinansowanie:** 1 463 082 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program 6.1 Ochrona przyrody i krajobrazu
- **Zawarcie umowy:** 08.03.2013 r.
- **Realizacja projektu:** od 03 2013 r. do 11.2014 r.
- Celem realizacji projektu było przywrócenie walorów przyrodniczych zabytkowemu wnętrzu ogrodowemu Pałacu Myślewickiego. Jest to miejsce szczególnie reprezentacyjne, odbywają się tu liczne spotkania przedstawicieli placówek dyplomatycznych z przedstawicielami polskiego rządu.

Rys. 40. Zabytkowy ogród, fot. Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie

EDUKACJA EKOLOGICZNA

W 1994 r. w strukturze NFOŚiGW wydzielono samodzielną komórkę organizacyjną, zajmującą się działaniami z zakresu edukacji ekologicznej. Nastąpił rozwój prac związanych z dofinansowywaniem projektów z tej dziedziny. Wzrosła też liczba dofinansowywanych projektów.

W 1995 r. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej podpisały porozumienie o współpracy w zakresie edukacji ekologicznej. Głównym punktem porozumienia był zapis dotyczący rozpoczęcia prac nad przygotowaniem *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. W czerwcu 1995 r. obydwie ministerstwa, przy wsparciu NFOŚiGW oraz brytyjskiego Environmental Know How Fund, zorganizowały w Miedzeszynie konferencję, w trakcie której powołano społeczny zespół redakcyjny. Jego zadaniem było opracowanie wstępnego tekstu strategii. W 1997 r. dokument został zaakceptowany przez Ministrów Ochrony Środowiska zasobów Naturalnych i Leśnictwa oraz Edukacji Narodowej, a w 1998 r. był on przedmiotem obrad Sejmowej i Senackiej Komisji Ochrony Środowiska, które go zaakceptowały. W 2001 r. ukazało się pierwsze wydanie *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej* „Przez edukację do zrównoważonego rozwoju”.

W 2006 r. przeprowadzono pierwsze z serii szkolenia NFOŚiGW dla wnioskodawców, ubiegających się o dofinansowanie przedsięwzięć z dziedziny edukacji ekologicznej, a w 2009 r. wprowadzono system zarządzania poprzez programy priorytetowe. Rozbudowany system dofinansowywania działań edukacyjnych,

został zmodyfikowany i ujęty w ramy programu priorytetowego *Edukacja ekologiczna*. W kolejnym roku ogłoszono pierwsze, sprofilowane nabory wniosków, z określeniem tematyki i rodzajów działań edukacyjnych, które miały być dostosowane do aktualnych, zdiagnozowanych potrzeb w tym zakresie (od 2011 r. na podstawie szczegółowych badań świadomości ekologicznej mieszkańców Polski). Kontynuacja badań w późniejszych latach, pozwoliła na śledzenie zmian, zachodzących w tym zakresie. Wyniki wykorzystano do opracowania *Strategii Edukacji Ekologicznej NFOŚiGW* na kolejne okresy oraz do modyfikacji programów wspierających działania edukacyjne, dofinansowane ze środków NFOŚiGW, oceny ich efektywności oraz opracowywania kierunków przyszłych działań, w tym warunków kolejnych naborów wniosków.

W 2013 r. Zarząd i Rada Nadzorcza NFOŚiGW zatwierdziły *Strategię Edukacji Ekologicznej NFOŚiGW* na lata 2013–2016 z perspektywą do 2020 r. Nastąpiło zwiększenie roli edukacji ekologicznej jako działania horyzontalnego, wspierającego działania inwestycyjne, realizowane z udziałem środków NFOŚiGW.

Po roku 2000 nastąpiło wydłużenie okresu realizacji projektów edukacyjnych z jednego roku do kilku lat, przy jednoczesnym zwiększeniu ich zasięgu. Na przestrzeni lat nastąpiło też zwiększenie kosztów realizacji poszczególnych projektów oraz kilkukrotne zwiększenie nakładów na działania z zakresu edukacji ekologicznej.

OSIĄGNIĘTE EFEKTY

efekty rzeczowe

ponad **100** przedsięwzięć edukacyjnych

ponad **300** ogólnopolskich kampanii i programów edukacyjnych

budowa, rozbudowa, remont, doposażenie ponad **70** ośrodków edukacyjnych

ponad **300** filmów i programów telewizyjnych, w tym idea placement

ponad **150** programów radiowych

ponad **100** tytułów czasopism o łącznym nakładzie ponad **2 mln** egz.

ponad **300** wystaw i ekspozycji

ponad **1700** imprez, festiwali tematycznych, olimpiad i konkursów

kilkanaście edycji studiów podyplomowych

ponad **20 000** szkoleń, konferencji, seminariów i warsztatów

ponad **350** pomocy dydaktycznych

ponad **3200** rodzajów wydawnictw w łącznym nakł. ponad **6,5 mln** egz.

kilkaset stron internetowych

ponad **200** działań w internecie i mediach społ., w tym aplikacje mobilnych

ponad **580** inicjatyw lokalnych

efekty ekologiczne

ponad **580** lokalnych, ekologicznych inicjatyw obywatelskich na terenie całego kraju

wzmacnianie działań społeczności lokalnych dla zrównoważonego rozwoju

ok. **100** zrealizowanych lokalnych inicjatyw obywatelskich

Na początku funkcjonowania programu efekty ekologiczne w postaci podniesienia poziomu świadomości ekologicznej, wynikającego z realizowanych z udziałem środków NFOŚiGW przedsięwzięć były wartością niemierzalną. Następnie wprowadzono wskaźnik efektu ekologicznego w postaci liczby osób biorących udział w działaniach edukacyjnych, realizowanych z udziałem środków NFOŚiGW. W latach 2010–2012 działaniami tymi objęto ponad **22 mln osób** (średnio ponad 7 mln osób rocznie). Od 2013 r. zaczął obowiązywać nowy wskaźnik w postaci zasięgu zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych (rozumiany jako liczba kontaktów z działaniami edukacyjnymi). W latach 2013–2018 wskaźnik ten osiągnął wartość ponad **800 mln** osób, co oznacza, że średnio każdy mieszkaniec Polski ponad 20-krotnie zetknął się z działaniami edukacyjnymi, dofinansowanymi ze środków NFOŚiGW.

DOKONANIA I OSIĄGNIĘCIA

Baza edukacyjna służąca edukacji ekologicznej

NFOŚiGW był jednym z głównych partnerów, mających wpływ na rozbudowę i wyposażenie bazy edukacyjnej (ośrodków, ścieżek i innych obiektów służących edukacji ekologicznej) w polskich parkach narodowych, ośrodkach o szczególnym znaczeniu w skali kraju (np. Fokarium, czy Dom Morświna w Stacji Morskiej Uniwersytetu Gdańskiego na Helu, Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności Biolo-

gicznej PAN Warszawa), regionalnych centrach edukacji ekologicznej, w tym tzw. „zielonych szkołach” i ośrodkach edukacyjnych w Leśnych Kompleksach Promocyjnych. Narodowy Fundusz dofinansował też doposażenie Jezowozu, przy pomocy którego realizowany był program mobilnej edukacji ekologicznej dla uczniów i nauczycieli.

Filmy, cykliczne programy telewizyjne i radiowe

NFOŚiGW dofinansował szereg filmów, nagrodzonych na międzynarodowych festiwalach, emitowanych na ogólnopolskiej antenie, na czele z filmoteką parków narodowych (23 filmy). Wsparł też m.in.: cykl filmów „Bliżej Europy”, omawiających problemy środowiska w aspekcie planowanej integracji z Unią Europejską; „Zielona Polska”, omawiających wszystkie aspekty ochrony środowiska na terenach wiejskich, cykliczny program „Spacery z dziadkiem” – adresowany do osób prowadzących edukację ekologiczną na poziomie szkół podstawowych oraz

do dzieci i młodzieży; odcinkowy film dokumentalny „Życie Bałtyku” – o zasobach biologicznych i stanie środowiska Bałtyku, nagradzany na międzynarodowych festiwalach film przyrodniczy „Dziobem i pazurem”; cykl filmów „Dzika Polska”; 3-odcinkowy film „Wiśła od źródeł do ujścia”, seria programów „Załoga Eko”, cykl filmów skierowanych do najmłodszych „Przygody Pogodziaków” i „Jak Kaktus i Mały ratują świat cały” oraz niezwykle ciekawy, bardzo aktualny wobec obserwowanych zmian klimatu film „Mały alczyk, wielka sprawa”.

Pomoce dydaktyczne

Dofinansowywane ze środków NFOŚiGW pomoce dydaktyczne były często wprowadzane do oficjalnego wykazu dla szkół, m. in.: wielokrotnie wznawiane przez LOP plansze „Rośliny chronione w Polsce” i „Zwierzęta chronione w Polsce”, „Czym skorupka za młodu nasiąknie (...)” – pomoc dydaktyczna dla uczniów klas I – III, opracowana przez pracowników Gorceńskiego Parku Narodowego, „Elektroniczny atlas

środowiska Polski”, pakiet edukacyjny „Woda”, mapa ścienna „Natura 2000 i inne formy ochrony przyrody”, wznawiany wielokrotnie przez Bieszczadzki Park Narodowy klucz do oznaczania roślin, przeznaczony do pracy w terenie, pomoc dydaktyczna „Młody hydrolog”, publikowane na stronie PAP „Filmowe lekcje przyrody”, czy unikalny w skali światowej „Atlas do przyrody dla osób niewidomych i słabowidzących”.

Szkolenia, warsztaty

Szkolenia animatorów edukacji ekologicznej to ważne działania, dofinansowywane na przestrzeni lat przez NFOŚiGW. Na uwagę zasługują m.in.: „Szkolenie kaskadowe animatorów – funkcjonariuszy Straży Granicznej w zakresie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych”, „Szkolenia specjalistów, animatorów edukacji ekologicznej w środowisku małych i średnich przedsiębiorstw rzemieślniczych”, „Zielony Pakiet” – kompleksowy zestaw materiałów dydaktycznych dotyczących wszystkich aspektów ochrony środowiska, połączony z serią szkoleń, wprowadzających ten pakiet do szkół (projekt ten został uznany za wzorcowe rozwiązanie do realizacji na terenie państw w regionie Europy Środkowej i Wschodniej), „Eko – mediator – promotorem

zrównoważonego rozwoju” – kompleksowy program szkoleniowy dla negocjatorów i mediatorów w dziedzinie ochrony środowiska, „Wspieranie kwalifikacji zawodowych w zakresie stosowania ekologicznych i efektywnych rozwiązań elektroenergetycznych w budownictwie”, „Domy niskoenergetyczne przyszłością budownictwa – ogólnopolskie szkolenia dla liderów regionalnych”, szkolenia „Metody projektowania budynków energooszczędnych i niemal zeroenergetycznych”, „Cykl seminariów w zakresie sposobów wdrażania nowego systemu gospodarki odpadami komunalnymi”, „Świadomi dla czystego powietrza – szkolenia z zakresu przeciwdziałania niskiej emisji”, itp.

Kampanie i programy aktywnej edukacji

Narodowy Fundusz wspierał finansowo również wiele ciekawych kampanii i programów edukacyjnych. Były wśród nich kilkuletnie edycje Programu Czystszej Produkcji w Polsce, międzynarodowego programu GLOBE (Global Learning and Observation to Benefit the Environment) – angażującego uczniów w obserwacje dotyczące wszystkich elementów środowiska, polsko-amerykańskiego programu „Kraąg” – budowa społeczeństwa obywatelskiego i sieci współpracy na rzecz środowiska:

- kampanie i programy związane z ochroną wód i właściwym gospodarowaniem zasobami wodnymi, m. in.: „Czysta Wisła i Rzeki Przymorza”, „Błękitny kciuk – sposób na mądre gospodarowanie zasobami wody pitnej”, „Generalna i Narodowa Koordynacja Programu The Baltic Sea Project”, „Zaadoptuj rzekę”, kampania „Wisła XXI”, ogólnopolska kampania „Woda to życie” i wiele innych;
- kampanie i programy edukacyjne dotyczące klimatu, racjonalnego gospodarowania energią, OZE i energooszczędnego budownictwa, m. in.: „Apetyt na klimat” – program, w ramach którego zawarte zostało Porozumienie Burmistrzów z terenu całej Polski, „Szkoła ucząca racjonalnego gospodarowania energią”, programy edukacyjne „Oszczędny dom”, „Energetyka przyjazna środowisku wykorzystywana w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej”, kampania informacyjno-edukacyjna „Energooszczędne biuro”, itp.;
- kampanie edukacyjno-informacyjne dotyczące ochrony powietrza i niskiej emisji, m. in.: „Ogólnopolska kampania: Listy dla Ziemi – Czyste Powietrze, Zdrowy Człowiek”, „Ogólnopolska kampania podnosząca świadomość społeczeństwa nt. wpływu nieodpowiedniej jakości powietrza na zdrowie ludzi oraz stan środowiska »Czyste Powietrze«”, program edukacyjny „Zadbaj o klimat. Zadbaj

o niskoemisyjny rozwój Polski”, „Dziękuję nie truję! Ogólnopolska akcja informacyjno – edukacyjna w zakresie ograniczenia problemu niskiej emisji”, itp.;

- programy i kampanie dotyczące gospodarki odpadami, m. in.: realizowana przez wiele lat akcja „Sprzątanie Świata”, która przerodziła się w latach późniejszych w program edukacyjny, kampania „Nie bądź jednorazowy”, kampania „Nie marnuj żywności – myśl ekologicznie”, program „Mówimy NIE bezmyślnym zakupom – budujemy społeczeństwo recyklingu”, „Akademia Odpadowa”;
- programy i kampanie dotyczące ochrony przyrody, w tym sieci Natura 2000, np. „Kampania na rzecz ograniczenia nielegalnego handlu gatunkami zagrożonymi wyginięciem”, „Natura 2000 motorem zrównoważonego rozwoju – dialog społeczny dot. gospodarowania na obszarach Natura 2000”, „Rok 2010 – Światowy Rok Różnorodności Biologicznej ONZ” – kompleksowy program realizujący międzynarodowe zobowiązania Polski, „Szerokie wody NATURY 2000”, itp.;
- działania służące budowaniu sieci współpracy Młodzieżowa kampania działań ekologicznych, m. in.: program Ekozespołów – działania angażujące szkoły i gospodarstwa domowe w działania na rzecz ochrony środowiska (kompleksowa edukacja „u źródła”), „Plan Globalnego Działania na rzecz Ziemi – młodzieżowa kampania ekologicznego stylu życia „Razem chrońmy Ziemię”, program „Szkoły dla Ekorozwoju – Centra Aktywności Ekologicznej – program wspierający tworzenie i rozwój lokalnych centrów edukacji ekologicznej”, stanowiących jednocześnie lokalne ośrodki aktywności społecznej, program „Dialog, kompromis, partycypacja – edukacja w szkole na rzecz zrównoważonego rozwoju gmin”, itp.

Szkoły wyższe

W latach 90. XX w. NFOŚiGW wspierał realizację programów edukacyjnych w szkołach wyższych, kształcących specjalistów w dziedzinie ochrony środowiska, w tym w zakresie prawa Unii Europejskiej i jego wdrażania. Największe realizacje dotyczą międzywydziałowych studiów ochrony środowiska – Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, a także Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademia Rolnicza w Krakowie, Wyższa Szkoła Morska w Szczecinie, Politechnika Krakowska, Politechnika Śląska, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Śląski, Politechnika Warszawska, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Politechnika Białostocka, Politechnika Lubelska, Uniwersytet im. M. Kopernika w Toruniu, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Rozwoju Regionalnego w Falentach oraz Politechnika Częstochowska.

Początek XXI wieku przyniósł nowe źródła finansowania edukacji ekologicznej, obsługiwane przez NFOŚiGW. Były to środki Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego EOG, jak i POIiŚ 2007–2013 oraz Instrumentu Finansowego LIFE +. Przeznaczone były głównie na edukację dotyczącą szeroko pojętej ochrony przyrody, w tym ochrony różnorodności biologicznej oraz sieci obszaru Natura 2000.

Poważnym zastrzykiem finansowym są środki wyasygnowane w ramach II osi POIiŚ 2014–2020. Projekty edukacyjne, dotyczą głównie rozwoju bazy służącej działaniom edukacyjnym w parkach narodowych, jak też dofinansowaniu działań „miękkich”, dotyczących ochrony różnorodności biologicznej oraz edukacji mieszkańców obszarów ochronionych.

Konkursy, imprezy upowszechniające wiedzę ekologiczną

Przez wiele lat Narodowy Fundusz dofinansowywał olimpiady – Biologiczną, Młodych Producentów Rolnych, Młodych Wynalazców i Racjonalizatorów, konkursy „Lider Polskiej Ekologii”, „O Puchar Recyklingu”, organizowane przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, konkursy „Dbam

o piękno mojego domu – Ziemi” oraz przedsięwzięcia upowszechniające wiedzę ekologiczną – Światowe Dni Ochrony Środowiska, obchody Dni Ziemi, Ogólnopolskie Ekologiczne Festiwale Piosenki Ekologicznej i Wierszy dla Dzieci, Festiwale Filmów Ekologicznych i Przyrodniczych.

Nagrody

- 2014 r. – Ogólnopolski i Międzynarodowy Festiwal Filmów Ekologicznych im. Macieja Łukowskiego „Ekofilm” w Nowogardzie – Wyróżnienie filmu „Mały Alczyk, wielka sprawa” w kategorii: Ekofilm za „dbałość o szczegóły w ekstremalnie trudnych warunkach Arktyki”.
- 2015 r. Międzynarodowy Festiwal Filmów Przyrodniczych im. Włodzimierza Puchalskiego w Łodzi – Nagroda dla filmu „Mały Alczyk, wielka sprawa, za „przedstawienie bohatera, który staje się wielki, dzięki swojej sile przetrwania, jakiej człowiek mógłby mu pozazdrościć”.

NAUKA

Narodowy Fundusz dofinansował też wiele edycji studiów podyplomowych, realizowanych m. in.: przez Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wyższą Szkołę Bankową w Poznaniu, Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, czy Wyższą Szkołę Kultury Medialnej w Toruniu.

W 2003 r., z inicjatywy NFOŚiGW, uruchomiono nowy program pn. *Wsparcie działalności pozarządowych organizacji ekologicznych*, w ramach którego wsparto rozwój 63 organizacji. Ostatnie umowy realizowane w ramach tego programu zakończone zostały w 2013 r. W czasie kilkuletniego okresu funkcjonowania w ramach programu dofinansowano realizację 152 projektów. Łączna kwota udzielonego wsparcia wyniosła ponad 7,6 mln zł.

ZDROWIE

Od połowy lat dziewięćdziesiątych XX w. do początku lat dwudziestych NFOŚiGW wspierał profilaktykę zdrowotną dzieci i młodzieży z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska (głównie z regionu Górnego Śląska i Zagłębia Miedziowego). W ramach tego działania dofinansowywano też wyjazdy dzieci z terenów objętych kłęskami żywiołowymi.

INFORMACJA

Niemalże od początku swego istnienia Narodowy Fundusz dofinansowuje wydawnictwa prasowe, w całości poświęcone ochronie środowiska, tj. „Przyroda Polska”, „Aura”, „Salamandra”, „Eko i My”, „Gospodarka Wodna”. Wspierane wcześniej przez NFOŚiGW liczne wydawnictwa, jak chociażby „Czerwona Księga Roślin”, czy „Czerwona Księga Zwierząt”, „Awifauna Polski”, albumy dotyczące polskich parków narodowych itp. mogą być aktualnie dofinansowywane jako element kompleksowych działań edukacyjnych.

PLANY I OSIĄGNIĘCIA

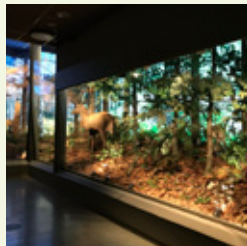
Na najbliższe lata planowana jest kontynuacja dofinansowywania działań z zakresu edukacji ekologicznej ze środków krajowych, w dostosowaniu do aktualnych problemów i potrzeb w tym zakresie (modyfikacja programu *Edukacja ekologiczna* – dostosowanie jej do nowych warunków demograficznych, społecznych, ekonomicznych i technologicznych). Główne kierunki działania to następujące obszary tematyczne:

- ochrona wód i właściwe gospodarowanie wodą;
- ochrona atmosfery i klimatu;

- racjonalne gospodarowanie zasobami (w tym: energetycznymi i przyrodniczymi);
 - gospodarka o obiegu zamkniętym;
 - bezpieczeństwo ekologiczne;
 - gospodarka odpadami;
 - racjonalne zagospodarowanie terenów zurbanizowanych;
 - racjonalne gospodarowanie na terenach chronionych;
 - bezpieczeństwo ekologiczne.
- Nadrzędny cel to nieustanne podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa w sposób systemowy.

Modernizacja Centrum Edukacji Przyrodniczej Tatrzańskiego Parku Narodowego, projekt zrealizowany w ramach POIiŚ 2014–2020

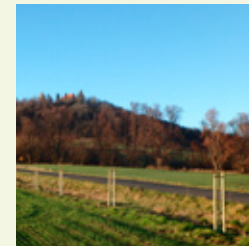
- Celem projektu była przebudowa Centrum Edukacji Przyrodniczej Tatrzańskiego Parku Narodowego. Park odwiedzany jest co roku przez prawie 3 mln osób. CEP jest miejscem, które choć w małej części pozwala skanalizować ruch w parku i co ważniejsze, odwiedzający ekspozycję otrzymują pakiet informacji, pozwalający na świadome poruszanie się po parku, ostrzeżenie przed zagrożeniami, informacje o bogactwie tatrzańskiej przyrody oraz wskazówki, jak tę przyrodę chronić, będąc na szlaku. Przebudowa centrum była konieczna ze względu na brak dostosowania budynku z 1979 r. do współczesnych wymagań.
- **Beneficjent:** Tatrzański Park Narodowy
- **Wartość wydatków ogółem:** 12 004 899,71 zł
- **Dofinansowanie:** 7 765 597,72 zł
- **Źródło:** POIiŚ 2014-2020 działanie 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna
- **Data podpisania umowy:** 14.11.2016 r.
- **Termin realizacji:** od 03.2016 r. do 03.2018 r.
- Głównym celem realizacji projektu jest edukacja przyrodnicza społeczeństwa, poprzez przekazywanie wiedzy na temat ochrony najcenniejszych przyrodniczo miejsc w Polsce, kształtowanie wśród odwiedzających postawy współodpowiedzialności za park, poprawa bezpieczeństwa w Tatrach poprzez popularyzację modelu bezpiecznej i świadomej turystyki oraz uwrażliwianie na piękno i potrzeby tatrzańskiej przyrody.

Rys. 41. Centrum Edukacji Przyrodniczej ul. Chałubińskiego 42 Zakopane, fot. Tatrzański Park Narodowy

Zadrzewienia śródpolne dla ochrony bioróżnorodności i klimatu

- Dofinansowanie NFOŚiGW pozwoliło Fundacji Ekologicznej „Zielona Akcja” na przeprowadzenie działań skierowanych do różnych grup mieszkańców wsi (rolników, samorządów, organizacji wiejskich), dzięki czemu udało się wykształcić w odbiorcach przekonanie, że zadrzewienia śródpolne mają ogromne znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej oraz wpływają na łagodzenie skutków zmian klimatycznych.
- **Beneficjent:** Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”
- **Koszt całkowity przedsięwzięcia:** 558 721,05 zł
- **Dofinansowanie:** 502 221,05 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** Program priorytetowy Edukacja ekologiczna – środki krajowe
- **Zawarcie umowy:** 16.12.2015 r.
- **Realizacja przedsięwzięcia:** od 01.2016 r. do 05.2018 r.
- Efektem realizacji projektu są materiały edukacyjne, artykuły w prasie rolniczej, podniesienie kwalifikacji edukatorów oraz warsztaty ekologiczne dla mieszkańców wsi, mobilizowanie do działania, utrzymanie wartościowych siedlisk, wykonywanie nasadzeń śródpolnych, zwiększenie wiedzy mieszkańców w zakresie praktycznych sposobów łagodzenia zmian klimatycznych, wzbogacanie bioróżnorodności.

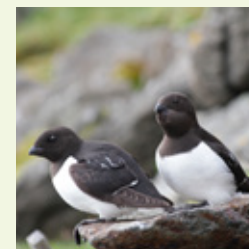

Rys. 42. Aleja lip w Grodźcu, fot. Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”

Mały alczyk, wielka sprawa

- W ramach realizacji przedsięwzięcia wyprodukowano prawie godzinny film dokumentalny pt. „Mały alczyk, wielka sprawa”. Został on wyemitowany na antenie telewizji ogólnopolskiej (TVP 1, TVP Polonia). Zorganizowano też dwa pokazy premierowe w kinach, a także wydano film na płycie DVD w nakładzie 1000 egz.
- **Beneficjent:** Dorota Mitrus „International Link” (twórcy filmu: Dorota Adamkiewicz i Joanna Pawlikowska-Łęska)
- **Koszt całkowity przedsięwzięcia:** 507 012,45 zł
- **Dofinansowanie:** 453 540,49 zł
- **Forma:** dotacja

- **Źródło:** Program priorytetowy Edukacja ekologiczna – środki krajowe
- **Zawarcie umowy:** 22.12.2011 r.
- **Realizacja przedsięwzięcia:** od 12.2011 r. do 04.2014 r.
- Cel projektu: ukazanie piękna arktycznej przyrody i ludzi badających jej przemiany oraz ukazanie relacji między zmieniającym się klimatem i alczykiem arktycznym – masowo występującym na morzu ptakiem. Polacy od lat prowadzą uznane międzynarodowo badania nad koloniami alczyka, jego pokarmem i prądami morskimi, które wyznaczają obszary żerowania.

Rys. 43. Sopot, fot. Kajetan Dejda

LIFE DLA POLSKI

Program LIFE to powstały w 1992 r. unijny program w całości poświęcony wsparciu działań z zakresu ochrony przyrody, środowiska i klimatu. W przeciwieństwie do większości dostępnych obecnie środków unijnych w Polsce, LIFE zarządzany jest centralnie na poziomie Komisji Europejskiej.

Polska jako członek Unii Europejskiej, aktywnie włączyła się w Program LIFE w 2007 r. Wtedy to NFOŚiGW na mocy umowy z Ministerstwem Środowiska został Krajowym Punktem Kontaktowym Programu LIFE. W kolejnym roku uruchomiono współfinansowanie przez NFOŚiGW projektów, które otrzymały wsparcie od Komisji Europejskiej. Pierwsza tego typu umowa z NFOŚiGW została zawarta 16 września 2009 r., a jej beneficjentem był RZGW w Warszawie, realizujący innowacyjny projekt pn.: „EKOROB Ekotony dla redukcji zanieczyszczeń obszarowych”.

NFOŚiGW ma obecnie kompleksową i najatrakcyjniejszą ofertę współfinansowania projektów LIFE w Europie. Dzięki wsparciu Narodowego Funduszu polskie podmioty zrealizowały lub realizują już blisko 80 projektów, o łącznym budżecie ok. 800 mln zł.

NFOŚiGW jest również beneficjentem programu LIFE, wdrażającym projekt mający na celu zwiększenie potencjału polskich wnioskodawców, którzy stają do rywalizacji o finansowanie LIFE z podmiotami z całej Unii Europejskiej. W ramach Projektu Budowy Potencjału odbywa się co roku ogólnopolski Dzień Informacyjny LIFE. Kilkadziesiąt szkoleń i warsztatów przeprowadzonych na terenie całego kraju, setki konsultacji, promocja w mediach oraz cała paleta innych inicjatyw, mają zwiększać szanse polskich podmiotów w międzynarodowej rywalizacji o środki w ramach Programu LIFE.

Planowana jest kontynuacja działań, zarówno w obszarze informacyjnym, jak i współfinansowania projektów, jak w obecnej perspektywie finansowej. W przygotowywanej przez Komisję Europejską nowej perspektywie, zdecydowanie większy nacisk położony zostanie na takie zagadnienia jak gospodarka o obiegu zamkniętym oraz czyste źródła energii. Przygotowanie optymalnej oferty dla przyszłych beneficjentów programu LIFE, uwzględniającej nowe wymagania KE, będzie najważniejszym wyzwaniem NFOŚiGW w tym obszarze.

dzięki wsparciu
Narodowego Funduszu
polskie podmioty
zrealizowały już blisko
80 projektów

o łącznym budżecie
ok. 800 mln zł

Co roku Komisja Europejska przyznaje nagrody dla zrealizowanych najlepszych projektów LIFE (Best LIFE Project). W 2018 r. wyróżnienie LIFE Best Project przyznano 6 projektom z Polski, współfinansowanym przez NFOŚiGW. Za najlepszy projekt LIFE w Europie w 2018 r. uznano projekt realizowany przez Uniwersytet Łódzki pn. *EH-REK ekohydrologiczna rekultywacja zbiorników rekreacyjnych „Arturówek” (Łódź) jako modelowe podejście do rekultywacji zbiorników miejskich.*

Proekologiczna instalacja pilotażowa do produkcji emulsji asfaltowych modyfikowanych nanostrukturami z polimerów odpadowych

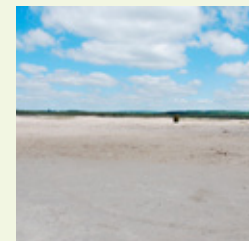
- Projekt zakłada wdrożenie, przetestowanie oraz demonstrację zupełnie nowej koncepcji podwójnej, dwuetapowej modyfikacji emulsji asfaltowych za pomocą wyselekcjonowanych grup polimerów odpadowych oraz z wykorzystaniem nanowłókien polimerowych.
- **Beneficjent:** FLUKAR Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 17 780 380 zł
- **Dofinansowanie:** 2 733 836 zł (dotacja), 4 000 000 zł (pożyczka)
- **Forma:** dotacja i pożyczka
- **Źródło:** program LIFE
- **Zawarcie umowy:** 11.12.2015 r.
- **Realizacja projektu:** od 08.2015 r. do 12.2019 r.
- Efektem realizacji projektu jest nowoczesna instalacja przetwarzania odpadów, która w wersji pilotażowej będzie przetwarzać 176 Mg odpadów polimerowych rocznie, natomiast w pełnej skali będzie mogła pochłaniać 1119 Mg odpadów polimerowych na rok. Przewiduje się, że w wyniku wdrożenia nowego sposobu wytwarzania emulsji asfaltowych wydłuży się cykl życia nawierzchni asfaltowej aż o 30%. Wpłyne to na zmniejszenie materiałochłonności związanej z remontami dróg, zmniejszy ilość wykorzystywanej ropy naftowej do produkcji asfaltu oraz poprawi bezpieczeństwo ruchu drogowego. Ponadto zastosowanie nanowłókien w drogownictwie, ze względu na ich specyficzne właściwości (efektywną akumulację i wydzielanie energii cieplnej), może przyczynić się do zapobiegania oblodzeniu nawierzchni w warunkach zimowych, co stanowi dodatkowy element innowacyjności.

Rys. 44. Kędzierzyn-Koźle, fot. Lucyna Korzekwa/Dariusz Żłobiński

Czynna ochrona kompleksu priorytetowych siedlisk napiaskowych w obszarze Natura 2000 na Pustyni Błędowskiej

- Pustynia Błędowska to unikalny, największy w Europie, obszar występowania piasków wydmywanych z typowymi dla krajobrazu pustynnego, rzadkimi, chronionymi gatunkami flory i fauny oraz zbiorowiskami muraw piaskowych. Położony na terenie Jury Krakowsko-Częstochowskiej, na obszarze Natura 2000, zwany jest „polską Saharą”. Teren pustyni zalesiano sztucznie w połowie XX w., ramach projektu, na blisko 300 ha, odtworzono naturalne walory wydym śródlądowych i muraw napiaskowych.
- **Beneficjent:** Gmina Klucze
- **Koszty całkowite projektu:** 8 359 272,65 zł
- **Dofinansowanie:** 3 708 029,06 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** współfinansowanie programu LIFE
- **Zawarcie umowy:** 22.09.2010 r.
- **Realizacja umowy:** od 09.2010 r. do 11.2014 r.
- Głównym celem realizacji projektu było przywrócenie naturalnych walorów Pustyni Błędowskiej, głównej atrakcji turystycznej regionu, z której obecnie korzysta także lokalna społeczność.
- Projekt gminy Klucze jest dobrym przykładem spójności działań służących ochronie przyrody, w tym w ramach sieci Natura 2000, z interesami społeczności lokalnej. Bez ustanowienia na tym terenie obszaru Natura 2000 nie byłoby możliwe przywrócenie naturalnych walorów Pustyni Błędowskiej. Ciekawostką jest fakt, że przed przystąpieniem do działań ochronnych, konieczne było usunięcie ponad 3 tys. niewybuchów i niewypałów pozostałych na tym terenie po II wojnie światowej. Ponadto powstała w toku odkarczania i karczowania drzew biomasa została wykorzystana do ogrzewania pobliskiej szkoły podstawowej. Współpraca gminy Klucze, na terenie której znajduje się Pustynia Błędowska oraz wielu innych podmiotów wspierających działania na rzecz ochrony środowiska, to przykład dobrych praktyk i budzenia świadomości społecznej, które promowane są także w ramach Programu LIFE.

Rys. 45. Pustynia Błędowska, fot. Gmina Klucze

System dostarczania i wymiany informacji w celu strategicznego wspierania wdrażania polityki klimatyczno-energetycznej

- W ramach projektu w Instytucie Ochrony Środowiska zostało utworzone CAKE – Centrum Analiz Klimatyczno-Energetycznych. CAKE będzie badać wpływ realizacji polityki klimatyczno-energetycznej na różne sektory polskiej gospodarki. To jedno z najbardziej zaawansowanych działań pod tym względem na świecie.
- **Beneficjent:** Instytut Ochrony Środowiska
- **Koszty całkowite projektu:** 10 398 258,00 zł
- **Dofinansowanie:** 2 086 494,00 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** współfinansowanie programu LIFE

- **Zawarcie umowy:** 27.07.2017 r.
- **Realizacja projektu:** od 09.2017 r. do 11.2020 r.
- Celem projektu jest powstanie systemu i analiz, które posłużą do wsparcia procesu redukcji emisji gazów cieplarnianych i transformacji polskiej gospodarki w kierunku niskoemisyjnej. Kompleksowe opracowania CAKE będą podstawą merytoryczną dla administracji przy określaniu krajowych strategii i planów działań klimatyczno-energetycznych.

Rys. 46. Zespół Centrum Analiz Klimatyczno-Energetycznych z Podsekretarzem Stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomirem Mazurkiem, fot. IOŚ-PIB/KOBiZE

FUNDUSZE NORWESKIE

Środki w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG) i Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) stanowią formę bezwrotnego wsparcia udzielanego słabiej rozwiniętym, najuboższym krajom członkowskim Unii Europejskiej przez Norwegię, Islandię i Liechtenstein. W celu uruchomienia środków w ramach I perspektywy finansowej, Polska podpisała w 2004 r. umowy z państwami darczyńcami.

Głównymi celami Mechanizmów Finansowych jest realizacja przedsięwzięć prorozwojowych, przyczyniających się do zmniejszenia różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami darczyńcami a państwem beneficjentem.

PIERWSZA PERSPEKTYWA FINANSOWA FUNDUSZY NORWESKICH I EOG NA LATA 2004–2009

NFOŚiGW pełnił rolę Instytucji Wspomagającej we wdrażaniu pierwszej perspektywy finansowej, która została zakończona z powodzeniem w 2012 r. W trzech naborach wniosków zrealizowano 158 projektów w ramach trzech priorytetów środowiskowych. Kwota przyczyniła się do zmniejszenia ilości zanieczyszczeń środowiska poprzez ochronę powietrza, ochronę wód powierzchniowych oraz racjonalną gospodarkę odpadami, ponadto pozwoliła

na promowanie i wprowadzanie w życie zasad zrównoważonego rozwoju, działań proekologicznych, wzmocnienie umiejętności i możliwości działania administracji i innych jednostek odpowiedzialnych za wdrażanie i egzekwowanie prawa Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska.

Zainteresowanie projektami w Polsce było ogromne, środki przyczyniły się do aktywizowania samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych i przedsięwzięć prywatnych. Mechanizmy Finansowe stały się doskonałym narzędziem finansowym dla niewielkich gmin i organizacji, realizujących projekty o małej bądź średniej skali, które nie miałyby szans na dofinansowanie w ramach funduszy strukturalnych UE.

DRUGA PERSPEKTYWA FINANSOWA FUNDUSZY NORWESKICH I EOG NA LATA 2009–2014

Za przygotowanie oraz wdrożenie trzech środowiskowych Programów Operacyjnych (PO) w drugiej perspektywie finansowej odpowiadał operator programów – Ministerstwo Środowiska przy pomocy NFOŚiGW:

- PL02 *Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów*
- PL03 *Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych*
- PL04 *Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii*

I perspektywa
2004–2009

158
projektów na kwotę
439 mln zł

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Norway
grants

219
projektów na kwotę
686,44 mln zł

II perspektywa
2009–2014

Wniosków było trzykrotnie więcej niż dostępnych środków. W 2017 r. zakończono z sukcesami wdrażanie drugiej perspektywy finansowej na lata 2009–2014.

DOKONANIA I OSIĄGNIĘCIA

Pierwsza perspektywa finansowa funduszy norweskich i EOG na lata 2004–2009

Oszczędność energii oraz poprawę efektywności energetycznej osiągnięto w ponad 300 budynkach użyteczności publicznej, a poprawę jakości powietrza przez redukcję emisji CO₂, dwutlenku siarki (SO₂), tlenków azotu (NO_x) i pyłu.

Drugim co do wielkości obszarem zainteresowania były inwestycje związane ze zmniejszaniem zanieczyszczenia wody

i zarządzaniem jej zasobami. Podjęte działania koncentrowały się przede wszystkim na budowie, przebudowie i modernizacji komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji zbiorczej. Wybudowano ponad 300 km kanalizacji, przeprowadzono działania związane z poprawą zagospodarowania ścieków dla ponad 100 000 RLM.

Duże znaczenie odegrały również projekty nieinwestycyjne, tzw. „miękkie”, które przyczyniły się przede wszystkim do zwiększonej ochrony różnorodności biologicznej na terenie Polski, wzrostu świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, promowały „zielone” standardy wśród przedsiębiorców, jak również przyczyniły się do lepszego funkcjonowania służb inspekcji środowiska oraz regionalnych zarządów gospodarki wodnej.

poprawa efektywności energetycznej
300 budynków

57 tys. ton/rok
redukcja emisji CO₂

400 ton/rok
redukcja emisji SO₂

150 ton/rok
redukcja emisji NO_x

1000 ton/rok
redukcja emisji pyłów

wybudowano
300 km
kanalizacji

poprawa zagospodarowania ścieków dla
100 tys. RLM

Druga perspektywa finansowa funduszy norweskich i EOG na lata 2009–2014

PO PL02 Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów:

- 27 planów ochrony/planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000;
- 185 monitoringów obszarów Natura 2000;
- przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów na ponad 77 tys. ha obszarów Natura 2000;
- przeprowadzono 49 inwentaryzacji lub monitoringów występowania

dla 14 inwazyjnych gatunków obcych; 5 inwazyjnych gatunków obcych objęto działaniami ograniczenia ich presji na 285 ha;

- 95 filmów oraz cyklicznych programów telewizyjnych i radiowych, 39 książek i 157 artykułów edukacyjnych, 41 gier komputerowych, 13 przewodników po ścieżkach edukacyjnych, 63 strony lub portale internetowe;
- 45 ścieżek edukacyjnych o łącznej długości ponad 100 km.

PO
PL02

zorganizowanych ponad
10 tys.
konferencji, seminariów
oraz warsztatów

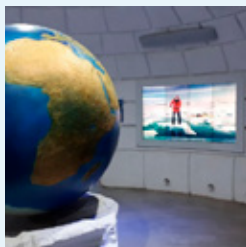
dla ponad
250 tys.
osób

zorganizowanych
165
olimpiad i konkursów
dotyczących ochrony
różnorodności biologicznej

udział wzięło prawie
200 tys.
osób

Edukacja ekologiczna w zakresie ochrony różnorodności biologicznej w obliczu zmian klimatycznych, realizowana zgodnie z misją Wrocławskiego Ogrodu Zoologicznego

- Otwarto multimedialny pawilon z całoroczną, interaktywną wystawą edukacyjną poświęconą zmianom klimatu, obszarom polarnym i występującym tam gatunkom zwierząt, topnieniu lodowców, powodziom, pustynnieniu oraz wpływowi człowieka na środowisko naturalne.
- **Beneficjent:** ZOO Wrocław Sp. z o.o.
- **Koszty całkowite projektu:** 4 179 847,82 zł
- **Dofinansowanie:** 2 957 363,20 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** PO PL 02 Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów
- **Zawarcie umowy:** 02.04.2015 r.
- **Realizacja projektu:** od 04.2014 r. do 12.2017 r.
- Głównym celem projektu jest podniesienie świadomości społecznej na temat zmian dotyczących bieguna Ziemi, stworzenie pawilonu interaktywnego KLIMAT, LUDZIE, ZWIERZĘTA, który pozwala w ciekawy i różnorodny sposób na samodzielne poznawanie problematyki zmian klimatu.

Rys. 47. Stanowisko edukacyjne w igloo, fot. ZOO Wrocław Sp. z o.o.

Ochrona siedlisk foki szarej (*Halichoerus rypus*) oraz morświna (*Phocoenophocaena*) na obszarze Słowińskiego Parku Narodowego

- Stworzono mapę wykorzystania Bałtyku w granicach parku przez ssaki morskie. Z pomocą zakupionych w ramach projektu łodzi oraz pojazdu podwodnego poszukiwano oraz usuwano z obszaru parku zagubione/porzucone narzędzia połowowe. W danych z detektorów hydroakustycznych wykryto obecność morświna na trzech pozycjach, ponadto nagrano odgłosy delfinów.
- **Beneficjent:** Słowiński Park Narodowy
- **Koszty całkowite projektu:** 1 980 402,29 zł
- **Dofinansowanie:** 1 396 334,18 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** PO PL 02 Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów
- **Zawarcie umowy:** 18.08.2014 r.
- **Realizacja projektu:** od 03.2014 r. do 10.2017 r.
- Główny cel projektu to prowadzenie monitoringu morświna oraz foki szarej na obszarze morskim oraz plaż Słowińskiego Parku Narodowego.

Rys. 48. Szczęnię foki szarej, fot. Słowiński Park Narodowy

- **PO PL03 Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych:**
 - wzmocniono system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska, gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku, wzmocniono potencjał techniczny instytucji odpowiedzialnych za monitoring środowiska (poprzez zakup nowego sprzętu pomiarowego, wyposażenia laboratoryjnego oraz narzędzi informatycznych);

- zwiększono świadomość społeczną w zakresie zanieczyszczeń i jakości środowiska;
- zmodyfikowano Informatyczny System Wspomagania Kontroli (ISWK) oraz System Kontroli (SK);
- stworzono model bazy danych przestrzennych dotyczących środowiska przyrodniczego w Polsce, w szczególności obejmujących dane hydrograficzne i hydrologiczne wraz z systemem zarządzania. Stał się on elementem specjalistycznych i branżowych systemów informacji przestrzennej, niezbędnych dla funkcjonowania różnych działów administracji publicznej, w tym dla podejmowania działań bieżących o charakterze zarządczym, planowania, monitoringu i programowania strategicznego;
- wzmocniono infrastrukturę pomiarową laboratoryjną w 16 wojewódzkich inspektoratach ochrony środowiska oraz w Krajowym Laboratorium Referencyjnym i Wzorującym Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska poprzez zakup nowoczesnego sprzętu pomiarowego.

PO
PL03

72 szkolenia

związane z monitoringiem środowiska, zintegrowanym planowaniem i kontrolą

udział wzięło blisko
2,1 tys.
osób

PO PL04 Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii:

około
54,4%
alokacji
wykorzystano
na projekty
dotyczące
poprawy
efektywności
energetycznej
i zastosowania
OZE
w budynkach
użyteczności
publicznej

około
44,6%
alokacji
przeznaczono na
przedsięwzięcia
dotyczące
zmniejszenia
produkcji
odpadów i emisji
zanieczyszczeń
do powietrza,
wody i ziemi

1%
dostępnych
środków
skierowano
na działania
podnoszące
świadomość
społeczną
i edukację

ograniczono
lub uniknięto
emisji CO₂
w wysokości ok.
**490 tys.
ton/rok**

Najważniejsze plany na przyszłość

Główny cel to wdrożenie Programu Operacyjnego *Środowisko – Energia i Zmiany Klimatu* w ramach trzeciej perspektywy na lata 2014–2021 (alokacja 710 mln zł, wkład MF EOG 603,6 mln zł), którego głównym celem jest przeciwdziałanie zmianom klimatu. Planowane jest wsparcie finansowe niżej wymienionych obszarów programów:

- środowisko naturalne i ekosystemy,
- łagodzenie zmian klimatu i ograniczenie narażenia na tego typu zmiany,
- energia odnawialna, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne.

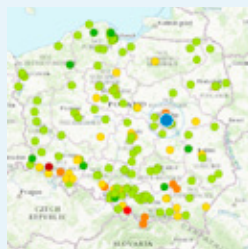
Ponadto 3,88 mln zł zostanie alokowanych na Fundusz Współpracy Dwustronnej. Jak dotychczas, Polska w kolejnych perspektywach otrzymuje największą kwotę alokacji – ok. 30% całości środków przeznaczonych na 12 państw.

PRZYKŁADY DOBRZYCH PRAKTYK

W ramach PO PL03 Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych

Wzmocnienie systemu oceny jakości powietrza w Polsce w oparciu o doświadczenia norweskie

- Uruchomienie portalu „Jakość powietrza” i darmowej aplikacji „Jakość powietrza w Polsce” na urządzenia mobilne. Prezentacja bieżących i archiwalnych wyników pomiarów jakości powietrza, informacji na temat systemu pomiarów i ocen jakości powietrza w Polsce, wyników analiz stanu zanieczyszczenia powietrza oraz informacji na temat programów ochrony powietrza.
- **Beneficjent:** Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
- **Koszty całkowite projektu:** 5 563 293,03 zł
- **Dofinansowanie:** 4 728 799,05 zł
- **Forma:** dotacja
- **Zawarcie umowy:** 03.07.2013 r.
- **Realizacja projektu:** od 05.2013 r. do 04.2017 r.
- Głównym celem projektu jest optymalizacja i modernizacja sieci pomiarowych monitoringu jakości powietrza w 16 Wojewódzkich Inspektoratach Ochrony Środowiska oraz zwiększenie precyzji pomiarów zanieczyszczeń powietrza w sieciach monitoringu.

Rys. 49. Aplikacja Jakość powietrza w Polsce, fot. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

W ramach PO PL04 Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii

Budowa bloków gazowych GT 50 w EDF Toruń (obecnie PGE Toruń)

- Zastąpienie ciepłowni węglowej innowacyjną, niskoemisyjną elektrociepłownią gazową wytwarzającą ciepło i energię elektryczną w procesie wysokosprawnej kogeneracji. Kogeneracyjny sposób wytwarzania ciepła zwiększa efektywność energetyczną systemu ciepłowniczego w Toruniu, dzięki czemu jest ona o 20%-30% wyższa niż w przypadku oddzielnego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła.
- **Beneficjent:** PGE Gaz Toruń SA
- **Koszty całkowite projektu:** 421 650 364,85 zł
- **Dofinansowanie:** 21 053 916,00 zł
- **Forma:** dotacja
- **Źródło:** PO PL04 Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii
- **Zawarcie umowy:** 25.06.2014 r.
- **Realizacja projektu:** od 12.2014 r. do 05.2017 r.
- Celem realizacji projektu jest ciągłość dostaw ciepła dla mieszkańców Torunia i poprawa bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej w regionie, obniżenie średnio o 95,8% poziomu emisji tlenków siarki, tlenków azotu i pyłów oraz znacznej redukcji CO₂, co przyczyni się do znaczącej poprawy jakości powietrza, korzystnie wpłynie na zdrowie mieszkańców i stan toruńskich zabytków.

Rys. 50. PGE Toruń, ul. Ceramiczna 6, fot. Archiwum PGE Energia Ciepła SA

WSPÓŁPRACA

WSPÓŁPRACA REGIONALNA

Realizacja wspólnych programów NFOŚiGW i WFOŚiGW o charakterze regionalnym i lokalnym oraz wsparcie finansowe przedsięwzięć realizowanych przez WFOŚiGW, które nie mogą zostać sfinansowane w ramach programów priorytetowych z aktualnej oferty NFOŚiGW.

Główny cel to zmiana modelu współpracy NFOŚiGW – WFOŚiGW poprzez konsolidację środków publicznych na realizację ogólnopolskich programów środowiskowych oraz ułatwienie dostępu do tych środków dla beneficjentów.

- Ogólnopolski program gospodarki wodno-ściekowej poza granicami aglomeracji ujętych w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Poprawa jakości powietrza Część 2) *Zmniejszenie zużycia energii w budownictwie,*
- *Czyste Powietrze,*
- *SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez partnerów zewnętrznych – REGION*
- *Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych,*
- *Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest,*
- *Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie*

W najbliższej przyszłości NFOŚiGW planuje dalszą intensyfikację działań zmierzających do pełnej absorpcji środków europejskich przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną, w tym również poprzez finansowanie tzw. wkładu krajowego w ramach POIiŚ, RPO i PROW.

Identyfikacja nowych obszarów możliwych do wspólnego finansowania i kontynuacja wspólnych programów NFOŚiGW oraz WFOŚiGW w zależności od potrzeb.

WSPÓŁPRACA ZE WSCHODEM

5 października 2017 r. podpisano Memorandum o współpracy między NFOŚiGW, miastem Lwów i przedsiębiorstwem komunalnym Lvivvodokanal pod patronatem Ministerstwa Ekologii i Zasobów Naturalnych Ukrainy. Celem memorandum jest realizacja wspólnych przedsięwzięć w zakresie zapewnienia skutecznego oczyszczania ścieków miasta Lwów i minimalizacja zanieczyszczenia transgranicznej rzeki Bug.

Dofinansowanie dwóch inwestycji na Białorusi

Zmniejszenie zagrożenia ekologicznego wywołanego nagromadzeniem się osadu w lagunach osadowych położonych na terenie zalewowym rzeki Bug w brzeskiej oczyszczalni ścieków

- Data podpisania umowy: 26.10.2009 r.
- Kwota dotacji: 1,58 mln zł

Modernizacja wtórnych osadników w brzeskiej oczyszczalni ścieków

- Data podpisania umowy: 21.11.2011 r.
- Kwota dotacji: 3,86 mln zł

WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA

W połowie 2017 r. został powołany Zespół Doradców jako eksperckie wsparcie dla Zarządu NFOŚiGW w celu wzmocnienia i rozszerzenia współpracy międzynarodowej Narodowego Funduszu. Przynosi to korzyści w postaci nowych pomysłów, inspiracji i nowatorskich rozwiązań, których wdrożenie ma służyć przede wszystkim udoskonaleniu i poszerzeniu oferty finansowej oraz efektywnemu wydatkowaniu środków.

Uczestnictwo w pracach grup w ramach Unii Europejskiej stanowi świetną okazję do promowania NFOŚiGW oraz systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce.

Agenda Miejska Unii Europejskiej

Agenda Miejska UE została powołana do życia w maju 2016 r. w ramach tzw. Paktu Amsterdamskiego przez ministrów UE odpowiedzialnych za politykę miejską, a wraz z nią dwanaście partnerstw tematycznych. Jej celem jest pobudzenie wzrostu i innowacji w miastach europejskich oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Przy realizacji tych zamierzeń mają być uwzględnione trzy zasadnicze obszary: regulacje prawne i ich implementacja, sposoby finansowania oraz wzrost wiedzy i świadomości społecznej.

Narodowy Fundusz bierze udział w pracach Agendy Miejskiej Unii Europejskiej – Partnerstwie Jakość Powietrza. Razem z Ministerstwem Energii reprezentuje w nim nasz kraj. W Partnerstwie obecne są jeszcze trzy państwa (Holandia, Chorwacja i Czechy), sześć miast (Helsinki, Londyn, Utrech, Mediolan, Konstanta, Duisburg) i dwie organizacje (EUROCITIES i HEAL) oraz Komisja Europejska (m.in. Dyrekcja Generalna ds. Środowiska, Dyrekcja Generalna ds. Badań Naukowych i Innowacji, Wspólne Centrum Badawcze) oraz jako obserwator – program URBACT.

Głównym zadaniem Partnerstwa jest poprawa jakości powietrza w miastach oraz zwrócenie szczególnej uwagi na wpływ zanieczyszczeń na zdrowie mieszkańców.

Podczas spotkań i telekonferencji opracowany został *Action Plan (Plan działań)*, zatwierdzony przez ministrów państw członkowskich UE odpowiedzialnych za politykę miejską pod koniec 2017 r. W związku z tym w 2018 r. były realizowane następujące działania:

- identyfikacja luk w prawodawstwie i sposobach jego wdrażania w zakresie źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza,
- przygotowanie uniwersalnego Kodeksu dobrych praktyk dla miast dotyczącego Planu na rzecz ochrony powietrza,
- wypracowanie we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym modelu biznesowego finansowania przedsięwzięć zawartych w planach na rzecz ochrony powietrza,

- stworzeniu mierzalnego instrumentu w formie wskaźnika pokazującego wpływ jakości powietrza na zdrowie mieszkańców,
- przygotowaniu zestawu narzędzi do komunikacji z mieszkańcami na temat jakości powietrza, uwzględniającego przykłady z dobrymi praktykami.

Ogłoszenie i zaprezentowanie wyników prac partnerstwa miało miejsce podczas Europejskiego Tygodnia Miast i Regionów w dniach 8–11 października 2018 r. w Brukseli.

POROZUMIENIE BURMISTRZÓW

Porozumienie Burmistrzów (Covenant of Mayors) zostało zainicjowane przez Komisję Europejską w 2008 r. po przyjęciu przez Unię Europejską pakietu klimatyczno-energetycznego i miało za zadanie wspierać wysiłki podejmowane przez władze lokalne na rzecz wdrożenia polityk zrównoważonej energii. Od 1 listopada 2015 r. Porozumienie Burmistrzów przekształciło się w Porozumienie Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii, integrując tym samym działania związane ze zrównoważoną energią oraz te dotyczące adaptacji do zmian klimatu.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej pełni od października 2014 r. rolę Krajowego Koordynatora Porozumienia Burmistrzów. Promuje tę ważną europejską inicjatywę wśród miast i gmin m.in. przy okazji różnych konferencji i spotkań w całej Polsce. Wszystkim zainteresowanym podmiotom zapewnia wsparcie techniczne przy wypełnianiu procedury przystąpienia do Porozumienia Burmistrzów oraz pomoc w kontaktach z Biurem Porozumienia Burmistrzów, reprezentującym Komisję Europejską. Obecny sygnatariuszom pomaga przy realizacji *Planów na rzecz zrównoważonej energii (SEAP)*, zachęcając do zadeklarowania i realizacji jeszcze ambitniejszych celów.

16 października 2018 r. w siedzibie NFOŚiGW Zespół Doradców zorganizował szkolenie warsztatowe z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej, Biura Porozumienia Burmistrzów oraz Wspólnego Centrum Badawczego (JRC), mające na celu wzrost kompetencji pracowników NFOŚiGW zaangażowanych w promowanie inicjatywy. W szkoleniu wzięli w udział doradcy energetyczni pracujący w ramach projektu *Ogólnopolski system doradztwa dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej i OZE* oraz pracownicy Departamentu Adaptacji do Zmian Klimatu i Zagrożeń Środowiska.

HORYZONT 2020

Program *Horyzont 2020* jest instrumentem finansowym do wdrażania Unii Innowacji, flagowej inicjatywy *Strategii Europa 2020*, której celem jest zapewnienie konkurencyjności Europy na świecie i jednocześnie największym programem badań i innowacji w UE z budżetem 78 631 mln euro, dostępnym w ciągu 7 lat (od 2014 do 2020 r.).

W ślad za rekomendacją wynikającą ze *Strategii na rzecz Zrównoważonego Rozwoju*, Zespół Doradców podjął się aktywizacji polskich podmiotów w celu ich uczestnictwa w programie na podstawie wyselekcjonowanych tematów konkursowych z programu *Horyzont 2020*. Organizowane były spotkania, rozesłane informacje przybliżające tematykę konkursów oraz możliwy zakres projektów.

Po raz pierwszy NFOŚiGW zdecydował się być partnerem w konsorcjum ubiegającym się o wsparcie z programu *Horyzont 2020*. We wrześniu 2018 r. z inicjatywy NFOŚiGW złożony został do Komisji Europejskiej projekt pt. *Usprawnienie systemu finansowania działań w zakresie efektywności energetycznej*, mający na celu pobudzenie i rozwinięcie działań na rzecz EE poprzez stworzenie koncepcji nowego instrumentu finansowego. Przedstawiciele Zespołu Doradców biorą również udział w pracach grup doradczych Krajowego Punktu Kontaktowego Programów Badawczych UE w obszarze środowisko i energia.

GRUPY ROBOCZE, WYDARZENIA EUROPEJSKIE, WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

Przedstawiciele Narodowego Funduszu uczestniczą w pracach następujących grup, skupiających przedstawicieli państw członkowskich UE:

- Grupy Roboczej Instytucji Finansowych ds. Efektywności Energetycznej (EEFiG),
- Wspólnego Działania na rzecz Dyrektywy o efektywności energetycznej (CA EED),
- Wspólnego Działania na rzecz Dyrektywy o charakterystyce energetycznej budynków (CA EPBD),
- Wspólnego Działania na rzecz Dyrektywy OZE (CA RES).

W czerwcu 2018 r., po raz pierwszy NFOŚiGW był współorganizatorem sesji podczas Europejskiego Tygodnia Zrównoważonej Energii (EU Sustainable Energy Week) w Brukseli. Sesję pt. *Shaping an integrated market with hot findings and cool solutions* poświęcono możliwościom oszczędności energii w budownictwie poprzez głęboką termomodernizację, analizie obecnej sytuacji sektora ciepłowniczego z uwzględnieniem szczególnej sytuacji w Polsce, a także prezentacji innowacyjnych projektów europejskich w tym zakresie.

W latach 2017–2018 zorganizowanych zostało szereg wizyt gości z zagranicy, którzy chcieli zapoznać się z polskim systemem finansowania ochrony środowiska oraz szczególną rolę Narodowego Funduszu w tym systemie. W ramach programu TAIEX REGIO i TAIEX PEER 2 PEER gościliśmy delegacje z: Estonii z Centrum Inwestycji Środowiskowych, Litwy z VIPA Agencji Rozwoju Inwestycji Publicznych (VIPA), Węgierskiego Ministerstwa Innowacji i Technologii.

Zespół Doradców współpracuje również w zakresie wybranych dziedzin z partnerami, m.in. z Niemiec (KfW, Urząd ds. Ochrony Środowiska, Niemiecka Agencja Energetyczna), Francji (ADEME).

Od czerwca 2017 r. w siedzibie Narodowego Funduszu odbywają się cykliczne spotkania z przedstawicielami ministerstw i innych instytucji poświęcone współpracy na forum unijnym. Stanowią one platformę wymiany doświadczeń i poglądów na temat szczególnie ważnych zagadnień dotyczących środowiska i energii, takich jak np. gospodarka o obiegu zamkniętym, wzrost efektywności energetycznej, miks energetyczny w Polsce.

Rys. 51. Wizyta studyjna w Deutsche Bundesstiftung Umwelt Osnabrueck. Od lewej: Zbigniew Kamiński, Ulrich Witte, Katarzyna Rutkowska, Adam Wadecki, fot. NFOŚiGW

SPOŁECZNE ZNACZENIE DZIAŁALNOŚCI NFOŚiGW

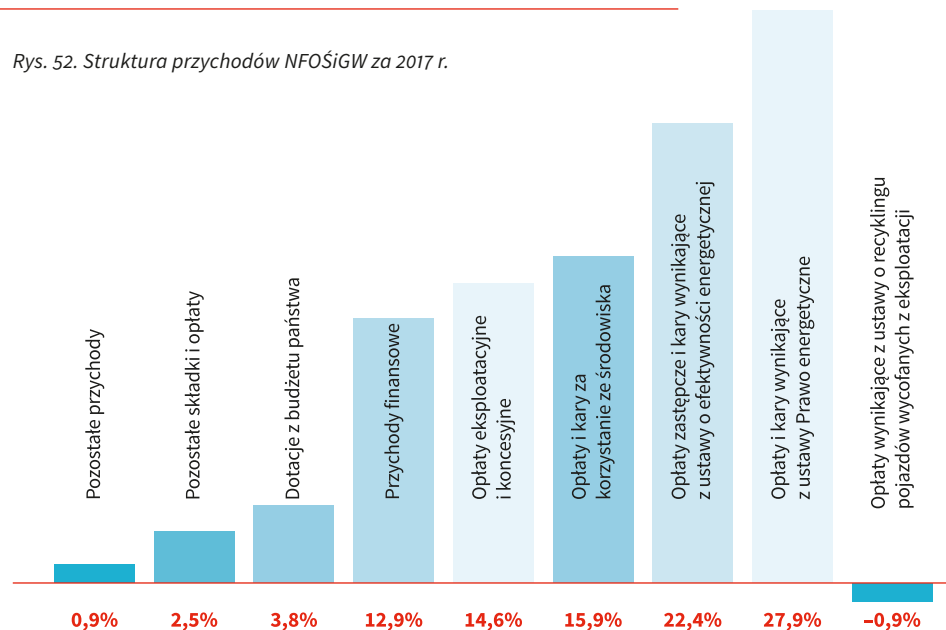
SPOŁECZNE ZNACZENIE DZIAŁALNOŚCI NFOŚiGW

Nowa wizja rozwoju kraju została przyjęta przez Radę Ministrów w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*. Istotne znaczenia dla działalności Narodowego Funduszu ma przedstawiony tam nowy model strategii, celów i priorytetów rozwoju kraju, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym z perspektywą do 2020 i 2030 r.

Dlatego w działalności Narodowego Funduszu akcentuje się podnoszenie konkurencyjności kraju, opartej na nowoczesnych towarach i usługach, przez reindustrializację, a także zwiększanie stopnia zaawansowania innowacyjnych technologicznie rozwiązań. Zakładane jest wspieranie terytorialnie zrównoważonego rozwoju potencjału małych i średnich firm, mobilizowanie inwestycyjne dostępnych środków finansowych, w tym sektora prywatnego oraz ekspansja zagraniczna polskich przedsiębiorstw i polskich technologii w zakresie ochrony środowiska.

Zgodnie z założeniami strategii NFOŚiGW, realizacja wskazanych wyżej celów gospodarczych będzie szła w parze z racjonalnym korzystaniem z potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Powinno się to przełożyć na systematyczne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, zwiększenie ilości retencjonowanej wody, poprawę stanu jednolitych części wód oraz poprawę jakości zarządzania obszarami Natura 2000, zmniejszenie konfliktogenności ochrony zasobów przyrodniczych oraz wykorzystanie surowcowe odpadów komunalnych. Te wszystkie działania przyczynią się do poprawy jakości życia Polaków, stanu środowiska naturalnego i zachowania jego walorów dla przyszłych pokoleń.

Rys. 52. Struktura przychodów NFOŚiGW za 2017 r.

Rys. 53. Umowy NFOŚiGW w latach 1989–2018 ze środków krajowych

Wpływy w opłat i kar **27,9 mld zł**

Kwota podpisanych umów **50,9 mld zł**

Wartość całkowita dofinansowanych inwestycji **157,1 mld zł**

Efekt dźwigni finansowej

NFOŚiGW w liczbach¹

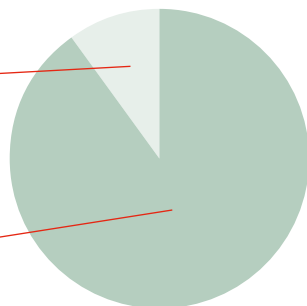
1989

2019

Liczba podpisanych umów: **31 944**

Środki zagraniczne
3148 umów

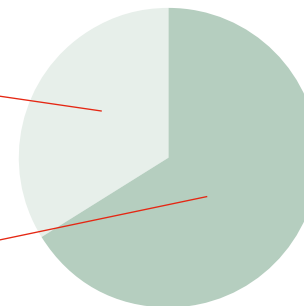
Środki własne
28 796 umów

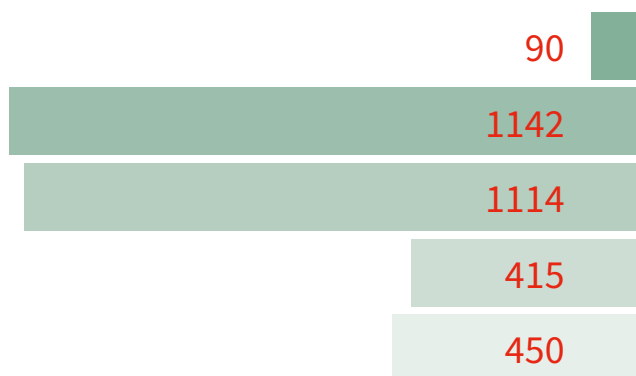
Kwota podpisanych umów: **237 mld zł**

Środki zagraniczne
80 mld zł

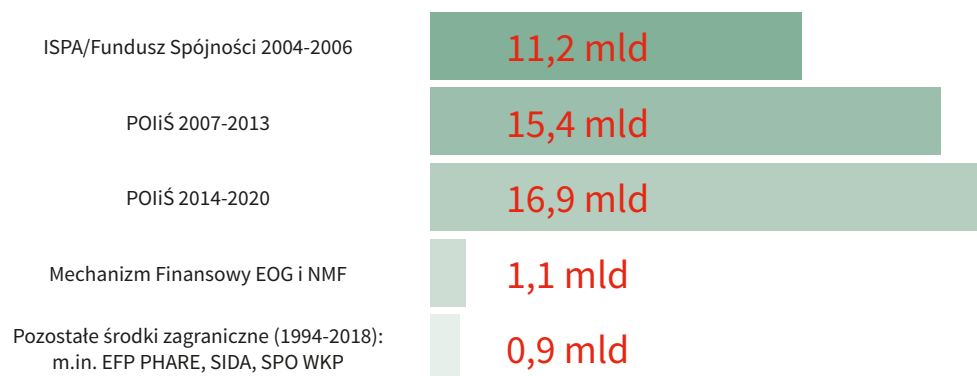
Środki własne
157 mld zł

liczba umów ze środków zagranicznych

kwota umów ze środków zagranicznych

¹ Dane z 31.12.2018 r.

Gospodarka wodno-ściekowa
4125 projektów, w tym:

budowa lub modernizacja ponad **1600** oczyszczalni ścieków

budowa lub modernizacja ponad **83 tys.** km kanalizacji

Zagospodarowanie odpadów
1244 projektów, w tym:

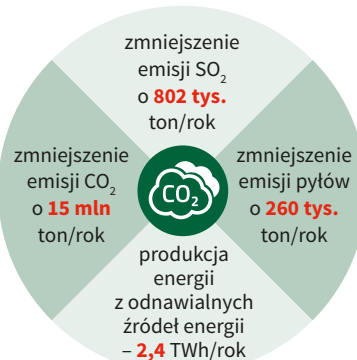
budowa 7 spalarni odpadów o wydajności **1,1 mln** ton/rok

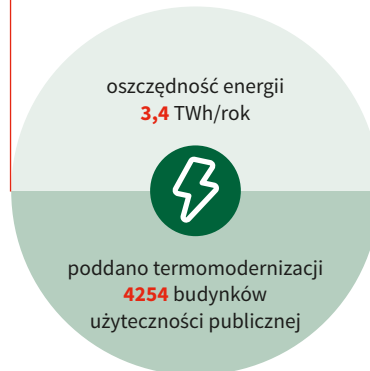
zwiększenie masy odpadów poddanych odzyskowi (w tym recyklingowi) **6,8 mln** ton/rok

Ochrona powietrza i klimatu **4076 projektów**, w tym:

zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza:

zwiększenie efektywności energetycznej:

REKORDY W DZIAŁANIACH NFOŚiGW

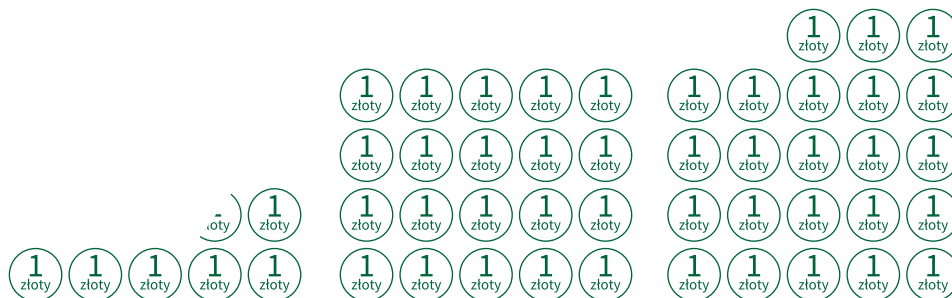
Największy program priorytetowy w historii działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – Czyste Powietrze

budżet
103 mld zł
realizacja
2018–2029

NAJWIĘKSZE UMOWY

Projekty o największej wartości realizowane z pomocą NFOŚiGW

650 mln zł
Ochrona przed powodzią Kotliny Kłodzkiej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony miasta Kłodzka

2 mld zł
Zbiornik przeciwpowodziowy Racibórz Dolny na rzece Odrze w województwie śląskim

2,3 mld zł
Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie (Faza IV i V)

MAPA PRZYKŁADOWYCH EKOINWESTYCJI NFOŚiGW

foto: Zasoby Wodne ZWIK Sp. z o.o. w Szczecinie

- **Nazwa projektu:** Poprawa jakości wody w Szczecinie
- **Beneficjent:** Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Szczecinie
- **Wartość inwestycji:** 1,297 mld zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** 390,2 mln zł

foto: PGW Wody Polskie

- **Nazwa projektu:** Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław – etap I
- **Beneficjent:** Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego, Żuławski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Elblągu, powiat gdański z siedzibą w Pruszczu Gdańskim, miasto Gdańsk, miasto Elbląg
- **Wartość inwestycji:** ok. 502 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacja z POIiŚ 2007–2013 – ok. 435 mln zł

foto: Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.

- **Nazwa projektu:** Gospodarka wodno-ściekowa na terenie aglomeracji Toruń
- **Beneficjent:** Miasto Toruń, Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.
- **Wartość inwestycji:** 617,46 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** 112,19 mln zł

foto: Biegowski

- **Nazwa projektu:** 1) Oczyszczanie ścieków i dostawa wody dla miasta Poznania oraz 2) Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej dla ochrony zasobów wodnych w Poznaniu i okolicach (etap I-V)
- **Beneficjent:** Miasto Poznań oraz Aquanet SA
- **Wartość inwestycji:** blisko 1,8 mld zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacje z Funduszu ISPA, POIiŚ 2007–2013 i POIiŚ 2014–2020 – niemal 700 mln zł

foto: Łódzka Spółka Infrastrukturalna Sp. z o.o.

- **Nazwa projektu:** 1) Oczyszczanie ścieków w Łodzi, faza I oraz 2) Wodociągi i oczyszczalnia ścieków w Łodzi II
- **Beneficjent:** Miasto Łódź oraz Łódzka Spółka Infrastrukturalna Sp. z o.o.
- **Wartość inwestycji:** ok. 850 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** pożyczka z NFOŚiGW – ok. 110 mln zł

foto: Regionalny Zarząd Gospodarki wodnej we Wrocławiu

- **Nazwa projektu:** Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego
- **Beneficjent:** Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu oraz Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
- **Wartość inwestycji:** prawie 1,1 mld zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacja z POIiŚ 2007–2013 – ponad 800 mln zł

- **Nazwa projektu:** Zagospodarowanie terenów zieleni z uwzględnieniem aspektów przyrodniczych i klimatycznych w mieście Ostróda
- **Beneficjent:** Gmina Ostróda
- **Wartość inwestycji:** 1,79 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** 1,45 mln zł

fol. Gmina Miejska Ostróda

- **Nazwa projektu:** Modernizacja Rezerwatu Pokazowego Żubrów – budowa pawilonu edukacyjnego
- **Beneficjent:** Białowieżski Park Narodowy
- **Wartość inwestycji:** ponad 12,8 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacja oraz pożyczka z NFOŚiGW – ponad 12,8 mln zł

fol. Andrzej Baran

- **Nazwa projektu:** Zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków w Warszawie
- **Beneficjent:** Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w m. st. Warszawie SA
- **Wartość inwestycji:** prawie 7,4 mld zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacje z funduszu ISPA, Funduszu Spójności, POIiŚ 2007–2013 i POIiŚ 2104–2020 – ok. 3,4 mld zł

fol. Krzysztof Kuczek

- **Nazwa projektu:** Przywracanie walorów przyrodniczych zabytkowym założeniom parkowym i pałacowo-ogrodowym, wpisanym do rejestru zabytków oraz na Listę Pomników Historii i Listę UNESCO
- **Beneficjent:** m.in.: Muzeum Zamojskich w Kozłówce, Zakon Ojców Paulinów w Częstochowie, PAN, miasto Legnica, gmina Lublin, Narodowy Instytut Dziedzictwa, gmina Pszczyna, miasto Bytom, gmina Wałbrzych, Warmińska Kapituła Katedralna we Fromborku, Park Łazienki Królewskie w Warszawie
- **Wartość inwestycji:** ok. 64,3 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacja ok. 45 mln zł

fol. Archiwum Muzeum Zamojskich w Kozłówce

- **Nazwa projektu:** Przygotowanie i obsługa 24 Sesji Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP 24)
- **Beneficjent:** m.in.: Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Miasto Katowice, wojewoda śląski
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacja ok. 229 mln zł

fol. cop24.gov.pl

- **Nazwa projektu:** Program Gospodarki Odpadami Komunalnymi w Krakowie
- **Beneficjent:** Krakowski Holding Komunalny SA w Krakowie
- **Wartość inwestycji:** blisko 819 mln zł
- **Kwota dofinansowania NFOŚiGW:** dotacja z POIiŚ 2007-2013 prawie 372 mln zł

fol. Materiały prasowe HKK SA

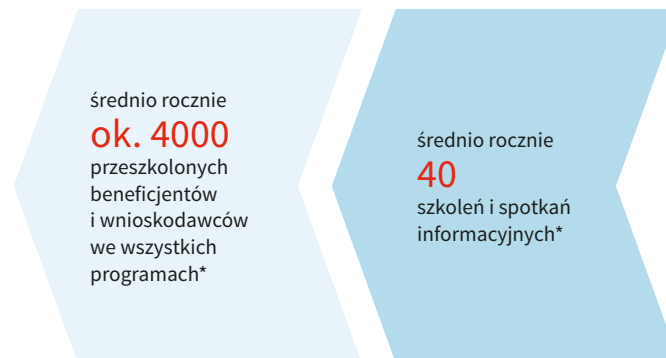
Relacje zewnętrzne NFOŚiGW

Rys. 54. Szkolenie dla beneficjentów POiŚ 2014-2020 w siedzibie NFOŚiGW (2016), fot. NFOŚiGW

SZKOLENIA DLA BENEFICJENTÓW I WNIOSKODAWCÓW

Narodowy Fundusz prawie od początku swojej działalności wspiera wnioskodawców i beneficjentów, nie tylko finansowo. Specjalne cykle szkoleniowe dotyczące programów krajowych i europejskich są prowadzone zarówno przed naborami, jak i podczas realizacji projektów. Na pierwszym etapie mają na celu wsparcie w procesie przygotowania wniosków, zapoznanie z systemami informatycznymi i harmonogramami oraz zasadami naborów, wymaganiami formalnymi i merytorycznymi. Beneficjenci podczas realizacji projektów otrzymują wielorakie wsparcie, zaczynając od szkoleń, poprzez konsultacje mailowe i telefoniczne, a kończąc na indywidualnej opiece koordynatora umowy. Podczas szkoleń do dyspozycji beneficjentów, a także indywidualnych konsultacji, są specjaliści, pracownicy NFOŚiGW, służący informacjami z zakresu ochrony środowiska, finansów, rozliczeń, kwalifikowalności kosztów, zamówień publicznych, kontroli, informatyki oraz komunikacji i promocji.

* za lata 2014-2018

AKTYWNOŚĆ MERYTORYCZNA NFOŚiGW

Od początku Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej patronuje i uczestniczy w wielu imprezach z dziedziny ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Od ponad dwudziestu lat Narodowy Fundusz jest uczestnikiem i partnerem merytorycznym największych w Polsce i w Europie Środkowo-Wschodniej Międzynarodowych Targów Ochrony Środowiska POL-ECO SYSTEM. Od 2017 r. wydarzeniu towarzyszy *EkoSfera*, organizowana przez Ministerstwo Środowiska, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Bank Ochrony Środowiska SA. Podczas licznych sesji debat, szkoleń i wykładów, odbywających się w ramach *EkoSfery*, uczestnicy zapoznają się z trendami kształtującymi przyszłość sektora ochrony środowiska.

Jedną z prestiżowych imprez, która odbywa się z udziałem NFOŚiGW jest Ogólnopolski Szczyt Gospodarczy w Siedlcach. W kongresie biorą udział czołowi przedstawiciele świata po-

lityki, gospodarki, nauki i biznesu. Narodowy Fundusz aktywnie uczestniczy w organizowanych debatach, dotyczących m. in. zabezpieczenia polskiej gospodarki pod kątem ryzyk, wynikających z niepewności inwestycyjnej, sytuacji międzynarodowej, bezpieczeństwa (gospodarczego, energetycznego, finansowego), jak również potencjału infrastrukturalnego i innowacyjnego.

Od ponad 25 lat Narodowy Fundusz uczestniczy w Międzynarodowych Targach Maszyn i Urządzeń dla Wodociągów i Kanalizacji WOD-KAN w Bydgoszczy, których organizatorem jest Izba Gospodarcza Wodociągi Polskie. Wystawa jest najważniejszym na krajowym rynku oraz jednym z największych w Europie wydarzeń skierowanych do branży wodociągowo-kanalizacyjnej. Co roku uczestniczy w niej 400 wystawców oraz 10 000 osób odwiedzających – fachowców z branży: dyrektorów technicznych, projektantów, instalatorów, eksploatatorów, inżynierów i prezesów przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych. Targi WOD-KAN to doskonała okazja do nawiązania bezpośrednich kontaktów biznesowych z partnerami zarówno z Polski, jak i z zagranicy. Dzięki wieloletniej tradycji targi są profesjonalną platformą dla specjalistów, pozwalającą na zapoznanie się z najnowszymi technologiami, w szczególności w zakresie: systemów i urządzeń służących uzdatnianiu wody, systemów i urządzeń do oczyszczania ścieków, maszyn i urządzeń do budowy, naprawy i utrzymania sieci wod-kan.

Od kilku lat Narodowy Fundusz jest obecny na corocznie organizowanym międzynarodowym spotkaniu przedstawicieli kręgów gospodarczych i politycznych regionu Europy Środkowo-Wschodniej (Forum Ekonomicznym), odbywającym się w Krynicy Zdroju. Organizatorem wydarzenia jest Fundacja Instytut Studiów Wschodnich. Forum ewaluowało – w 1992 r. na małą konferencję przyjechało ok. 100 uczestników – głównie z Polski. Dzisiaj to największe i najbardziej znane spotkanie przedstawicieli świata polityki i biznesu w Europie Środkowo-Wschodniej. W Krynicy od lat padają ważne deklaracje dotyczące polityki gospodarczej, a opinie uczestników cytowane są przez światowe media i omawiane przez środowiska eksperckie.

Od trzech lat uczestniczymy także w jednym z najważniejszych wydarzeń ekonomicznych w Polsce, stanowiącym przestrzeń do działań na rzecz rozwoju gospodarczego w oparciu o rosnącą rolę polskiego kapitału – w Kongresie 590, który odbywa się w Jasionie koło Rzeszowa. Kongres 590 to arena wymiany myśli, poglądów i doświadczeń polskich przedsiębiorców, menedżerów, polityków, naukowców oraz ekspertów ekonomicznych.

Rys. 55. Debata z udziałem (od prawej) Kazimierza Kujdy Prezesa NFOŚiGW, Henryka Kowalczyka Ministra Środowiska, Krzysztofa Tchórzewskiego Ministra Energii podczas POL-ECO SYSTEM 2018 r., fot. NFOŚiGW

EKO SFERA – INICJATYWA NFOŚiGW I MINISTERSTWA ŚRODOWISKA NA NAJWIĘKSZYCH TARGACH OCHRONY ŚRODOWISKA POL-ECO SYSTEM

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest od dwóch lat głównym, obok Ministerstwa Środowiska, partnerem Międzynarodowych Targów Ochrony Środowiska (MTOŚ) POL-ECO SYSTEM w Poznaniu. Zgodnie z inicjatywą NFOŚiGW organizator Targów MTP Sp. z o.o. wydzielił specjalną przestrzeń konferencyjno-wystawienniczą pn. *EkoSfera*, w której odbywa się uroczysta inauguracja targów. W tym miejscu skupiają się także wydarzenia z udziałem Ministerstwa Środowiska, NFOŚiGW, funduszy wojewódzkich, instytutów badawczo-rozwojowych oraz pozostałych jednostek resortu, a także izb gospodarczych, osób, instytucji i organizacji współpracujących.

EkoSfera zapewnia prezentację instytucji ochrony środowiska. Prześnieniem ubiegłorocznych wydarzeń zorganizowanych w niej, podobnie jak całych targów, było motto: *CZYSTE POWIETRZE – w trosce o zdrowie, klimat i środowisko*. Prezentowane są tu stoiska, wystawy i ekspozycje. Paleta wydarzeń odbywających się w tej przestrzeni jest szeroka: od konkursów i zabaw edukacyjnych, poprzez wystawy tematyczne (np. geologia, lasy czy elektromobilność) do specjalistycznych seminariów i debat tematycznych.

Stalymi elementami wydarzeń w *EkoSferze*, organizowanymi przez NFOŚiGW, są: dzień szkoleniowo-informacyjny dla naszych wnioskodawców i beneficjentów, konferencja prasowa poświęcona z rozstrzygnięciem konkursu *Eko Dziennikarz*, spotkanie Rady Nadzorczej, spotkania z instytucjami i osobami z zagranicy, z którymi realizujemy współpracę, spotkanie z Konwentem

Prezesów WFOŚiGW oraz wydarzenia z udziałem ekspertów projektu doradztwa energetycznego.

W trakcie ostatnich 30. Targów POL-ECO SYSTEM ciekawymi wydarzeniami były: debata panelowa *Problemy środowiska w realizacji strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju*, która stanowiła element gali otwarcia, a także obrady Młodzieżowego Kongresu Klimatycznego (MKK), który zorganizował z udziałem NFOŚiGW jako partnera, WFOŚiGW w Poznaniu. W imieniu Jego Świątobliwości Papieża Franciszka do uczestników kongresu przesłał sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, kardynał Pietro Parolin. Duże zainteresowanie budziła wystawa pt. „25 lat działalności wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej”.

EkoSferę odwiedza grubo ponad tysiąc osób, w tym przedstawiciele życia politycznego i społeczno-gospodarczego. Przeprowadzane są rozmowy, udzielane są informacje, konsultacje i wywiady. Nowe znajomości biznesowe owocują dobrymi relacjami i projektami. Dziennikarze mają możliwość przekazywać informacje o wydarzeniach i poruszanych problemach i przybliżyć opinii publicznej zagadnienia czystego powietrza, ekologii i zrównoważonego rozwoju – w kontekście rządowej *Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju*.

Pomysł się sprawdził! W kolejnych latach będzie kontynuowany, rozwijany i doskonalony.

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA DLA NFOŚiGW

Największa instytucja finansująca działania proekologiczne w Polsce, którą niewątpliwie jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na przestrzeni trzydziestu lat

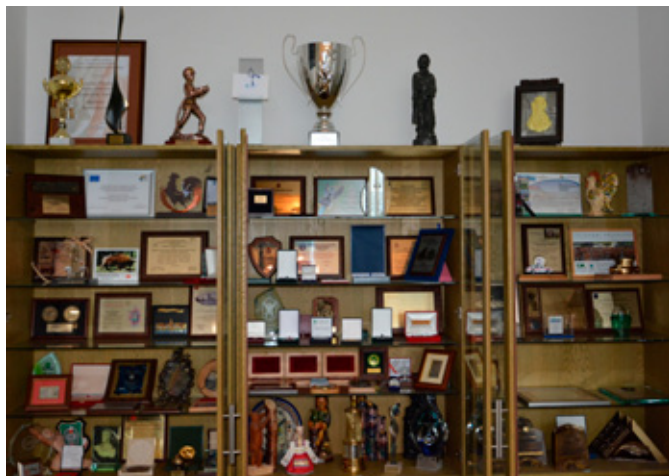
działalności wielokrotnie była nagradzana za dobrze wykonaną pracę. Starania pracowników dostrzegają i doceniają zarówno przedstawiciele branży, jak i władze państwowe czy samorządowe, ale także inne podmioty – beneficjenci, kręgi naukowe, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe.

Okrągłe urodziny Narodowego Funduszu to dobry moment, żeby przypomnieć o laurach, nagrodach, wyróżnieniach, dyplomach, certyfikatach, medalach czy statuetkach, od których pękają funduszowe gabloty. Z trzydziestoletniej historii NFOŚiGW – nie sposób wymienić wszystkie. Prezentujemy zatem te z ostatnich lat.

Branża, skupiająca opiniotwórcze instytucje i media działające w sektorze ekologii, docenia wieloletnią pracę Narodowego Funduszu, czego wyrazem jest np. **wyróżnienie od firmy Abrys** za propagowanie najlepszych praktyk w zakresie ochrony środowiska i gospodarki komunalnej w Polsce. Nagrodę wręczono przy okazji – nomen omen – 30-lecia poznańskiego wydawcy magazynów branżowych, podczas gali Międzynarodowego Kongresu Ochrony Środowiska ENVICON Environment 2018 w Warszawie. Kolejnym dowodem uznania dla pracy Narodowego Funduszu był **„Bursztyn Polskiej Gospodarki 2017”**, który podczas III edycji Ogólnopolskiego Szczytu Gospodarczego w Siedlcach odebrał Prezes NFOŚiGW Kazimierz Kujda. Tę prestiżową nagrodę przyznano za konsekwentne i skuteczne działania wspierające projekty realizowane przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne i organizacje społeczne w zakresie polskiego systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Warto też powiedzieć o laurze **„Mecenas Edukacji Ekologicznej – Promotor Zrównoważonego Rozwoju 2017”** dla Narodowego Funduszu od redakcji portalu Ekorynek.com w uznaniu znaczącej roli w obszarze wspierania działań edukacyjnych na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska naturalnego. To nagroda specjalna w ramach plebiscytu EKO INSPIRACJA 2017. Ponadto nie każdy wie, że NFOŚiGW otrzymał kilkanaście razy z rządu – w latach 2003–2016 – **„ACANTHUS AUREUS”** (czyli złoty akant), wyróżnienie przyznawane przez Międzynarodowe Targi Poznańskie wystawcom, którzy – w trakcie corocznych targów POL-ECO SYSTEM – najlepiej potrafili zobrazować swoją wizję stoiska w połączeniu ze strategią marketingową firmy. Narodowy Fundusz zdobył również **„KLON 2004”** za wybitne dokonania gospodarcze i ekologiczne osiągnięte we współpracy z Bankiem Ochrony Środowiska.

Starania pracowników NFOŚiGW zauważają także władze centralne i samorządowe. Stąd tytuł dla NFOŚiGW **„#ekoPARTNER 2017 województwa małopolskiego”** w konkursie #ekoLIDERZY 2017 dla instytucji, które w sposób szczególny przyczyniły się do poprawy stanu środowiska naturalnego w Małopolsce. Inny

Rys. 56. Nagrody i wyróżnienia NFOŚiGW, fot. NFOŚiGW

wawrzyn dla lidera finansowania ochrony środowiska w Polsce, to wyróżnienie w konkursie „Dobre praktyki zarządzania strategicznego rozwojem w Polsce” (2012 r.) za konsekwentne próby integrowania zadań w zakresie zarządzania polityką rozwoju przyznane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Trofea do Narodowego Funduszu trafiają również od beneficjentów, środowisk naukowych, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Wśród nich można wymienić tytuły: „Instytucja roku 2018” – wręczony podczas sympozjum naukowego Politechniki Częstochowskiej ProEnergO oraz „Instytucja roku 2016” od Fundacji Ośrodek Wspierania Ekologii za propagowanie odnawialnych źródeł energii. Statuetkę i certyfikat za promocję OZE – w czasie targów POL-ECO SYSTEM 2017 w Poznaniu – przekazano na ręce wiceprezesa NFOŚiGW Artura Michalskiego. W tym samym roku – w trakcie gali jubileuszowej z okazji 90-lecia Grupy Azoty w Tarnowie – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska został uhonorowany okolicznościowym medalem „Zasłużony dla Grupy Azoty SA”. Wówczas odznaczenie dla NFOŚiGW odebrał wiceprezes Dominik Bąk. Ponadto pracownicy Narodowego Funduszu zostali odznaczeni: okazjonalną nagrodą „Razem dla środowiska” (2016 r.) od Centrum UNEP/GRID Warszawa za wieloletnią i owocną współpracę na rzecz ochrony środowiska naturalnego w Polsce, tytułem „Prawdziwy Przyjaciół Dzieci” (2010 r.) od Fundacji „Miasteczko Śląskie” oraz Laurem „Ekoprzyjaźń 2010” od Stowarzyszenia Ekonatura dla instytucji wspierających edukację ekologiczną i ochronę środowiska. NFOŚiGW w swoich zasobach posiada też tytuł „Przyjaciół Żubra” (2004 r.) za wieloletnie znaczące wsparcie finansowe działań związanych z hodowlą restytucyjną żubra w Puszczy Białowieskiej.

Listę wyróżnień dla NFOŚiGW uzupełniają m.in.: **Certyfikat „Zielone Biuro”** (2014 r.), wyróżniający instytucje, firmy, organizacje pozarządowe i samorządy, które chcą się stale doskonalić, podejmować nowe inicjatywy na rzecz ochrony środowiska i wzmacniać swój proekologiczny wizerunek; Certyfikat „Jakość Roku 2014” za finansowanie działań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej; **Certyfikat „Dobrych Praktyk Europejskiej Nagrody Sektora Publicznego 2011”** (Best Practice Certificate EPSA 2011) za program 45-procentowych dopłat na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych.

Nagrody, choć mogłyby wydawać się mało ważne i ulotne, to jednak są miłym akcentem w codziennej, dobrze wykonywanej pracy, która – jak wynika z powyższego zestawienia – jest zauważana na zewnątrz i ma sens.

Rys. 57. Prezes NFOŚiGW Kazimierz Kujda podczas Konferencji POWERPOL 2019, fot. NFOŚiGW

Rys. 58. Zastępca Prezesa NFOŚiGW Artur Michalski podczas Ogólnopolskiego Szczytu Gospodarczego w Siedlcach 2017, fot. NFOŚiGW

PATRONATY HONOROWE NFOŚiGW

Od blisko ćwierćwiecza Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej obejmuje patronatem honorowym najistotniejsze wydarzenia i przedsięwzięcia dotyczące ochrony środowiska i gospodarowania wodami w Polsce, a także te o wymiarze ponadnarodowym. Corocznie do NFOŚiGW wpływa średnio ponad 100 wniosków i choć zasady dziś obowiązujące wnioskodawców utworzono dopiero w 2014 r., wcześniej, jeszcze pod koniec XX wieku, Narodowy Fundusz wspierał swoim patronatem tak ważne wydarzenia jak Międzynarodowe Targi POL-ECO, Konkurs o Puchar Recyklingu czy POWERPOL. Patronat honorowy NFOŚiGW to wyróżnienie i oznaka wysokiego merytorycznego poziomu, często także udział ekspertów Narodowego Funduszu w dyskusjach i prezentacjach poświęconych tematyce środowiskowej.

WYDAWNICTWA NFOŚiGW

Wybrane wydawnictwa informacyjne i specjalne NFOŚiGW

W ciągu 30 lat działalności NFOŚiGW wydał wiele materiałów opracowanych przez ekspertów, które stanowią cenne źródło informacji o programach finansowania, zjawiskach ekologicznych, środowisku naturalnym. Prezentujemy te z kilku ostatnich lat – od najnowszych do tych już archiwalnych.

Fundusz dla Środowiska – kwartalnik NFOŚiGW.

Wydawany od 2017 r. periodyk Narodowego Funduszu informujący o bieżących działaniach NFOŚiGW oraz najważniejszych tematach ekologicznych.

Zadbajmy o przyszłość naszą i naszych dzieci

Wydany w 2018 r. folder ogólny, prezentujący w syntetycznej formie profil działania Narodowego Funduszu, m.in. formy i obszary finansowania.

LIFE a łagodzenie zmian klimatu. Wydany w 2015 r. przez NFOŚiGW jako Krajowy Punkt Kontaktowy LIFE, polskojęzyczny zeszyt poświęcony projektom dofinansowanym ze środków Programu LIFE, których zakres tematyczny dotyczy łagodzenia zmian klimatycznych.

Projekt Doradztwa Energetycznego

Folder (2015) informujący o „Ogólnopolskim systemie wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”, czyli projekcie realizowanym przez Narodowy Fundusz oraz partnerów w 16 regionach na terenie całego kraju.

POIiŚ 2014–2020. Mniejsza emisja – czyste środowisko – lepszy klimat

Folder, wydany jesienią 2015 r., przedstawiający ogłoszenie pierwszych konkursów, z podstawowymi informacjami na temat roli NFOŚiGW we wdrażaniu I i II priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020.

E-KUMULATOR – Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu

Ulotka informacyjna o programie priorytetowym: Wsparcie przedsięwzięć w zakresie niskoemisyjnej i zasobooszczędnej gospodarki Część 1) E-KUMULATOR – Ekologiczny Akumulator dla Przemysłu, którego celem jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania przemysłu na środowisko.

Przewodnik dla beneficjenta (2014).

Samorządy

Przygotowany w 2014 r. „Przewodnik dla beneficjenta” w wersji dla jednostek samorządu terytorialnego, który opisuje krok po kroku, jak ubiegać się o dofinansowanie z Narodowego Funduszu.

Przewodnik dla beneficjenta (2014).

Przedsiębiorstwa

Przygotowany w 2014 r. „Przewodnik dla beneficjenta” w wersji dla przedsiębiorców, który opisuje postępowanie przy ubieganiu się o dofinansowanie z Narodowego Funduszu.

System Zielonych Inwestycji GIS (2014)

Folder wydany w 2014 r. we współpracy z Ministerstwem Środowiska w związku z targami CARBON EXPO 2014. Informuje o Systemie Zielonych Inwestycji GIS, w którym Narodowy Fundusz, jako Krajowy Operator GIS, oferuje środki na dofinansowanie projektów.

Generacja rozproszona w nowoczesnej polityce energetycznej

Wydana w 2012 r. publikacja poświęcona zagadnieniom energetycznym i środowiskowym. Jest jednym z efektów prowadzonego od kilku lat przez NFOŚiGW forum „Energia – Efekt – Środowisko”.

Granty z sukcesem – środki norweskie i EOG

Publikacja zawiera podsumowanie wdrażania I edycji Mechanizmów Finansowych (MF EOG i NMF) w obszarze ochrony środowiska oraz prezentację części projektów, które przyczyniły się do poprawy jakości życia w różnych regionach Polski.

Zielone projekty GIS – prezentacja dobrych praktyk (2013)

Folder prezentuje przykłady dobrych praktyk w ramach realizacji inwestycji wspieranych z systemem GIS (Green Investment Scheme).

System finansowania ochrony środowiska w Polsce

Publikacja „System finansowania ochrony środowiska w Polsce” była przygotowana w wersji elektronicznej na COP 19 w Warszawie. Syntetyczne opracowanie prezentujące polski system finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej otrzymali wszyscy uczestnicy konferencji klimatycznej.

Pomoc publiczna w ochronie środowiska

Wydany w 2012 r. podręcznik „Pomoc publiczna w ochronie środowiska”, który powstał na podstawie doświadczeń pracowników Zespołu ds. Pomocy Publicznej, zebranych przy ocenie wniosków, składanych do NFOŚiGW. Ma na celu przybliżenie wnioskodawcom trudnych zagadnień pomocy publicznej ze szczególnym uwzględnieniem dziedzin, w których NFOŚiGW udziela wsparcia.

Euro-dotacje na ochronę ziemi

Ostatni z pięciu zeszytów serii wydawniczej 2011–2012 prezentującej wybrane projekty POIiŚ 2007–2013 koordynowane przez NFOŚiGW. Zeszyt pt. „Euro-dotacje na ochronę ziemi” zawiera prezentację wybranych 15 projektów, realizowanych w ramach II priorytetu POIiŚ *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi*.

Środowiskowe zasoby pod dobrą ochroną

Kontynuacja serii wydawniczej prezentującej wybrane projekty POIiŚ 2007–2013, koordynowane przez NFOŚiGW. Zeszyt pt. „Środowiskowe zasoby pod dobrą ochroną” zawiera prezentację 17 projektów realizowanych w ramach III priorytetu POIiŚ.

Zysk w energii. Efekt w środowisku

Kontynuacja serii wydawniczej prezentującej wybrane projekty poszczególnych priorytetów POIiŚ, w których NFOŚiGW jest Instytucją Wdrażającą. Publikacja „Zysk w energii. Efekt w środowisku” opisuje 25 wybranych projektów realizowanych w ramach IX osi priorytetowej POIiŚ.

Gospodarka wodno-ściekowa

Wydana w 2011 r. publikacja „Gospodarka wodno-ściekowa” prezentująca 24 wybrane projekty realizowane w ramach I osi priorytetowej Programu Infrastruktura i Środowisko. Bogato ilustrowana publikacja, która powstała we współpracy z beneficjentami.

Zielone dotacje dla firm

Prezentacja wybranych 20 projektów, które uzyskały dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej i NFOŚiGW w ramach IV priorytetu Programu Infrastruktura i Środowisko. Świadectwo „ekologizacji” polskiego przemysłu.

Energia słońca z dopłatą

Opis uruchomionego w połowie 2010 r. programu dopłat NFOŚiGW do kredytów bankowych na zakup i montaż kompletnych zestawów kolektorów słonecznych. Oferta dla osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych. Prezentacja zasad dofinansowania z załącznikami.

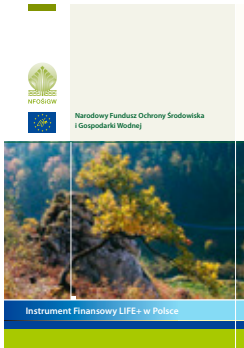
NFOŚiGW na rzecz efektywności energetycznej

Zaktualizowana (lipiec 2010 r.) wersja publikacji prezentowanej na spotkaniu Zespołu Komitetu Stałego Rady Ministrów w dniu 10 marca 2010 r. oraz na konferencji „Polityka klimatyczno-energetyczna Polski – wyzwania, realizacje, nasz głos w Europie” z udziałem wicepremiera Waldemara Pawłaka, Ministra Środowiska Andrzeja Kraszewskiego i Prezesa Zarządu NFOŚiGW Jana Rączki.

Dobre praktyki w ekorozwoju

Publikacja przygotowana we wrześniu 2010 r. we współpracy ze wszystkimi wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Prezentuje efekty działania systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce. Katalog kilkudziesięciu przedsięwzięć wybranych jako przykłady dobrych praktyk w polityce i praktyce ekorozwoju.

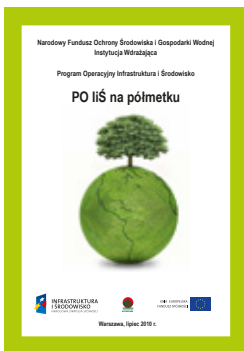
Rola NFOŚiGW w obsłudze LIFE

Przedstawiamy Fundusz LIFE+, jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej koncentrujący się wyłącznie na współfinansowaniu projektów w dziedzinie ochrony środowiska. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej od 2008 r. jest Instytucją Wdrażającą LIFE+ i pełni rolę Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE+.

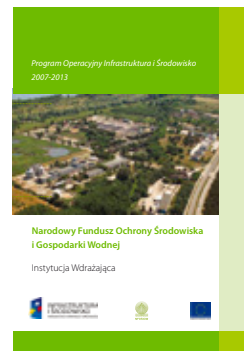
Bądźmy proekologiczni

Edukacyjne ulotki wydane w 2010 r. promujące proekologiczne zachowania: „Każdą kroplą wody” – o oszczędzaniu zasobów wodnych, „Bądź eko... i oszczędzaj” – o codziennych zachowaniach przyjaznych dla środowiska oraz „Proste rady na odpady”.

POIiŚ 2007–2013 na półmetku

Wydana w lipcu 2010 r. publikacja prezentująca kilkadziesiąt realizowanych projektów z dofinansowaniem Unii Europejskiej z Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach pięciu priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko, wdrażanych przez Narodowy Fundusz. Katalog dobrych praktyk i projektów współfinansowanych także ze środków NFOŚiGW.

Rola NFOŚiGW w obsłudze POIiŚ 2007–2013

Podstawowe informacje o największym programie operacyjnym Unii Europejskiej na lata 2007–2013 – Infrastruktura i Środowisko. Narodowy Fundusz, obok wojewódzkich funduszy ochrony środowiska, jest instytucją wdrażającą POIiŚ dla kilku priorytetów w dziedzinie ochrony środowiska, gospodarki wodnej, zarządzania zasobami i efektywności energetycznej.

LOGO NFOŚiGW – HISTORIA I ZNACZENIE

Zgodnie z opisem dołączonym do wniosku, skierowanego w listopadzie 2007 r., do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej *podstawę logotypu [Narodowego Funduszu] stanowią zielone falowane linie symbolizujące powierzchnię wód, przechodzące w pionowe elementy graficzne, symbolizujące drzewa – las. Elementy zielone umieszczone są na tle czerwonego koła, które symbolizuje słońce zachodzące za taflę wody.* Te symboliczne treści zawarte w znaku identyfikującym Narodowy Fundusz są uniwersalne i trwają z nami prawie niezmiennie od 30 lat.

Patent na opisane powyżej logo usankcjonował dzisiejszy wygląd znaku graficznego. A powstawał on podczas gorących dyskusji, w których uczestniczył m.in. Lesław Puczniewski (pierwszy Prezes i późniejszy Zastępca Prezesa Narodowego Funduszu w latach 1989–1993). Pierwsza rysunkowa wersja zachodu słońca na tle drzew odbijających się w wodach rzeki została przygotowana przez Andrzeja Netzla. Początkowo kolo-

Logo aktualne

Logo archiwalne

Rys. 59. Ewolucja logo NFOŚiGW

rystyka nawiązywała bezpośrednio do naturalnych barw: słońce miało odcień pomarańczowy, drzewa zielony, a wody rzeki niebieski. W kolejnych latach logo ulegało niewielkim modyfikacjom, które konsekwentnie prowadziły do jego uproszczenia, ale z zachowaniem symboliki. Z początkiem XXI w. logo było już dwukolorowe: słońce miało barwę czerwoną, a pozostałe elementy ciemnozieloną. W 2009 r., podczas jubileuszu 20-lecia Narodowego Funduszu, pojawiły się wersje monochromatyczne i z akronimem – NFOŚiGW. W 2015 r. powstała profesjonalna księga identyfikacji wizualnej NFOŚiGW, w której ostatecznie został określony kształt logotypu, czyli połączenia znaku graficznego i nazwy Narodowego Funduszu. Stworzono wówczas trzy podstawowe warianty znaku z pełną nazwą po prawej stronie, z pełną nazwą pod znakiem i z akronimem pod znakiem. Dziś używamy także wersji z nazwą w języku angielskim oraz logotypu z dopiskiem „Dofinansowano ze środków...” lub „Sfinansowano ze środków...” stworzonego specjalnie na potrzeby beneficjentów.

Logotyp przygotowany z okazji 30-lecia jest konsekwentną kontynuacją tej linii graficznej. Znak Narodowego Funduszu jest elementem tożsamości naszej instytucji i nieodłącznym symbolem naszych celów, zgodne z hasłem *Zainwestujmy razem w środowisko*.

Doceniamy ekodziennikarzy

Chcąc wyróżnić publikacje i uhonorować dziennikarzy popularyzujących w mediach aktywność, dokonania i osiągnięcia Narodowego Funduszu w dziedzinie ekologii, w 2017 r. ustanowiono ogólnopolski konkurs *Eko Dziennikarz*.

Pula nagród w tym konkursie wynosi 15 tys. zł. Tematyka artykułów konkursowych powinna dotyczyć ochrony środowiska z uwzględnieniem roli NFOŚiGW. Komisja, wyłaniająca laureatów bierze pod uwagę: zgodność z tematem, ideą, przestaniem i celami konkursu, oryginalność materiałów dziennikarskich, walory estetyczne oraz merytoryczny wkład autora w zbieranie, weryfikowanie i przetwarzanie informacji zawartych w materiale.

Konkurs miał już dwie odsłony – w 2017 r. i 2018 r. Cieszył się sporym zainteresowaniem. Wpłynęło w sumie ponad 200 zgłoszeń. Na 2019 r. przewidywana jest dodatkowa kategoria związana z publikacjami o charakterze podsumowującym 30-letnią działalność naszej instytucji.

Docenieni przez Narodowy Fundusz dziennikarze w dwóch pierwszych edycjach to przedstawiciele: Polskiej Agencji Prasowej, Programu 1 Polskiego Radia, branżowych miesięczników – „Środowisko” oraz „Wodociągi-Kanalizacja”, a także Portalu Komunalnego, teraz-srodowisko.pl i gramwzielone.pl.

Fundusz dla Środowiska

W działaniu informacyjno-promocyjne Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wpisują się jeszcze: kwartalnik „Fundusz dla Środowiska” oraz media społecznościowe, ułatwiające przekazywanie wiedzy na temat naszej instytucji na zewnątrz.

Osiem numerów kwartalnika „Fundusz dla Środowiska” ujrzało światło dzienne, choć w natłoku codziennych służbowych obowiązków nikt nie miał czasu wymyślać tematów, a tym bardziej pisać, sprawdzać i składać gazety. Dzisiaj może być jedną z wizytówek naszej organizacji. Dlaczego? Bo na łamach „Funduszu dla Środowiska” roi się od artykułów dokumentujących to, czym zajmuje się NFOŚiGW. Piszemy o trwających naborach. Relacjonujemy wydarzenia branżowe z udziałem przedstawicieli Narodowego Funduszu. Rozmawiamy o ekologii z gwiazdami. Zapowiadamy ekonomiki i ekoprzyszłość. Zapisujemy karty historii Narodowego Funduszu. Przypominamy o tym, co „piszczy” w prasie i w zmieniających się przepisach prawnych. A to i tak nie wszystkie stałe elementy 44-stronicowego wydawnictwa.

Narodowy Fundusz w sieci

NFOŚiGW w dobie błyskawicznego rozwoju Internetu i platform komunikacyjnych, prowadzi swoją stronę www.nfosigw.gov.pl. W 2017 r. uruchomił też konta w social mediach. Na Twitterze (maj) i Facebooku (czerwiec).

Ze statystyk za lata 2016–2018 wynika, że na stronę www zagląda ok. 530 tys. użytkowników rocznie, co daje średnio ponad 1450 osób dziennie. Z kolei według danych aktualnych na grudzień 2018 r. – na Twitterze mamy obecnie ponad 1100 twittów i 931 zadeklarowanych followersów (obserwujących). Średnia liczba wyświetleń twittów w miesiącu to 15 tys. Natomiast konto facebookowe NFOŚiGW wypełnia ponad 550 postów, które obserwuje 780 osób. Z dnia na dzień staramy się zwiększać te efekty.

Na polu działań informacyjno-promocyjnych Narodowy Fundusz prowadzi też konto na Instagramie (od maja 2017 r.), na którym publikuje głównie materiały o charakterze edukacyjnym.

Porozumiewać się z otoczeniem

Relacje medialne to nie tylko redagowanie i wystanie informacji prasowych, inicjowanie publikacji czy bieżące odpowiadanie na rodzące się pytania. To przede wszystkim konieczność uważnego słuchania, reagowania na potrzeby i wypracowanie metod, które przyniosą korzyści zarówno dziennikarzom, jak i samej instytucji. Bo należy pamiętać, że bez dziennikarzy trudno komunikować się z otoczeniem. Z tym przekonaniem pracuje zespół rzecznika prasowego NFOŚiGW.

SPOŁECZNE DZIAŁANIA NFOŚiGW

Pomoc jest wpisana w codzienne zadania pracowników Narodowego Funduszu. Włączają się licznie i w różnego typu akcje pomocowe, a także sami je organizują.

Akcja „Ludzie ludziom” – pracownicy NFOŚiGW dla poszkodowanych w nawałnicach oraz zbiórki przedsięwzięte dla najuboższym, pokazały, że pracujący w NFOŚiGW mają wielkie serca. Działania te wpisały się też w strategię Narodowego Funduszu dotyczącą społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (CSR).

Pracownicy Narodowego Funduszu zawsze odpowiadają również na apele dotyczące wsparcia koleżanek i kolegów oraz ich bliskich, dotkniętych chorobami czy osobistymi tragediami.

Tradycje i pamięć

Dla ludzi, dla kraju, dla środowiska – NFOŚiGW w wolnej Polsce

Upamiętniając setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, NFOŚiGW w okolicznościowym wydawnictwie przedstawił ewolucję nowoczesnego prawa ochrony środowiska w naszym kraju, a zarazem rolę Narodowego Funduszu w finansowaniu ekorozwoju Polski. Publikacja przypomina, że Polacy wykazali niezwykłą determinację w odbudowie własnego państwa, nie zapominając o ochronie środowiska i zasobów naturalnych, a także o kształtowaniu polityki ekologicznej odrodzonego państwa i systemu prawnego w tej dziedzinie.

Zapisy dotyczące ochrony przyrody można znaleźć już w dokumentach z czasów pierwszego polskiego króla Bolesława Chrobrego. Przez kolejne stulecia rozwijali je sukcesywnie jego następcy. Czasy rewolucji przemysłowej w XIX w., która odcisnęła olbrzymie piętno na środowisku naturalnym, przypadły na okres zaborów, ale to nie przeszkodziło Polakom w tworzeniu podwalin – choć w każdym zaborze na swój sposób – pod nowoczesne podejście do dbałości o naturę.

Wyrazem tego w dwudziestolecu międzywojennym (1918–

1939) było hasło „zielonego patriotyzmu”. Przystępując do odbudowy swojej państwowości po 123 latach niewoli, Polacy mieli świadomość, że dobry stan środowiska naturalnego kraju jest tak samo ważny, jak wolność i suwerenność. Dlatego od pierwszych lat niepodległej Polski podkreślano ideę „dobry patriotą to zielony patriotą”, która stała się myślą przewodnią wielu konkretnych, proekologicznych działań prawnych, politycznych naukowych, społecznych, organizacyjnych.

Poprzez jubileuszową publikację NFOŚiGW pragnie zwrócić uwagę na potrzebę podtrzymania tej ekologicznej tradycji i zarazem zachęcić Polaków do jeszcze aktywniejszego włączenia się w działania na rzecz ochrony środowiska, które we współczesnym świecie stanowią jeden z najważniejszych przejawów nowoczesnego patriotyzmu.

100 tysięcy drzew na 100-lecie niepodległości Polski 1918–2018

Blisko 100 tys. sadzonek drzew zostało rozdanych 9 września 2018 r. przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie fundusze mieszkańcom Warszawy i kilkunastu miast w całym kraju. Patriotyczno-ekologiczna akcja „100 tysięcy drzew na 100-lecie niepodległości Polski 1918–2018” spotkała się z dużym zainteresowaniem. Aby otrzymać jubileuszową sadzonkę ze specjalnym certyfikatem, wystarczyło przynieść w wyznaczone miejsca surowce wtórne: plastikowe butelki PET, puszki aluminiowe lub zużyte baterie.

Ekologiczne świętowanie niepodległości miało charakter ogólnokrajowy. Akcja została objęta Honorowym Patronatem Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego oraz włączona do oficjalnych wydarzeń sygnowanych logotypem „Niepodległa”. Uroczysta inauguracja przedsięwzięcia – posadzenie pierwszego drzewa, dębu szypułkowego, który jest symbolem długowieczności i dostojności – odbyła się w Warszawie przed siedzibą NFOŚiGW, podczas briefingu prasowego z udziałem podsekretarza stanu w Ministerstwie Środowiska Sławomira Mazurka, Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska Bogusława Białowąsa oraz gospodarzy wydarzenia: ówczesnego Prezesa Zarządu NFOŚiGW Kazimierza Kujdy i dwojga jego zastępców – Anny Król i Dominika Bąka.

Akcji, w całym kraju, przyświecał podwójny cel: uczczenie w sposób szczególny 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości, a zarazem zwrócenie uwagi Polaków na potrzebę stałej dbałości o środowisko naturalne. Poprzez powszechną akcję sadzenia drzew, NFOŚiGW i WFOŚiGW podkreśliły, że działania każdego z nas na rzecz środowiska naturalnego mają znaczenie i jednocześnie przynoszą wymierne korzyści ekologiczne.

Rys. 60. Broszura jubileuszowa NFOŚiGW z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, 2018 r.

CELE I PLANY DZIAŁAŃ NFOŚiGW NA NAJBLIŻSZE LATA

Cele działania Narodowego Funduszu określa *Strategia Działania Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2017–2020*, która została przyjęta przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW w 2016 r. Dokument ten określa zarówno podstawowe cele działania, jak i główne kierunki finansowania inwestycji i projektów ekologicznych przez NFOŚiGW.

W kończącej się perspektywie (zarówno, gdy chodzi o *Strategię Działania*, jak i programowanie unijne) finansowanie przez NFOŚiGW projektów proekologicznych określają dwa zasadnicze dokumenty. Po pierwsze, *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych POIiŚ 2014–2020* – w zakresie działań i poddziałań I i II osi priorytetowej, dla których NFOŚiGW jest Instytucją Wdrażającą (IW). W tej mierze Narodowy Fundusz zawarł odpowiednie umowy z Ministrem Energii (oś priorytetowa I *Zmniejszenie emisyjności gospodarki*) i Ministrem Środowiska (oś priorytetowa II *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu*). Drugim dokumentem jest stale uaktualniana *Lista priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*.

Misja NFOŚiGW, zdefiniowana jako „skuteczne i efektywne wspieranie działań na rzecz środowiska ze szczególnym uwzględnieniem działań służących absorpcji środków zagranicznych obsługiwanych przez Narodowy Fundusz”, jest realizowana poprzez wypełnianie następujących celów:

- Realizacja celów środowiskowych w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków zagranicznych w zakresie priorytetów obsługiwanych przez Narodowy Fundusz,
- Efektywne i skuteczne angażowanie zasobów Narodowego Funduszu dla realizacji celów i priorytetów środowiskowych,
- Rozwój organizacyjny skoncentrowany na utrzymaniu wiodącej roli Narodowego Funduszu w systemie finansowania ochrony środowiska.

NFOŚiGW realizuje i będzie nadal realizował przedsięwzięcia w następujących, głównych obszarach: adaptacja do zmian klimatu i gospodarki wodnej, ochrona powietrza, ochrona wód,

geologia, górnictwo i gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym gospodarowanie odpadami oraz różnorodność biologiczna.

Od 2018 r. NFOŚiGW wprowadza nową praktykę, której siłą napędową jest wdrażanie działań wynikających z opracowanych lub będących jeszcze w przygotowaniu dokumentów rządowych:

- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
- Polityka Ekologiczna Państwa do 2030 r.
- Polityka Energetyczna Polski do 2040 r.
- Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021–2030.

Jako priorytetowe na następną dekadę należy wyszczególnić następujące działania:

Wdrażanie programu „Czyste Powietrze”

Program priorytetowy *Czyste Powietrze* to ogólnopolski i powszechny projekt (realizowany za pośrednictwem WFOŚiGW) kompleksowej termomodernizacji, wymiany źródeł ciepła oraz korzystania z rozproszonych odnawialnych źródeł energii w budynkach jednorodzinnych. Obejmie on do 2029 r. nawet 3,5–4 mln beneficjentów. Do końca 2019 r. program ten zostanie przeformułowany poprzez zwiększenie kanałów dystrybucji środków finansowych i szeroką współpracę w tym obszarze z samorządami i sektorem bankowym. W wyniku realizacji programu *Czyste Powietrze* (w połączeniu z innymi działaniami, jak np. rozszerzenie sieci ciepła systemowego oraz wdrażanie OZE, w tym ciepła geotermalnego oraz ograniczanie emisji transportowej) w przeciągu najbliższej dekady jest duża szansa na zlikwidowanie w Polsce problemu smogu. Poprawa jakości powietrza wpłynie pozytywnie na jakość życia i zdrowie mieszkańców. Program *Czyste Powietrze* jest połączony z ulgami podatkowymi dla indywidualnych beneficjentów, co znacznie zwiększa jego atrakcyjność. Efektem programu będą również cieplejsze i tańsze w eksploatacji domy jednorodzinne. Program przyczyni się w znacznej mierze do ograniczenia negatywnego zjawiska ubóstwa energetycznego.

W swoim exposé oraz innych wypowiedziach Premier Mateusz Morawiecki podkreśla, że dobra jakość powietrza oraz likwidacja ubóstwa energetycznego to dla naszego kraju pierwszoplanowe wyzwanie cywilizacyjne.

Do poprawy jakości powietrza przyczynią się też:

- Nowa forma aktywności NFOŚiGW, którą jest od 2019 r. udział w realizowanej zgodnie z ustawą inicjatywą budownictwa drewnianego – jako akcjonariusz (obok BOŚ SA) – spółki Polskie Domy Drewniane. W obszarze budownictwa Narodowy Fundusz będzie też wdrażał swoje programy nakierowane na zmniejszenie zużycia energii w budownictwie, termomodernizację obiektów zabytkowych oraz niskoemisyjne budynki użyteczności publicznej,
- Kontynuacja i rozwój prac w ramach ogólnopolskiego systemu wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej i OZE. System ten przyczynia się również do wspierania działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki oraz rozpowszechniania wiedzy i dobrych praktyk we wspomnianych obszarach, wśród jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i społeczeństwa. Służy również promocji działań Narodowego Funduszu na rzecz czystego powietrza i proekologicznych zmian w sferze energetyki.

Działania NFOŚiGW na rzecz transformacji energetycznej

Ważnym wyzwaniem, które Polska musi podjąć i rozwiązać w okresie najbliższych lat, jest transformacja energetyczna. NFOŚiGW będzie w tym przedsięwzięciu uczestniczył poprzez wdrażanie i realizację zadań w następujących obszarach: poprawa efektywności energetycznej i energooszczędności, rozwijanie indywidualnych odnawialnych źródeł energii (tzw. prosumeryzm), samowystarczalność energetyczna gmin – pełne wykorzystanie lokalnego potencjału energetycznego i magazynowanie energii, wspieranie rozwoju spółdzielni i klastrów energetycznych, rozwój ciepłownictwa (głównie powiatowego) oraz pełne wykorzystanie zasobów geotermalnych. Służą temu będą już wprowadzone oraz przygotowywane i rozwijane programy priorytetowe NFOŚiGW, w szczególności *Energia Plus* i *Polska Geotermia Plus*. Programy oferowane przez NFOŚiGW mają przyczynić się do zrównoważonego wykorzystywania zasobów, poprawy jakości powietrza oraz ograniczania ubóstwa energetycznego.

Przykładem takich działań jest uruchomiony w 2019 r. program priorytetowy *Mój Prąd*, który stanowi unikatowy, na dotychczasową skalę, w Polsce instrument dedykowany wsparciu rozwoju energetyki prosumenckiej – fotowoltaiki. W naborze w 2019 r. (przywiduje się w przyszłości kolejne nabory) z dofinansowania

skorzysta około 200 tys. osób. Pozwoli to na zainstalowanie paneli fotowoltaicznych o mocy 1000 MW.

W Polsce ponad 85% systemów ciepłowniczych jest nieefektywnych, a ponad 75% ciepła jest produkowane z paliw kopalnych. Przygotowywany projekt ma na celu zwiększenie wykorzystania OZE w ciepłownictwie oraz rozwój efektywnych systemów ciepłowniczych, a więc takich, w którym do produkcji ciepła lub chłodu wykorzystuje się w co najmniej: 50% energię ze źródeł odnawialnych lub w 50% ciepło odpadowe, lub 75% ciepło pochodzące z kogeneracji, lub w 50% wykorzystuje się połączenie takiej energii i ciepła. Beneficjenci winni wdrożyć dwa źródła energii odnawialnej, w tym jedno zmiennopogodowe oraz magazyn ciepła.

Projekt pilotażowy Ciepłownictwo powiatowe ma celu zmniejszenie negatywnego oddziaływania małych i średnich (będących we władaniu samorządów) przedsiębiorstw ciepłowniczych na środowisko, w tym poprawę jakości powietrza, poprzez wsparcie przedsięwzięć inwestycyjnych. W ramach projektu dofinansowane będą m.in. przedsięwzięcia w ciepłownictwie, skutkujące zmniejszeniem zużycia surowców pierwotnych, ograniczeniem lub uniknięciem szkodliwych emisji do atmosfery, racjonalizacją zużycia energii elektrycznej i ciepła, budową nowych źródeł ciepła w tym z wykorzystaniem energii geotermalnej i odpadowej. Wsparcie otrzymają również realizacje modernizacji i rozbudowy sieci ciepłowniczych.

Jako operator Funduszu Niskoemisyjnego Transportu oraz ze środków własnych, NFOŚiGW będzie wspierał elektromobilność i rozwój środków transportu opartego na alternatywnych źródłach energii, a także produkcję paliw, infrastrukturę i edukację w tym obszarze.

Zrównoważona gospodarka odpadami i wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym

Problemy zagospodarowywania odpadów stanowią poważne i narastające wyzwanie cywilizacyjne. Jest ono spowodowane, wynikającym z poprawy warunków życia, zwiększeniem popytu na dobra konsumpcyjne oraz postępowaniem technicznym i przemysłowym.

W najbliższej przyszłości NFOŚiGW będzie wdrażał (po uzyskaniu odpowiednich referencji z programu pilotażowego) projekty w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym. Trzeba przy tym zaakcentować, że projekty te będą realizowane we wszystkich branżach ochrony środowiska, jak np. wytwarzanie energii na oczyszczalniach ścieków przy wykorzystaniu osadów ściekowych. W programie *Racjonalna gospodarka odpadami* będziemy promować (działania edukacyjne) i wdrażać realizacje zgodnie z hierarchią gospodarowania odpadami. Wznowiony w 2019 r. program priorytetowy

Usuwanie porzuconych odpadów przyczyni się do oczyszczenia terenów wiejskich i rewitalizacji terenów poprzemysłowych.

Projekty NFOŚiGW na terenach wiejskich

Ten obszar działalności był do niedawna w NFOŚiGW mniej eksponowany. Od 2019 r. Narodowy Fundusz posiada w swojej palecie nowe programy, które są adresowane do beneficjentów zamieszkałych na terenach wiejskich. Należy tutaj wymienić: uruchomiony po pilotażu *Ogólnopolski program usuwania folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej*, *Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie*, *Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest*, *Usuwanie porzuconych odpadów* oraz program *Agroenergia*, który będzie sprzyjał transformacji energetycznej na terenach wiejskich. Projekty te będą kontynuowane i sukcesywnie rozwijane.

Wdrażanie w ochronie środowiska projektów i technologii innowacyjnych

W sferze innowacyjności polskiej gospodarki nadal jest jeszcze wiele do zrobienia. NFOŚiGW zamierza konsekwentnie wspierać nowatorskie projekty i działania. Przy kwalifikacji wniosków będą premiowane te, które wdrażają nowoczesne techniki i technologie. Z drugiej strony Narodowy Fundusz – w ramach własnych programów priorytetowych – będzie wspierać innowacyjne technologie środowiskowe, służące ograniczeniu oddziaływania zakładów, instalacji i urządzeń na środowisko oraz wykorzystaniu lub produkcji ekologicznych technologii, w tym technologii sprzyjających energo- i zasobooszczędnej gospodarce. Nacisk ma być położony na zagadnienia zrównoważonej energetyki, zwłaszcza na rozwiązania techniczne sprzyjające poprawie jakości powietrza.

Współpraca zagraniczna – Wyszukanie audytorów energetycznych na Ukrainie

Odpowiadając na propozycję Komisji Europejskiej, Narodowy Fundusz podjął się wsparcia w wyszkoleniu audytorów energetycznych na Ukrainie. Poprawa efektywności energetycznej budynków stanowi bardzo ważny element strategii bezpieczeństwa energetycznego Ukrainy. W odpowiedzi na powyższe wyzwanie utworzony został na Ukrainie Fundusz Efektywności Energetycznej. Warunkiem wydatkowania środków z tego funduszu jest przedstawienie audytu energetycznego wykwalifikowanego audytora. Ukraina praktycznie nie dysponuje obecnie taką kadrami. NFOŚiGW przygotował propozycję programu wyszkolenia po-

trzebnych specjalistów. Przewiduje ona wyedukowanie w Polsce ok. 60 Ukraińców, tzw. trenerów, którzy prowadziliby szkolenia na Ukrainie, przy wsparciu polskich ekspertów. Jednocześnie, przeszkoleni w Polsce trenerzy będą wykonywać audyty dla pierwszych projektów.

Polska ma bardzo duże doświadczenie w prowadzeniu tego typu szkoleń. W latach 90-tych, korzystając z pomocy Duńczyków, zbudowany został sprawnie funkcjonujący system audytu energetycznego w naszym kraju. Stworzenie przez Polskę systemowego rozwiązania w zakresie wyszkolenia audytorów energetycznych na Ukrainie będzie miało olbrzymie znaczenie wizerunkowe oraz korzystnie wpłynie na współpracę gospodarczą między Polską a Ukrainą. Realizacja projektu przyczyni się pośrednio do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza z terytorium Ukrainy na terytorium Polski.

Wyzwania NFOŚiGW na kolejne lata w obszarze finansowania:

- Przygotowanie planu, uproszczonych procedur realizacyjnych i rozliczeniowych oraz zabezpieczenie własnych środków finansowych na wdrażanie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POLiŚ 2021–2027). W szczególności chodzi o zabezpieczenie i określenie linii demarkacyjnej zadań finansowanych ze środków unijnych i krajowych programu priorytetowego *Czyste Powietrze*.
- Przygotowanie i wdrożenie systemu oraz obsługa finansowo-rozliczeniowa Funduszu Niskoemisyjnego Transportu.
- Doskonalenie nowoczesnych i jednolitych (wspólnie z WFOŚiGW) mechanizmów wspierania i oceny projektów ekologicznych.

Ochrona środowiska w Polsce, poza kwestiami ekologicznymi, ma w życiu państwa także bardzo duże znaczenie ekonomiczne i społeczne, dlatego Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przy wdrażaniu kolejnych projektów i programów będzie je kwalifikował, zwracając uwagę nie tylko na efekty ekologiczne, ale również na ich efektywność ekonomiczną, tworzenie nowych miejsc pracy, a także ich umiejscowienie w regionach dotychczas zaniedbanych gospodarczo. Tym celom będzie również służyć konsekwentnie rozwijana współpraca NFOŚiGW z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz z samorządami. Po trzech dekadach funkcjonowania (1989–2019) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej posiada odpowiednie doświadczenie, kadry, procedury oraz strategię i wizję rozwojową, aby umacniać się na pozycji lidera systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej w Polsce i jeszcze wszechstronniejszą służyc ekorozwojowi kraju.

PRZEWODNICZĄCY RADY NADZORCZEJ NFOŚiGW W LATACH 1989–2019

- †Bronisław Kamiński
- Józef Koziół
- Józef Stanisław Zegar
- Bernard Błaszczyk
- Józef Stanisław Zegar
- Andrzej Walewski
- †Waldemar Michna
- Janina Józwiak
- Dorota Jakuta
- Józef Lubieniecki
- Krzysztof Szamatek
- Krzysztof Panas
- Krzysztof Szamatek
- Andrzej Skowroński
- †Sławomir Skrzypek
- †Tadeusz Żarski
- Stanisław Gawłowski
- Aneta Wilmańska
- Janusz Ostapiuk
- Roman Niznikowski (od 20.11.2015)

MINISTROWIE (OCHRONY) ŚRODOWISKA¹ (W LATACH 1983–2018)

1983–1985 Urząd Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

- †Stefan Jarzębski (22.11.1983–11.1985)

1985–1989 Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych

- †Stefan Jarzębski (11.1985–23.10.1987)
- †Waldemar Michna (23.10.1987–19.09.1988)
- Józef Koziół (14.10.1988–1.08.1989)
- †Bronisław Kamiński (12.09.1989–20.12.1989)

1989–1999 Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa

- †Bronisław Kamiński (20.12.1989–14.12.1990)
- Maciej Nowicki (12.01.1991–5.12.1991)
- †Stefan Kozłowski (23.12.1991–5.06.1992)
- Zygmunt Hortmanowicz (11.07.1992–4.05.1993)
- Bernard Błaszczyk (05.1993–18.10.1993 kierownik resortu)
- Stanisław Żelichowski (26.10.1993–17.10.1997)
- Jan Szyszko (31.10.1997–19.10.1999)

1999–Ministerstwo Środowiska

- Antoni Tokarczuk (19.10.1999–19.10.2001)
- Stanisław Żelichowski (19.10.2001–3.03.2003)
- Czesław Śleziak (3.03.2003–2.05.2004)
- Jerzy Swatoń (2.05.2004–25.04.2005)
- Marek Belka (25.04.2005–24.05.2005 p.o. szefa resortu jako Prezes Rady Ministrów)
- Tomasz Podgajniak (24.05.2005–31.10.2005)
- Jan Szyszko (31.10.2005–16.11.2007)
- Maciej Nowicki (16.11.2007–1.02.2010)
- Andrzej Kraszewski (2.02.2010–18.11.2011)
- Marcin Korolec (18.11.2011–27.11.2013)
- Maciej Grabowski (27.11.2013–16.11.2015)
- Jan Szyszko (16.11.2015–9.01.2018)
- Henryk Kowalczyk (od 9.01.2018)

¹ Pominięto lata 1972–1983, w których ochrona środowiska była włączona do resortu administracji, gospodarki terenowej i ochrony środowiska. W nawiasach podano okres urzędowania szefa samodzielnego resortu (ochrony) środowiska.

CZŁONKOWIE ZARZĄDU NFOŚiGW W LATACH 1989–2019

Lesław Puczniewski

Wiceprezes Zarządu,
p.o. Prezesa Zarządu (do czasu powołania Prezesa Zarządu)
01.07.1989 – 17.02.1993

†Tadeusz Pusiak

Zastępca Prezesa Zarządu 01.07.1989–01.08.1991

†Bronisław Kamiński

Prezes Zarządu 05.02.1991–13.03.1992

Władysław Jasiński

Prezes Zarządu 13.03.1992–17.02.1993

†Kazimierz Chłopecki

Zastępca Prezesa Zarządu 01.05.1992–14.12.1992

Jan Rey

Zastępca Prezesa Zarządu 15.12.1992–11.05.1993

Marek Gruchelski

Prezes Zarządu 17.02.1993–03.03.1994

Mariusz Popiołek

Zastępca Prezesa Zarządu 05.01.1993–12.07.1994

Jerzy Kędzierski

Zastępca Prezesa Zarządu 10.03.1993–22.12.1997
p.o. Prezesa Zarządu 22.12.1997–09.03.1998,
Zastępca Prezesa Zarządu 09.03.1998–25.05.1999

†Kazimierz Chłopecki

Zastępca Prezesa Zarządu 01.02.1994–03.03.1994
p.o. Prezesa Zarządu 03.03.1994–20.07.1994
Prezes Zarządu 20.07.1994–25.06.1996

Jerzy Kędzierski

p.o. Prezesa Zarządu 26.06.1996–30.09.1996

Józef Zegar

Prezes Zarządu 01.10.1996–22.12.1997

Janusz Ostapiuk

Zastępca Prezesa Zarządu 06.05.1994–02.12.1997

Wojciech Bieńkowski

Zastępca Prezesa Zarządu 01.11.1995–30.01.1998

Maria Zajączkowska

Prezes Zarządu 09.03.1998–07.07.2002

†Sławomir Skrzypek

Zastępca Prezesa Zarządu 27.11.1997–29.03.2000

Lech Płotkowski

Zastępca Prezesa Zarządu 09.03.1998–17.01.2002

Zbigniew Myczkowski

Zastępca Prezesa Zarządu 17.06.1999–27.06.2000

Kazimierz Kujda

Zastępca Prezesa Zarządu 30.02.1998–07.07.2000
p.o. Prezesa Zarządu 07.07.2000–18.08.2000
Prezes Zarządu 18.08.2000–26.11.2001

Cezary Starczewski

Zastępca Prezesa Zarządu 01.04.2000–26.11.2001

Wiesław Longota

Zastępca Prezesa Zarządu 18.08.2000–21.11.2001

Zofia Hekiart

Zastępca Prezesa Zarządu 22.11.2000–26.11.2001

Jerzy Witold Pietrewicz

Prezes Zarządu 27.11.2001–30.03.2003

Jan Traczyk

Zastępca Prezesa Zarządu 14.12.2001–06.06.2002

Jerzy Małachowski

Zastępca Prezesa Zarządu 17.01.2002–21.11.2005.

Jerzy Swatoń

Zastępca Prezesa Zarządu 14.12.2001–20.03.2003
Prezes Zarządu 20.03.2003–02.05.2004
zawieszenie pełnienia funkcji w związku z objęciem stanowiska Ministra Środowiska 30.06.2004

†Jan Hawrylewicz

Zastępca Prezesa Zarządu 17.01.2002–21.03.2005
p.o. Prezesa Zarządu 05.05.2004–21.03.2005
Prezes Zarządu 22.03.2005–02.01.2006

Ryszard Ochwat

Zastępca Prezesa Zarządu 07.06.2002–20.03.2003

Jerzy Kędzierski

Zastępca Prezesa Zarządu 20.03.2003–17.01.2006

Janusz Stanisławski

Zastępca Prezesa Zarządu 19.07.2004–08.06.2006

Kazimierz Kujda

Zastępca Prezesa Zarządu 21.11.2005–02.01.2006

p.o. Prezesa Zarządu 02.01.2006–20.10.2006

Prezes Zarządu 20.10.2006–21.01.2008

Lech Płotkowski

Zastępca Prezesa Zarządu 21.11.2005–19.10.2006

Oskar Kowalewski

Zastępca Prezesa Zarządu 02.02.2006–19.10.2006

Bernadetta Czarska

Zastępca Prezesa Zarządu 12.06.2006–03.06.2008

Artur Michalski

Zastępca Prezesa Zarządu 25.09.2006–03.01.2008

Jerzy Wolski

Zastępca Prezesa Zarządu 20.10.2006–21.01.2008

Jan Rączka

Prezes Zarządu 28.01.2008–31.12.2012

Władysław Jan Majka

Zastępca Prezesa Zarządu 03.01.2008–31.12.2008

Małgorzata Skucha

Zastępca Prezesa Zarządu 21.01.2008–31.12.2012

Jan Wiater

Zastępca Prezesa Zarządu 03.06.2008–31.12.2012

Małgorzata Skucha

Prezes Zarządu 01.01.2013–18.12.2015

Jacek Gdański

Zastępca Prezesa Zarządu 01.01.2013–18.12.2015

Barbara Koszałap

Zastępca Prezesa Zarządu 01.01.2013–30.09.2014

Krystian Szczepański

Zastępca Prezesa Zarządu 01.01.2013–18.12.2015

Dorota Zawadzka-Stępnik

Zastępca Prezesa Zarządu 01.11.2014–18.12.2015

Kazimierz Kujda

Prezes Zarządu 18.12.2015–13.02.2019

Krystian Szczepański

Zastępca Prezesa Zarządu 18.12.2015–01.07.2016

Jacek Spyrka

Zastępca Prezesa Zarządu 08.02.2016–23.06.2017

Roman Wójcik

Zastępca Prezesa Zarządu 08.02.2016–30.04.2018

Artur Michalski

Zastępca Prezesa Zarządu od 18.12.2015

Dominik Bąk

Zastępca Prezesa Zarządu od 26.06.2017

Anna Ewa Król

Zastępca Prezesa Zarządu 26.02.2018–17.01.2019

Piotr Woźny

Zastępca Prezesa Zarządu 16.01.2018–17.01.2019

Prezes Zarządu od 30.08.2019

Marek Ryszka

Zastępca Prezesa Zarządu od 26.02.2019

p.o. Prezesa Zarządu 26.02.2019–30.08.2019

Anna Mańk

Zastępca Prezesa Zarządu od 26.02.2019

Artur Michalski

Zastępca Prezesa Zarządu od 18.12.2015

Dominik Bąk

Zastępca Prezesa Zarządu od 26.06.2017

KALENDARIUM 30-LECIA NFOŚiGW

1989 (lipiec)

rozpoczęcie działalności NFOŚiGW

1995

przeniesienie siedziby NFOŚiGW z budynku Ministerstwa Środowiska przy ul. Wawelskiej 52/54 do obecnej siedziby przy ul. Konstruktorskiej 3A

1999 (styczeń)

rozpoczęcie wdrażania przez NFOŚiGW projektów ISPA i PHARE (pomocy przedakcesyjnej)

2009

Narodowy Fundusz krajowym operatorem *Systemu Zielonych Inwestycji* (ang. *Green Investment Scheme-GIS*) na mocy Ustawy z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji

2011

NFOŚiGW wraz z Ministerstwem Środowiska operatorem programów PL02, PL03 i PL04 nowej perspektywy finansowej funduszy norweskich i EOG na lata 2009–2014. Pierwsze nabory wniosków rozpoczęły się w I połowie 2013 r.

2011

NFOŚiGW wyróżniony Certyfikatem Dobrych Praktyk Europejskiej Nagrody Sektora Publicznego 2011 (Best Practice Certificate EP-SA 2011) za program 45% dopłat na częściowe spłaty kapitału kredytów bankowych przeznaczonych na zakup i montaż kolektorów słonecznych

2013 (grudzień)

Narodowy Fundusz Krajowym punktem kontaktowym LIFE w perspektywie finansowej UE 2014–2020

2014

– Narodowy Fundusz wyróżniony w IX edycji programu Jakość Roku 2014, go-dło Jakość Roku 2014 w kategorii ekologia, za finansowanie działań w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej

2014/2015

NFOŚiGW instytucją wdrażającą POLiŚ 2014–2020 w zakresie I osi priorytetowej *Zmniejszenie emisyjności gospodarki* (działania: 1.1, 1.2, 1.3, 1.5 i 1.6) oraz wszystkich działań w II osi priorytetowej *Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu*

2016 (maj)

uruchomienie oficjalnego konta NFOŚiGW na Twitterze

2016 (wrzesień)

nagroda „Razem dla środowiska” od Centrum UNEP/GRID-Warszawa – wyróżnienie dla NFOŚiGW za wieloletnią i owocną współpracę na rzecz ochrony środowiska naturalnego w Polsce

2017 (czerwiec)

uruchomienie oficjalnego profilu NFOŚiGW na Facebooku

2017 (październik)

nagroda dla NFOŚiGW od Fundacji Ośrodek Wspierania Ekologii za propagowanie odnawialnych źródeł energii, wręczona podczas targów POL-ECO SYSTEM w Poznaniu

2017 (październik)

wyróżnienie „Bursztyn Polskiej Gospodarki 2017” dla Kazimierza Kujdy Prezesa Zarządu NFOŚiGW podczas III edycji Ogólnopolskiego Szczytu Gospodarczego w Siedlcach za konsekwentne i skuteczne działania wspierające projekty realizowane przez samorządy, przedsiębiorstwa, podmioty publiczne i organizacje społeczne w zakresie polskiego systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej

2001 (kwiecień)

uchwalenie Ustawy Prawo Ochrony Środowiska, pierwszej polskiej legislacji nawiązującej do prawa europejskiego

2004–2009

powierzenie NFOŚiGW oceny i koordynacji projektów współfinansowanych ze środków Norweskigo Mechanizmu Finansowego (NMF) i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG)

2005

NFOŚiGW instytucją wdrażającą Sektorowy Program Operacyjny *Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw* (SPO-WKP Unia dla przedsiębiorczych – Program Konkurencyjność)

2007

NFOŚiGW instytucją wdrażającą Program Operacyjny *Infrastruktura i Środowisko* 2007–2013 (I, II i IV oś priorytetowa oraz IX oś priorytetowa działania: 9.1, 9.2, 9.3). Od 2008 r. Narodowy Fundusz przejął obowiązki instytucji wdrażającej dla III priorytetu

2008 (wrzesień)

NFOŚiGW Krajową Instytucją Wdrażającą Instrument Finansowy LIFE+ w Polsce oraz Krajowym Punktem Kontaktowym dla wszystkich komponentów LIFE+

2009

rozpoczęcie zarządzania finansami publicznymi NFOŚiGW poprzez programy priorytetowe, które uwzględniają potrzeby środowiskowe, potrzeby i możliwości finansowe beneficjentów oraz stanowią reakcję na zmieniające się otoczenie

2015 (styczeń)

uruchomienie nowej witryny internetowej NFOŚiGW

2015

informatyzacja procesów – składanie i obsługa wszystkich wniosków za pomocą systemu informatycznego (generator wniosków o dofinansowanie, generator wniosków o płatność ze środków krajowych oraz POLiŚ, elektroniczny obieg pism w systemie e-Kancelaria)

2016 (marzec)

umowa z Ministerstwem Energii w sprawie realizacji projektu *Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE*, realizowany w ramach POLiŚ 2014–2020. Projekt partnerski z udziałem NFOŚiGW jako partnera wiodącego oraz 16 wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW). Przewiduje utworzenie ogólnokrajowej sieci doradców, którzy mają służyć pomocą wszystkim zainteresowanym, chcącym skorzystać ze wsparcia z funduszy unijnych w dziedzinie efektywności energetycznej

2016

nagroda „Best of the best LIFE-Nature/Information Projects 2015” dla najlepszych w Europie projektów, dofinansowanych przez NFOŚiGW:
– 1) LIFE09 NAT/PL/000260 *Zarządzanie siedliskiem wodniczki (Acrocephalus paludicola) poprzez wdrożenie zrównoważonych systemów zagospodarowania biomasy Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków*
– 2) LIFE10 INF/PL/000673 *Ochrona różnorodności biologicznej na obszarach leśnych, w tym w ramach sieci Natura 2000 – promocja najlepszych praktyk* Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych

2017

EkoSfera – strefa ekspercko-szkoleniowa na Międzynarodowych Targach Ekologicznych POL-ECO SYSTEM w Poznaniu, stworzona wspólnie z Ministerstwem Środowiska, Bankiem Ochrony Środowiska i wojewódzkimi funduszami

2018 (maj)

prestżowa nagroda „Best of the best LIFE-2017” dla projektu EH-REK *Ekohydrologiczna rekultywacja zbiorników rekreacyjnych „Arturówek” (Łódź)* jako modelowe podejście do rekultywacji zbiorników miejskich

2018 (czerwiec)

Porozumienie z 16 wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz Bankiem Ochrony Środowiska SA w sprawie realizacji ogólnopolskiego programu priorytetowego *Czyste Powietrze*

2018 (wrzesień)

ogólnokrajowa akcja „100 tysięcy drzew na 100-lecie niepodległości Polski 1918–2018”, objęta Honorowym Patronatem Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego oraz włączona do oficjalnych wydarzeń sygnowanych logotypem *Niepodległa*

2018 (październik)

podpisanie tysięcznej umowy o dofinansowanie w ramach POLiŚ 2014–2020, podczas Targów POL-ECO System

**LAUREACI KONKURSU FOTOGRAFICZNEGO DLA PRACOWNIKÓW
POLSKA EKO W OBIEKTYWIE Z OKAZJI JUBILEUSZU 30-LECIA NFOŚIGW**

Rys. 61. Grand Prix *Samotność*, fot. Andrzej Muter

Rys. 62. 4 pory roku, *Uroki zimy*, fot. Janusz Topolski

Rys. 63. 4 żywioły, *Wszędobylska woda*, fot. Izabela Dobrowolska

Rys. 64. Krajobraz naturalny, *Gdzieś w lesie*, fot. Dorota Sypień

Rys. 65. Przyroda i człowiek, *Malownicze kaskady*, fot. Anita Wichniarek

SPIS TREŚCI

WSTĘP

- Henryk Kowalczyk – Minister Środowiska • 5
Prof. dr hab. Roman Niżnikowski – Przewodniczący
Rady Nadzorczej NFOŚiGW • 6
Piotr Woźny – Prezes Zarządu NFOŚiGW • 8
Ochrona środowiska oraz jej finansowanie
do powstania NFOŚiGW • 9

CZĘŚĆ I – HISTORIA

30 lat dla środowiska • 11

CZĘŚĆ II – TERAŹNIEJSZOŚĆ

**Zarządzanie Narodowym Funduszem Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej** • 14

- Władze NFOŚiGW • 14
Misja: ochrona środowiska • 15
Priorytety w działalności NFOŚiGW • 16
Charakterystyka finansowania przez Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej • 20
Trzy ostatnie lata z trzydziestolecia NFOŚiGW • 26

Zaangażowanie NFOŚiGW • 28

- NFOŚiGW i WFOŚiGW – system finansowania ochrony
środowiska w Polsce: nowe otwarcie i nowe projekty • 28
Bank Ochrony Środowiska – istotny element
systemu finansowania ekorozwoju • 30
Geotermia Podhalańska – przykład udanego
zaangażowania NFOŚiGW w roli udziałowca • 31

Działania programowe • 33

- POWIETRZE • 33
- Czyste Powietrze – największy program priorytetowy NFOŚiGW • 33
 - Ekomobilność – Fundusz Niskoemisyjnego Transportu • 35
 - System Zielonych Inwestycji • 37

WODA i KLIMAT • 39

- Ochrona wód – gospodarka wodno-ściekowa • 39
- Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska • 41

ENERGIA • 45

- Odnawialne Źródła Energii • 45

ZIEMIA • 51

- Ochrona ziemi • 51
- Edukacja ekologiczna • 64

LIFE dla Polski • 70

Fundusze norweskie • 72

Współpraca • 76

Spółeczne znaczenie działalności NFOŚiGW • 79

NFOŚiGW w liczbach • 80

Mapa przykładowych ekoinwestycji NFOŚiGW • 82

Relacje zewnętrzne NFOŚiGW • 84

CZĘŚĆ III – PERSPEKTYWY

Cele i plany działań NFOŚiGW na najbliższe lata • 94

ANEKSY

Przewodniczący Rady Nadzorczej NFOŚiGW
w latach 1989–2019 • 97

Ministrowie (ochrony) środowiska
(w latach 1983–2019) • 97

Członkowie Zarządu NFOŚiGW w latach 1989–2019 • 98

Kalendarium 30-lecia NFOŚiGW • 100

Laureaci konkursu fotograficznego
dla pracowników *Polska eko w obiektywie*
z okazji jubileuszu 30-lecia NFOŚiGW • 102

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

30 lat